

ანჯორი პავუსაღია

მასალები
„საბრძოლოებო
დასკვნისთვის“

თბილისი
2013

რედაქტორი: გოგი დოლიძე

ტექნიკური

რედაქტორი: კახა მახარაშვილი

ოპერატორი: თამუნა აფრასიძე

დაიბეჭდა „გამომცემლობა სამშობლოში“

მის.: თბილისი, რობაქიძის 7; ტელ.: 551 95 31 90

© ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-0-6164-6

ავტორისაგან

თქვენს განსახილველად წაბმდგენილი თქნისების, ამონაბიძგებისა და ბამბენიმი მასალის სრული ვრცისის კრებელი, ალბათ, გაბკვეელი წაბმდგენას შიგიდმნით ავცლბის პლზიციაზე დვეყნის მბაჯალ საცკვიჯაბთან დაკავშიბრბით, ბლმლუბიც ვბცლად და კლნკრეცელი წინადაბებბით, გაშედიბელია ჩვენს მიბრ მბაჯალი წლის განმავლლბაში გამლდეყენბელი ბამბენიმი ათეული პებლიკაცბისა და ლთიცბალუბრ ლუკებმცში. ადევი მითითბელია მათი გამლდეყენბის თაბრლი, ბათა მკითხველმა თაჯად გააკეთლს დასკვნა, ბა პბრბლბში და ბა ვითაბრბაშია ისინი დათიციბრბელი.

ვთიციბლბი, ამ კრებლისთვის დამბრციბია: „შეცლბიბი, დანაშაულები და შიდეგები“, მაგბამ, ბამბენიმი ანგაბიშგასაწივი პირლვენის ბრევით, დავთანხმბი ვრცისას — „მასალბი საბბალდებლ დასკვნისთვის“. ამასთან, თემაცკის შებრევაში მკითხველის ლბრეცაციის გამაბცივიბისთვის, თქნისები და ამონაბიძგები თავმლყბილია თემაცკებრ პბრბციპით. ბაც შიყემა დვეთავების სასყლწლბებმს, გაბდა პბრველისა, ისინი აღბელი გვაბცს, წლების განმავლლბაში ჩვენს მიბრევი გამლდეყენბელი მასალბის სათაეებბიდან.

სყლისეულბის მსბრბან დვეყნის მაბთვაში დამევიბელი უსეში შეცლბიბისა და სშიბრ შემათხვევაში ებბიბისი დანაშაულებბრვი დევიბებბის გამლ მილბელი შიდეგები, ბლგლბც ეკლლბისცს — შევიბლლ და მეჯალბლდა კიდე.

გამომესასა ოფტომ მეფი ჰუნკტეფული ციფტებით, დიფტ-
ტამებით, ცსტილებით და ა.შ. მაგტამ იმის გათფალისწი-
ნებით, ტომ ისინი თანამტად აღსაფმული იყოს ნებისმი-
ფტი ჰტლფისისა და ნებისმიფტი დუნის მკითხფლისთფის,
დასკფნით სიფყფას ფადლფ 17 წლის გილტგი სისაფტს,
ტომელმაც, ფფყყანაში შფფმნილი მდგომატფობა, ომადლლდ
გადმლსცა თაფის წიგნში „მათსლფტის დლიოტებ“ (თმი-
ლისი, 2012 წელი), ტომლის შფმლკლფბული ფტსია სათა-
ფტით, „მე ატ ფიცი, ტა ატის სიყფატული...“ გამლფადფყყნი
გაჭოთ „საფატთფლის ტესპობლიკაში“. ამ საგაჭოთ პებ-
ლიკაციას გათფაჭლბთ სტული სანით.

P.S. იმის გამო, რომ ჩემი ძვირფასი მკითხველი თვალცრემლიანი, გულ-
გატეხილი და უიმედო მდგომარეობაში ჩავარდნილი არ მივატოვო, დასას-
რულ, გათვაზობთ კიდევ ერთი ინტერვიუს სრულ ვერსიას „იქნებ ჩვენცა
გვყავს ჩვენი ერჰარლი?“.

„რაცა ვარ, ესა ვარ...“

* * *

გქონდეს პრეტენზია, რომ ხარ ნაღდი ქართველი, ეს ძალზე მძიმე ტვირთი და უდიდესი პასუხისმგებლობაა. ამიტომ ამაზე თავის დაღების უფლებას ჩემ თავს ვერ მივცემ. ჩემამდე მოღწეული ვერსიით, ჩვენი წინაპრები გელოვანები ყოფილან სვანეთიდან. ერთი მათგანისათვის – ბერიკა გელოვანისათვის შვილიშვილი მოუკლავთ და, მაშინდელი წესის შესაბამისად, სისხლი აუღია. მისთვის მეტსახელად “ბაბუა-ხადია” დაურქმევიათ (ე.ი. ბაბუამ სამაგიერო გადაიხადაო). ამის შემდეგ სვანეთში აღარ დაედგომებოდა და თავი შუფარებია ოკრიბის ერთ-ერთი სოფლის, კითხიჯისათვის, რომელიც ტყიბულის რაიონში, სოფ. ორპირიდან 7-8 კილომეტრში მდებარეობს, ე.ი. ყველა ბაბუხადიას წინაპრად ბერიკა გელოვანი-ბაბუხადია ითვლება და ამდენად ყველა ბაბუხადია ერთმანეთის ნათესავებად ვითვლებით. ბერიკას მეორე ძმა, კახეთში გადასულა და იქ დასახლებულა. გამოდის, რომ დღეისათვის კახეთში მცხოვრები გელოვანები, ჩვენი დიდი წინაპრის – ბერიკას განაყოფები არიან.

* * *

ბავშვობის ყველაზე ლამაზი მოგონებები უკავშირდება ტყიბულის რაიონის სოფელ კითხიჯს, სადაც ზაფხულის არდადეგების დროს მიწველა მცირე ხნით ყოფნა. ბავშვს თუ სოფელში ცოტა ხნით მაინც არ უცხოვრია, ბევრი აქვს დაკარგული. ურმის გემოს კი არა, ლაღო ასათიანის პოეზიის მაღლის გაგებაც კი გაუჭირ-

დება. კაცად პირველად მაშინ ვიგრძენი თავი, როცა დამოუკიდებლად წისქვილში ურმით საფქვავის წაღებისა და ტყიდან შეშის მოტანის უფლება მოვიპოვე. ორი ზაფხული სოფ. ნოსირშიც (სენაკის რ-ნი) მაქვს გატარებული და მდიანრე ტეხურთან ვარკვევდი ჩემს ურთიერთობებს...

ჩემ თავს უფლებას ვერ მივცემ, სოფლის ფასისა და მადლის საკითხს უფრო ჩაუვლრმავდე, რადგან მჯერა, რომ ეს ბოლომდე და სრულად გენიოსებსაც უჭირთ. იმას კი ვიტყვი, რომ სამშობლოს აღქმა პირადად ჩემთვის სოფლიდან იწყება. მარტო ის რად ღირს, რომ 10-12 წლის ასაკიდან სოფლის ფოტოგრაფობა ვიკისრე. რამდენი ჩემს მიერ გადაღებული სურათი მინახავს გადიდებული და შავ ჩარჩოში მოთავსებული, ჩვენი ნათესავების სოფლის სახლებში. როცა სოფლის შარავზაზე დაგათენდება ან დაგაღამდება, მხოლოდ მაშინ გაიგებ მზისა და მთვარის ფასს. სოფელზე მეტად სად შეიგრძნობს ადამიანი მიწისა და დილის ნისლის სურნელს და, რა ვიცი, კიდევ რა სიმდიდრე და სითბოა ჩვენს დალოცვილ სოფლებში. ბევრი რომ არ გავაგრძელო, ხმამაღლა ვიტყვი, თუ რაიმე არსებობს ჩემში ქართული და ამაღლებული, ეს უპირველესად სოფლიდან მომყვება. რა ბედნიერებაა, ვისაც საკუთარი სოფელი აქვს და როგორ მეცოდებიან ისინი, ვინც სოფლის ნაღდი ფასი არ იცის...

* * *

ეკონომიკურ კანონზომიერებებს და კანონებს ქვეყანა ხშირად იგნორირებას რომ უკეთებდა, ამაში პირველად საქართველოს კვების მრეწველობის ინსტიტუტში მუშაობის დროს დავრწმუნდი, როდესაც კონკრეტული სამეცნიერო-კვლევითი დამუშავების ამოცანა იმაში მდგომარეობდა, რომ რესპუბლიკაში განგვესაზღვრა ღვინის მრეწველობის ერთ-ერთი ქარხნის აშენების ოპტიმალური ადგილმდებარეობა, სიმძლავრე და ა.შ. ფაქტორები, რომლებიც უეჭველად უნდა გაგვეთვალისწინებინა, იყო ყველა სატრანსპორტო და კომუნალური ინფრასტრუქტურა, საწარმოს კადრებით და-

კომპლექტება, ნედლეულით უზრუნველყოფა, პროდუქციის რეალიზაციის მდგომარეობა, პერსპექტივები და მრავალი სხვა. ოპტიმალური ვარიანტის განსაზღვრის საქმეში გამოვიყენეთ მაშინ მოდაში შემოსული, უახლესი მათემატიკური მოდელები და არ ვიცი კიდევ რა. ინსტიტუტის სამეცნიერო საბჭომ საკმაოდ მაღალი შეფასება მისცა ჩვენს ნაშრომს, სოლიდური პრემიაც ავიღეთ, მაგრამ არ ვიცოდით, რომ თურმე ყველაფერი ქაღალდზე დარჩებოდა. ჩვენმა ნაშრომმა და მისმა ავტორებმა თვეობით ვიარეთ სხვადასხვა ინსტანციაში და ვამტკიცეთ ჩვენი გადაწყვეტილების ეფექტურობა, მაგრამ ჩინოვნიკებთან ვერაფერს გავზღვით. მიზეზი მოგვიანებით გავიგეთ. ნუ იტყვიან და თურმე მეღვინეობის რაიონების რაიკომის მდივნებს შორის მიდიოდა ჭიდაობა, არა მე და არა შენო. ბრძოლა ყველაზე გავლენიანმა რაიკომის მდივანმა მოიგო, საქმემ და ქვეყანამ კი წაავო.

* * *

60-70-იან წლებში რესპუბლიკაში ხილის წვენების წარმოების ნამდვილი ბუმი იყო. რესპუბლიკას ტემპები სჭირდებოდა სოცში-ჯიბრში გასამარჯვებლად. ჩვენ ხომ არაფერში ზღვარი არ ვიცით. ვინ არ აწარმოებდა მაშინ ამ ფალსიფიცირებულ პროდუქციას, ეშმაკმა იცის. მივიღეთ დავალება, რომ გვეანგარიშა რესპუბლიკის მასშტაბით მისი წარმოების მეცნიერულად დასაბუთებული მოცულობა. დავიწყეთ შესაბამისი გაანგარიშებები. რალაც ოდენობაზე გავედით, რაც რეალურ შესაძლებლობებსა და მის ფაქტიურ მოცულობას შორის კოლოსალურ სხვაობას იძლეოდა. შემდეგ უკუღმა თვლაც დავიწყეთ. წარმოებული ხილის წვენებიდან საჭირო ნედლეულის რაოდენობაზე რომ გავედით, აღმოჩნდა, რომ მთელი რესპუბლიკა ხეხილის ბაღებით რომ ყოფილიყო დაფარული, ათ წელიწადში ვერ მივიღებდით ხილის იმ რაოდენობას, რასაც ერთ წელიწადში ვაწარმოებდით წვენების სახით. ამერიკა აღმოვაჩინეთო გვეგონა და თავი მოგვწონდა, მაგრამ ჯილდოს ნაცვლად კარგი საყვედურიც დავიმსახურეთ. რა თქვენი საქმეა ამ მო-

ნაცემების დამუშავება და ზედმეტი ჩხიკინიო. იმდენი კი უნდა გესმოდეთ, რომ ამჟამად ასეა საჭირო და სხვა. ორივე შემთხვევაში მთავარი, ალბათ, მაინც ის იყო, რომ ახალგაზრდა მეცნიერ-მუშაკებმა თვალი გავახილეთ და ბევრი ვინმესა და რამის მიმართ რწმენა დავკარგეთ.

* * *

ერთხელ, თბილისის ვაჭრობის სამმართველოს უფროსის პირველი მოადგილის რანგში, მუშა-თათბირს რომ ვატარებდი, პირადად მა მდივანმა მომახსენა, ქალბატონი ვერიკო ანჯაფარიძე გელოდებოდათ მისაღებშიო. კაბინეტში მყოფთ ბოდიში მოვუხადე, მისაღებში გავედი და ისე, როგორც მას ეკადრებოდა, შემოვიპატიჟე. თავი უხერხულად ვიგრძენი ყველასათვის სათაყვანებელი პიროვნება ჩემთან მოსვლით რომ შეწუხდა. ცოტა დავიბენი კიდეც. საიდან დამეწყო მისი მობრძანების მიზეზის დადგენა, არ ვიცოდი. მდგომარეობიდან თავად გამომიყვანა. ერთი სათხოვარი მაქვს, თუ შეიძლებაო. რატომ ტელეფონით არ დამიკავშირდით, რატომ შეწუხდით-მეთქი, არ მოვეშვი. საბოლოოდ გაირკვა, რომ თურმე გერმანული საკერავი მანქანის შექმნა გადაწყვიტა. თან დააყოლა, გავიგე, რომ რიგში უნდა ჩავეწერო და დაახლოებით 10 წელიწადს დამჭირდება ლოდინი. მეტი არ არის თქვენი მტერი, აწი მე ათი წელიწადი არ ვიცოცხლო და, თუ რაიმე გამონაკლისი არსებობს, ძალიან მადლობელი დაგრჩებითო. რა უნდა მექნა. არც დავფიქრებულვარ, ისე ვუთხარი, რომ ხვალ სახლში მოგართმევენ-მეთქი. გადამკოცნა, მომეფერა, ქუჩამდე ჩავაცილე და დაიმედებული სახლში ჩემი მანქანით გავამგზავრე. დავალების შესრულება მეორე დღესვე მომახსენეს, თუმცა პატარა სიყალბის ჩადენა კი დამჭირდა. ქალბატონი ვერიკოს სახელით განცხადება ჩემს სახელზე თავად დავწერე (აბა, მას ხომ არ ვაკადრებდი, განცხადება დამიწერეთ-მეთქი), რეზოლუციაც გავაშანშალე და მივეცი ოფიციალური მსვლელობა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ზემდგომმა ორგანოებმა ლამის გადამაყოლეს ამ “სიყალბეს”. საქმე პარტიის ცენტრალურ-

რი კომიტეტის სპეციალური კომისიის მსჯელობის საგანი გახადეს. ისეთი შავი ფერებით მოახსენეს კომისიის თავმჯდომარეს, მაშინდელი ცენტრალური კომიტეტის მდივანს, ცხონებულ სულიკო საბეიშვილს, რომ დაჭერა არ ამცდება-მეთქი, ვფიქრობდი. ძალ-ღონე მოვიკრიბე და როცა ყველაფერი დეტალურად და გულახდილად განვმარტე, უნდა გენახათ მისი განრისხება. მაღლობა გადამიხადა, ხოლო ჩემი „ჩაშვების“ მსურველნი რა დღეშიც ჩააყენა, ამის გადმოცემა ძალიან ძნელია. მტრის ჯინაზე „სამართალმა პური ჭამა“.

* * *

ერთი პერიოდი ქართული სამზარეულოს დეკადების ჩატარება უცხო ქვეყნებში ძალიან მოდაში იყო. ერთ-ერთ ასეთ დეკადას ჩემი ხელმძღვანელობით, როგორც თბილისის საზოგადოებრივი კვების სამმართველოს უფროსი, ვატარებთ ყაზახეთის მაშინდელ დედაქალაქ ალმა-ათაში, სადაც ტაშკენტის გავლით გავემგზავრეთ, ჩვენს სპეციალურ ბარგთან ერთად. ტაშკენტში თვითმფრინავი გამოვიცვალეთ და გვიან ღამით ყაზახეთის დედაქალაქში ვიყავით. ბარგი, რომელშიც ყველაფერი გვქონდა, დაწყებული სულგუნით და „სუნელებით“ დამთავრებული, ჩვენი თვითმფრინავით ჩვენთან ერთად არ ჩამოვიდა. გვითხრეს, ალბათ, ტაშკენტის აეროპორტში მოხდა რაღაც გაუგებრობაო. ავტენეთ ერთი ალიაქოთი, რეკვა ხან სად და ხან სად, მაგრამ ჩვენი ბარგის კვალს ვერ მივაგენით. მეორე დღით ტაშკენტში გავფრინდი. ასეთი ღონისძიება გვეშლება და გვიშველეთ რამე-მეთქი. არ დამიტოვებია აეროპორტის სატვირთო გადაზიდვების არც ერთი სათავსი, ცხვირი რომ არ შემეყო. ბოლოს, ყველაზე დიდ სათავსს რომ მიუახლოვდით, აქ თქვენი ტვირთი არ იქნებაო, მიმტკიცებდა იქაური თანამშრომელი, მაგრამ მაინც გაჩვენებთო. შევედი, მაგრამ რა ნახა ჩემმა თვალებმა. უზარმაზარ ტერიტორიაზე, დაახლოებით 10 სართულიანი სტელაჟები გაჭედილი იყო დანომრილი, უჟანგავი თუნუქის კუბოებით. როგორც ამიხსენეს აქ ყოფილა ავღანეთში დაღუპული ბიჭების კუბო-

ების დასახარისხებელი-დასაკომპლექტებელი საამქრო, საიდანაც “ტვირთს” აგზავნიდნენ საბჭოთა კავშირის მთელ ტერიტორიაზე. საქართველოს “სტენდს” რომ მოვკარი თვალი, რაც დამემართებოდა, არ არის საკითხავი. რა მასშტაბის იყო ეს სამარცხვინო ომი, ალბათ, მთელი ცხოვრება ვერ გავიგებდი, რომ არა ეს გაუთვალისწინებელი და შემზარავი შემთხვევა.

1998 წელი

* * *

„2006 წელს, აფხაზეთის პრობლემასთან დაკავშირებით ერთი პატარა წიგნაკი „აფხაზეთო, სატკივარო ჩვენო!“ რომ გამოვეცი ქართულ და რუსულ ენებზე, ერთი აურზაური მაშინ დამატეხეს თავს ე.წ. პოლიტიკოსებმა. ზოგი იზიარებდა და მხარს უჭერდა ჩემს პოზიციებს, ზოგიც კიღევ, რომ იტყვიან, „ჭკუას მარიგებდა“. რამდენადაც რადიკალურად არ უნდა მოგეჩვენოთ, მჯეროდა და მჯერა, რომ ლოზუნგები: „საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა“, „აფხაზეთის უცილობელი დაბრუნება“ და ა.შ. უტოპიად და ხალხის თვალში ნაცრის შეყრად მეჩვენება. ღმერთმა ქნას, რომ ვცდებოდე! ხაზგასმით მინდა გავიმეორო, რომ ამ ლოზუნგების სანაცვლოდ, ქვეყანამ ანუ ჩვენ, რეალური ნაბიჯები უნდა გადავდგათ იმისათვის, რომ დავიბრუნოთ არა აფხაზეთი, არამედ აფხაზები. ჩვენს ხალხებს შორის აღდგეს ის ურთიერთობა, რაც ოდითგან იყო; გაუქმდეს ე.წ. სავიზო რეჟიმი საქართველოს და აფხაზეთს შორის; აფხაზებს სურვილის შემთხვევაში მივცეთ ჩვენი ქვეყნის პასპორტი; აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირებს, ოჯახებს მივცეთ უფლება დაუბრუნდნენ თავიანთ მიწა-წყალს, კარ-მიდამოს, მამა-პაპისა და თავიანთი ოჯახის წევრების საფლავებს; რეალურად აღდგეს ის ტრადიციული ურთიერთდამოკიდებულება, როცა აფხაზები ისტორიულად მიესალმებოდნენ ქართულ-აფხაზური ოჯახების შექმნას (საბედნიეროდ, ეს ახლაც ასე!) და ა.შ. ამ პრობლემების მოგვარების კვალობაზე, თანდათან გადაწყდება ორივე მხარისათვის მისაღები

სხვა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის პრობლემები, გარდა ერთისა – საქართველო ვერასოდეს ვერ დაუშვებს აფხაზეთის დამოუკიდებლობის აღიარებას. თუ რატომ, საჯაროდ ამის არც თქმა შეიძლება და არც დაწერა. როგორც ჩოხოსანს, თუ ოდესმე მომეცა საშუალება, ამას პირადად ვეტყვი და ავუხსნი მხოლოდ აფხაზეთის უზუცესთა საბჭოს წევრებს.

ერთი სიტყვით, ასე ვფიქრობ და ვისაც პაექრობის სურვილი გაუჩნდება ამ თემასთან დაკავშირებით, სიამოვნებით შევხვდები ნებისმიერ ფორმატში. იქნებ სხვა უკეთესი გამოსავალიც გამოჩნდეს!“.

2008 წელი

* * *

ჩემი ხასიათიდან და ცხოვრების წესის პრინციპებიდან გამომდინარე, ვერ შევძელი იმდროინდელი ეკონომიკური პოლიტიკის ქება-დიდება. რაც ჰქონდა მას საქებარ-სადიდებელი, ახლა ხომ მაინც გამოჩნდა. ამას რომ, თავი დავანებოთ, არ ვფლობდი ისეთ ხელოვნებას, რაც ძალიან ლაკონიურად ჩამოაყალიბა ანატოლი სობჩაკმა თავის მოგონებებში “თბილისის ჟამტეხილი ანუ 1989 წლის სისხლიანი კვირა” (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1996 წლის 9 აგვისტო).

„იმისათვის, რომ გაგეძლო ზედა ეშელონებში, გაწაფული უნდა ყოფილიყავი ინტრიგების, თვალეში ციციანის, ზემდგომთა სურვილის მიხვედრის, ბოროტმოქმედებათა ვერშემჩნევის ანალიზის ხელოვნებაში, ანდა თავადაც ჩაჰყოლოდი ამ მორევს. სწორედ ეს იყო ყოველი მათგანის მთავარი მიზანი, ვინც ჯიქურ მიიწედა ხელისუფლებისაკენ. ამ ნანატრ ხელისუფლებას, ძირითადად იღებდნენ ისინი, ვინც პირველმა თქვა, მოახსენა, დაასაჩუქრა და დააბეზლა“. როგორი ნათქვამია?! ერთი სიტყვით, ვერ შევძელი იმის მტკიცება და კეთება, რაც თავად არ მწამდა.

პრივატიზაციაში ჩემი მონაწილეობის „პროტესტის“ მიზეზი განლავთ ის, რომ ქვეყანაში ეს პროცესი ჩანასახიდანვე არასწორად წარიმართა. ყოველ შემთხვევაში, ასე მჯეროდა და იმავე აზრის განლავართ დღესაც. ჩემი სამსახურებრივი მდგომარეობისა და, ბუნებრივია, გარკვეული გავლენების მიუხედავად, ჩემი გაგებით ამ არასწორ თამაშში, არანაირი მონაწილეობა არ მიმიღია. უფრო მეტიც, როცა ვხედავდი, რომ დიდი და პატარა, ჩინიანნი და უჩინონი მოსწრებაზე გადავიდნენ, მე ამ დროს საპროტესტო სტატიებსა და მოხსენებით ბარათებს ვაქვეყნებდი.

რაც ზემოთ მოგახსენეთ, ეს პრინციპში ჩემი მოქალაქეობრივი პოზიციაა. ე.ი. არ არის აუცილებელი იყო ეკონომისტი, რომ ამ აზრამდე მიხვიდე. ხოლო, როგორც ეკონომისტი, გეტყვით, აბსოლუტური ეკონომიკური ჭეშმარიტებაა, რომ ქვეყნის უძველესი ეკონომიკური კრიზისის, მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის ყველა წამყვანი დარგის სტაგნაციის, ხელოვნურად შენარჩუნებული ფულის კურსისა და, რაც მთავარია, დაკარგული ტერიტორიების პირობებში, მასობრივი პრივატიზაცია ყოველად გაუმართლებელია, რადგან ამ დროს კაპიტალის ფასი კატასტროფულად ეცემა და სახელმწიფო ქონება ჩალის ფასად უვარდებათ ხელში მავანსა და მავანს. მე მგონი, საკმარისი არგუმენტებია ჩემი და “პრივატიზაციის” ურთიერთდამოკიდებულების შესახებ. **მართალია, გალოკილი თითოვით დავრჩი, მაგრამ მაინც ასე მიჩვენია, რადგან ჩემი თავისა და რწმენის წინაშე მართალი ვარ.** მით უმეტეს, დარწმუნებული ვარ, უახლოეს პერიოდში სახელმწიფოს მოუწევს აღიაროს, რომ, მაგალითად, თბილისში რუსთაველისა და ჭავჭავაძის პროსპექტებზე, თავის დროზე, თითო ობიექტი საშუალოდ ერთი ინლაურის ფასად გაიყიდა.

1999 წელი

მოკლედ მოგიყვებით საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ჩემი დამოკიდებულების ერთი ეპიზოდის შესახებ. საქართველოში ამ ორგანიზაციის ფორმირება და მათი საქმიანობა, რომ იტყვიან, ჩემს თვალწინ მიდიოდა (ამ პერიოდში მთავრობაში ვმუშაობდი). თითქმის ყველა მთავარი შეხვედრისა და მუშა-თათბირის მონაწილე ვიყავი. დიდი დრო არ დამჭირვებია, რომ აზრი ჩამომეყალიბებინა მათი საქმიანობის დადებითი და უარყოფითი მხარეების შესახებ. ტრაბახში ნუ ჩამომართმევთ და ამის თაობაზე, პირველმა დავაფიქსირე პოზიცია ჯერ სურსათის სამთავრობო კომისიის და შემდეგ მთავრობის სხდომაზე. პრინციპულად დაუწყენე საკითხი მაშინდელი მინისტრთა კაბინეტის ხელმძღვანელობას, რომ დაინტერესებული მხარეები, მეწარმეების ჩათვლით, სასწრაფოდ დავმსხდარიყავით საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ხელმძღვანელობასთან ერთად და გვემსჯელა პრინციპული საკითხების თაობაზე. ამ მოთხოვნამ ის შედეგი გამოიღო, რომ მე და ბატონი შადმან ვალავი, ერთ-ერთი ვიცე-პრემიერის თანდასწრებით, შეგვახვედრეს პირისპირ.

ის მხარე, ყველა საკითხს სუფთად საბაზრო პრინციპებით უდგებოდა და ქვეყნის წეს-ჩვეულებების, ქართველი კაცის ბუნების და ჩვენი ქვეყნისა და ხალხის თავისებურებების შესახებ არაფრის მოსმენა არ აინტერესებდა. უფრო მეტიც, იმასაც ვერ იგებდა, რომ თუ გლეხისათვის საზამთრო ან მზესუმზირა უფრო მეტი მოგების მომტანი იქნებოდა, რატომ არ უნდა აეჩეხა ვენახი და რატომ არ უნდა მოეყვანა მის ნაცვლად უფრო მეტი მოგების მომტანი სხვა კულტურა. როგორ გინდა გააგებინო უცხო კაცს, თუ რას ნიშნავს საქართველოსათვის, თუნდაც ნებისმიერი გლეხისათვის “შვილივით ნაზარდი” ვაზის აჩეხვა. ქვეყნის შიდა ბაზრის დაცვის პრობლემებზე რომ დავიწყეთ საუბარი, გაკვირვებული მიყურებდა და მიმტკიცებდა, რომ ქვეყანამ არ უნდა აწარმოოს საქონელი, თუ ასეთივე საქონელი სხვა ქვეყანაში უფრო იაფი ჯდება. ჩვენი საწარმოების უმოქმედობას და გაჩანაგებას ეკონომიკურ კანონზომი-

ერებად მიიჩნევდა. ერთი სიტყვით, სხვადასხვა პოლუსზე მდგარ-მა სპეციალისტებმა ერთმანეთს ვერ გავეუეთ. დაძაბულობის კულ-მინაცამ თბილისის მეტროპოლიტენის ფუნქციონირების მიზანშე-წონილობის პრობლემაზე მსჯელობისას მიაღწია. მეტრო ვახსენე თუ არა, ფერი ეცვალა და გულმოსულმა გამომიცხადა: „რა გახ-და, ბოლოს და ბოლოს, ეს თბილისის მეტროპოლიტენი. რამდენი თბილისზე დიდი ქალაქი არსებობს მსოფლიოში და მეტრო არა აქვთ და ქვეყანა არ იქცევაო.“ ბოლოს რომ ბრძანა, რადგან თბი-ლისის მეტროპოლიტენი არარენტაბელური ორგანიზაციაა და მი-სი შემდგომი ფუნქციონირება გაუმართლებელიაო, **დავრწმუნდი, რომ ეს კაცი (შეიძლება ეს ორგანიზაციაც) შემოგზავნილია და მასთან დავას აზრი არ ჰქონდა.** უაზრო კამათი ღროზე აღრე შეე-წყვიტეთ.

ჩვენი საუბრის შედეგებიდან გამომდინარე, ოფიციალური მოხ-სენებითი ბარათით მივმართე მინისტრთა კაბინეტის ხელმძღვანე-ლობას და რამდენიმე პოლიტიკურ პარტიას. გაგაცნობთ ზოგიერთ თეზისს ამ დოკუმენტიდან:

– არ არსებობს არც ობიექტური, არც სუბიექტური საფუძვე-ლი ვიფიქროთ, რომ ჩვენი ფსევდოსაბაზრო ეკონომიკა თავისთავ-ად გარდაიქმნება ცივილიზებულ ბაზრად. ჩვენი აზრით, საჭიროა ეკონომიკური რეფორმების შედეგების ღრმა ანალიზით, სერიოზუ-ლად გავიაზროთ განვლილი და შევეცადოთ განვსაზღვროთ შემ-დგომ გარდაქმნათა საპროგრამო კონცეფცია.

– რესპუბლიკაში საქონლის წარმოების მნიშვნელოვანი დაცე-მის ღროს, რაც ძირითადად განაპირობა არასწორმა, მოუფიქრე-ბელმა და არაეფექტურმა საგადასახადო პოლიტიკამ, კვების პრო-დუქტების წარმოება არახელსაყრელი გახადა. პარადოქსია, რომ რესპუბლიკა სასურსათო დახმარებას სთხოვს საზღვარგარეთს და მშვიდად აღიქვამს სოფლის მეურნეობასა და გადამამუშავებელ მრეწველობაში შექმნილ უმწვავეს კრიზისს. “რეფორმატორებმა” ნამდვილად სასწაულის მოხდენა შესძლეს: წარმოების არნახული ნგრევის, მოსახლეობის რეალური შემოსავლების დაცემის ფონზე,

საქართველო მომხმარებლების საზოგადოებად აქციეს. ამასთან, ჩვენი ეკონომიკის ყველაზე უფრო მახინჯ დისპროპორციას წარმოადგენს იმ დარგების გაპარტახების ტენდენცია, რომელთა პროდუქციის ექსპორტის ხარჯზე არსებითად მთელ ქვეყანას უნდა ეცხოვრა.

* * *

მინისტრთა კაბინეტის თუ მთავრობის სხდომებზე, ამა თუ იმ მწვავე საკითხზე საკუთარი პოზიციის დაფიქსირება, მით უმეტეს, თუ ის ხელმძღვანელის პოზიციას ეწინააღმდეგება, გარკვეულ სირთულეებთან იყო დაკავშირებული. ჯერ ერთი, როგორც მთავრობის მთავარ სახელმწიფო მრჩეველს, გარკვეული ტაქტისა და ეთიკის დაცვა მევალებოდა. მეორეც, საკითხს დეტალურად უნდა იცნობდე, რათა შეძლო შენი შეხედულების ჩამოყალიბება და, ბოლოს, იმის უნარი უნდა გქონდეს, რომ დარბაზის და, რაც ყველაზე მთავარია, სხდომის წამყვანის ყურადღება დაიმსახურო გამოსვლის დაწყებისთანავე.

თუ ატყობ, რომ ვის საყურადღებოდაც ლაპარაკობ, არ გისმენს, მაშინ საუბარს აზრი არა აქვს. ასეთ შემთხვევაში ხმის აწევას სჯობს, გაჩერდე და დაელოდო მის ყურადღებას. სხდომის წამყვანი რეგლამენტის დაცვას თუ შეგახსენებს, ჩათვალე, რომ მისთვის შენი საუბარი საინტერესო აღარ არის და რაც დროულად დაამთავრებ, აჯობებს. რა დონეზე დაწერილი სიტყვაც არ უნდა გქონდეს, მისი წაკითხული სახით გადმოცემა ასჯერ უფრო ცუდი მოსასმენია, ვიდრე ზეპირი მსჯელობა და აუცილებლად წინასწარ მომზადებული თეზისების დახმარებით. ერთი სიტყვით, ყოველივე ზემოთქმული დიდი ხელოვნებაა და, რა თქმა უნდა, ჩემი აღმოჩენილი არ არის.

1998 წელი

* * *

ჩემი პროფესია, მოქალაქეობრივი ვალი, სამსახურებრივი მდგომარეობა და, ალბათ, ცოტაოდენი გამოცდილებაც არ მაძლევდა უფლებას შორიდან მეყურებინა მიმდინარე პროცესებისათვის. ხშირად პოზიციების დაფიქსირებისას პრესაში, მთავრობის სხდომებსა და სამსახურებრივ ოფიციალურ დოკუმენტებში, სიტუაციებიც იძაბებოდა და ამიტომ **ზოგიერთი ხელმძღვანელი, ფსევდორეფორმატორი და დაქირავებული ჟურნალისტი “ნეოკომუნისტობას”, “საბაზრო ეკონომიკის მტრობას” და რა ვიცი, კიდევ რას არ მწამებდა.**

მიუხედავად ამისა, ჩემი პრინციპების წინააღმდეგ სვლას ან გაჩუმების პოლიტიკის თამაშს ვერ ვახერხებდი, მჯეროდა და მჯერა, რომ მაინც ისა სჯობს, როცა სათქმელს დროულად იტყვი. უფრო მეტიც, არც ერთი ასეთი გამობტომა უპასუხოდ არ დამიტოვებია. თანაც ვცდილობდი და მომავალშიც, ალბათ, ისე მოვიქცევი, რომ ყველა ასეთ ქცევას ოპერატიულად, ე.ი. მაშინვე და, რაც შეიძლება, სხარტად, ყველასათვის გასაგებად, ობიექტურად და ლაკონურად ვუპასუხო.

* * *

ვისაც რაიმე შეხება ჰქონია სამეცნიერო-პედაგოგიურ საქმიანობასთან, მან კარგად იცის, რა რთულ შრომასთან არის დაკავშირებული ასპირანტობა, მაძიებლობა, საკანდიდატო მინიმუმით განსაზღვრული საგნების ჩაბარება, ავტორეფერატის მომზადება, დისერტაციის დაცვა, რომლის დროს გარკვეული ხნით გვერდზე უნდა გადადო ბევრი პირადული, და, მით უმეტეს, ურთულეს სახელმწიფოებრივ პრობლემებზე ზრუნვა, რასაც დაკავებული თანამდებობა გავალდებულებს. ასეთ პირობებში საზოგადოების დიდი ნაწილისთვის ნამდვილად გაუგებარია როგორ ახერხებენ უმაღლესი რანგის ჩინოვნიკები (მინისტრი, გებერნატორი, პარლამენტარი და სხვა) თანამდებობებზე ყოფნის პერიოდში, სადისერტაციო ნაშრომების შესრულებას და დაცვას. ვისაც დასმულ შეკითხვაზე პასუ-

ხის გაცემა ევალეზა, სასურველია დროულად დაინტერესდეს აღნიშნული პრობლემით, რათა ქვეყანა ვიხსნათ ამ არაჯანსაღი ვირუსისგან. წინააღმდეგ შემთხვევაში საზოგადოებას ბევრი მძიმე შეკითხვა გაუჩნდება, რაზედაც პასუხის გაუცემლობა გარკვეულ უხერხულობას შექმნის.

2000 წელი

* * *

„აღმასრულებელი ხელისუფლების სხვადასხვა ეშელონებში (რომ იტყვიან: „ყველა მთავრობა გამოვიცვალე“) ჩემს საკმაოდ ხანგრძლივ მოღვაწეობას, თამამი აზრებისა და მკვეთრი გამონათქვამების გამო, ბევრი სირთულე და კურიოზი ახლდა. განსაკუთრებული პრობლემები ეგრეთ წოდებული ვაი-რეფორმატორებისაგან და მათ მიერ დაქირავებული ჟურნალისტებისაგან მექმნებოდა. ერთ-ერთმა მათგანმა, გაზეთის მეშვეობით საბაზრო ეკონომიკის მტრადაც გამომაცხადა. როგორც წესი, ჩემმა რეაქციამაც არ დააყოვნა და ვაი-ოპონენტს ამავე გაზეთის მეშვეობით, შემდეგივე ნომერში ვაახლე სათანადო პასუხი, რომელსაც „პასუხის მაგიერი“ დავარქვი. გთავაზობთ ამ წერილის შემცირებულ ვერსიას.

„თქვენი სტატიის გამოქვეყნების მიზანი ვერ ავხსენი. მით უმეტეს, რომ ჩვენი თითქმის ყოველდღიური პირადი თუ ოფიციალური შეხვედრების დროს ერთხელაც არ წამოგცდენიათ რაიმე განსხვავებული მოსაზრება ჩემს მიერ ადრე გამოქვეყნებულ და არაერთხელ თქვენი თანდასწრებით თითქმის ყველა დონის შეხვედრებზე გამოთქმული პოზიციების გამო. ერთადერთი გამართლება თქვენს ამ ქმედებას შეიძლება ის მოეძებნოს, რომ ამ ხნის განმავლობაში თქვენ თანამედროვე ეკონომიკის საკითხებში ცოდნას იმაღლებდით და ემზადებოდით ჩემთან საბაჟეროდ. თუ ასეა, კეთილი და პატიოსანი. ჩემს თავს უფლებას ვერ მივცემ ბატონო... თქვენთან გაემართო კამათი იმ საკითხებზე, რომლებშიც თქვენ საბაზრო ეკონომიკის აპოლოგეტად წარმოგიდგენიათ თავი. რატომ? იმიტომ, რომ დათა თუთაშხიასი არ იყოს, საკმაო პროფესიული

უპირატესობა მაქვს და გაუმართლებლად მიმაჩნია ამ საკითხებზე თქვენთან საგაზეთო პაექრობა. თუ მართლა გადაწყვეტთ საბაზრო ეკონომიკის საკითხებზე ჩემთან კამათს, დაესხდეთ პირისპირ თქვენ და თქვენი თანამოაზრენი და ცივილური წესით ვუმტკიცოთ ერთმანეთს ჩვენი მოსაზრებები“.

2005 წელი

* * *

ყველა მიტინგისთვის და ქუჩაში უაზროდ ხეტიალისთვის თითქმის არასოდეს არ მეცალა. გამონაკლისი იყო 1978 წლის 14 აპრილის მოვლენები. ეს პერიოდი ჩემი ახალგაზრდობის წლებს დაემთხვა და მაშინ ჩემი სტუდენტების გვერდზე რომ არ ვმდგარიყავი მორალურად და მოქალაქეობრივად, გაუმართლებელი იქნებოდა.

ჩემი აზრით, ეროვნული მოძრაობა ის არის, როცა შენ საქმეს, შენ უბანზე, კეთილსინდისიერად და უხმაუროდ ემსახურები. რაც შეეხება ეროვნული მოძრაობის ლიდერებს, ბევრ მათგანთან ყოველთვის ნორმალური ურთიერთობა მქონდა და დღესაც ასევე ვაგრძელებ.

მომავალ საპარლამენტო არჩევნებში მხარს დაეუჭერ მას, ვინც ფიცს დადებს და პასუხს გასცემს ცხონებული გურამ ფანჯიკიძის მიერ დასმულ შეკითხვებს: ”ვინ არიან ის პიროვნებები, რომელთა ხელში თავს იყრის მთელი ქართული ეროვნული სიმიდღრე? იქნებ დაგვისახელოთ ის პიროვნებები, რომლებიც გარკვეულ დარგებში იბრძვიან მონოპოლიისათვის? ვის ეკუთვნის ის სასახლეები, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, თბილისისა და თბილისის გარეუბნებში რომ შენდება ამჟამად, მოურიდებლად და უტიფრად? ვინ არიან ის ადამიანები, ვინც არად აგდებენ ხალხის საყოველთაო გაჭირვებას?”

გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა”, 31.10.1997

რეკლამა თუ დერეკლამა?

* * *

უპირველეს გადასაწყვეტ პრობლემად მიმაჩნია რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობის ოპტიმალური სრუქტურის ჩამოყალიბება. კერძოდ, გეზი უნდა ავიღოთ ისეთი დარგების განვითარებაზე, რომლებიც რაც შეიძლება მალე გაგვიყვანოს მსოფლიო ბაზარზე. როდესაც ლაპარაკია სახალხო მეურნეობის სტრუქტურაზე, მხედველობაში გვაქვს ისიც, რომ ჩვენთან პრიორიტეტი უნდა მიეცეს ეკოლოგიურად სუფთა ენერგოტევადი, ელექტროტექნიკური და მეცნიერებატევადი დარგების განვითარებას. ალბათ, დამეთანხმებით, რომ მხოლოდ ნედლეულის მიმწოდებელი დარგების განვითარება ნაკლებად განვითარებული ქვეყნების ხვედრია. შეიძლება შემომედაონ, მაგრამ მზად ვარ, ნებისმიერი ფორმატით გავმართო დისკუსია და პოლემიკა იმ ე.წ. „სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე“, ქვეყნის ეკონომიკის მტრებთან, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ „ყველაფერი უნდა გაიყიდოს“ როგორც ნედლეული, მათ შორის: ნებისმიერი სასარგებლო წიაღისეული, ხის მორები, ელექტროენერგია, ლითონის ჯვართი, სასმელი მტკნარი წყალი ტრანსკონტინენტალური წყალგაყვანილობის მიღებით და სხვა. რაც შეეხება მრეწველობის მასალატევად და შრომატევად დარგებს, რომლებიც უზრუნველყოფილი არ არიან საკუთარი ნედლეულითა და მარაგნაწილებით, მათი წარმოების დონე თანდათან უნდა შეიზღუდოს და ზოგიერთ მათგანზე უარიც ვთქვათ. მრეწველობის არაპერსპექ-

ტიულ დარგებში დასაქმებული მუშახელი, უამრავი ეკონომიკური ბერკეტის გამოყენებით, უნდა დაუბრუნდეს ჩვენს კურთხეულ მიწას. აი, პრობლემა, რომელზეც, ჩემი ღრმა რწმენით, პირველ რიგში უნდა იმუშაოს რესპუბლიკის მთავრობამ.

* * *

—საჭიროა გატარდეს გადაუდებელი ღონისძიებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მოქალაქეთა ეკონომიკურ და სოციალურ თანასწორუფლებიანობას ცალკეული კატეგორიის მოსახლეობისათვის სხვადასხვა შეღავათებისა და პრივილეგიების გაუქმების გზით. ძალზე მოკლედ რომ ვთქვათ, მთავრობა უნდა ცხოვრობდეს ისე, როგორც ცხოვრობს მისი ხალხი.

* * *

—ახალი, რადიკალური სისტემის დამკვიდრება უთუოდ მტკივნეული პროცესია და, ცხადია, პირველ წლებში ნამდვილად გავიჭირდება, უფრო რთული ცხოვრება მოგველის. მაგრამ სხვა რა გზა გვაქვს! აქ ხელოვნური კონცეფციები, დოგმები, ობიექტური კანონების წინააღმდეგ სვლა დამლუპველია. ფაქტია, რომ ჯერჯერობით კაცობრიობას საბაზრო ურთიერთობაზე უკეთესი ეკონომიკური პოლიტიკა არ შეუქმნია. ასეა თუ ისე, ღრმად მჯერა, რომ საბაზრო ეკონომიკა კატასტროფისაგან გადარჩენის ერთადერთი საშუალებაა. ოღონდ, ვიმეორებ, მანამდე ტანჯვის გზებს ვერ ავცდებით...

1990 წელი

* * *

— სახელმწიფომ სახალხო მეურნეობის ყველა დარგში უნდა მართოს მთავარი პროცესები. მაგალითად, პურის მაღაზიამ ან დეტურმა სასაიდლომ ობიექტის ხელმძღვანელის, ან მისი მფლობე-

ლის სურვილის მიხედვით არ უნდა შეიცვალოს ძირითადი პროფილი მხოლოდ იმიტომ, რომ თვითონ მეტი მოგება მიიღოს, მომხმარებელი კი დაზარალდეს.

* * *

– შეიძლება შემომეღაონ, რომ საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ყოველგვარი შეზღუდვა და აკრძალვა უნდა მოისპოს, მაგრამ, ვიმეორებ, რომ **საბაზრო ეკონომიკა არ ნიშნავს „ბაზარს“ ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით.**

* * *

– რესპუბლიკის სასაქონლო რესურსებით უზრუნველყოფისა და მისი საკუთარი რესურსების რაციონალური გამოყენების მიზნით, სათანადო ბალანსების დამუშავების საფუძველზე. რესპუბლიკურ დონეზე კოორდინაცია და კონტროლი უნდა გაეწიოს ჩვენს ტერიტორიაზე განლაგებულ ყველა უწყებას, ორგანიზაციას, საწარმოს თუ დაწესებულებას სტრატეგიული მნიშვნელობის საქონლის გატანა-შემოტანის საქმეში. მრეწველობის, სოფლის მეურნეობისა და სახალხო მონმარების საგნების მწარმოებელი ყველა უწყებისა თუ საწარმოს მუშაობის შეფასების ძირითად კრიტერიუმად უნდა იქცეს შიდა ბაზარზე სასაქონლო პროდუქციის სიუხვის შექმნის მიმართულებით მიღწეული შედეგები.

1991 წელი

* * *

– როცა „გარდაქმნა“ მოღაში იყო, მაშინ ვამბობდით, რომ „გარდაქმნა იწყება მართვის სტრუქტურის სრულყოფით“. ახლაც იგივე აზრის ვარ, მაგრამ, სხვა სიტყვებით, ეს ასე შეიძლება გამოითქვას: **რეფორმა მაშინ მიაღწევს სასურველ შედეგს, როცა მი-**

სი განხორციელებისათვის ჩამოყალიბდება მოქნილი მართვის სტრუქტურა და მას სათავეში ჩაუდგებიან რეფორმისტული ბუნების მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები.

* * *

– თუ გვინდა, თავი დავაღწიოთ რესპუბლიკის ეკონომიკაში შექმნილ კატასტროფულ მდგომარეობას, აუცილებელია გარდამავალ პერიოდში, სახელმწიფომ თავის ხელში აიღოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არსებული რესურსების მართვა. როგორი წინააღმდეგობაც არ უნდა შეხვდეს ამ მოსაზრებას, მაინც ვერ გავიზიარებ იმ აზრს, რომ საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ეს უკან გადადგმული ნაბიჯი იქნება.

* * *

– კიდევ ერთხელ ვიმეორებ, რომ საბაზრო ეკონომიკა არ ნიშნავს „ბაზარს“, ამ სიტყვის ნებისმიერი გაგებით. მოსახლეობის სოციალური დაცვის პასუხისმგებლობა სახელმწიფოს ეკისრება, ხოლო სახელმწიფოსი – თითოეულ ჩვენთაგანას.

1992 წელი

* * *

მიზეზები, რომლებმაც დღევანდელ სტაგნაციამდე მიგვიყვანა ორი ჯგუფისაა. პირველი, ლოზუნგები და დროის ფასის უგულვებლყოფაა, მეორე – არაკომპეტენტურობა და საქმისადმი ისეთი დამოკიდებულება, ანდაზა რომ არის “სხვისი ჭირი, ღობეს ჩხირი.

* * *

– სახელმწიფოსათვის სამარცხვინო დონეზე ღვას ეგრეთ წოდებული ფულის გადახურდავების მექანიზმი. ალბათ, ესეც ხელს

აძლევეს ვინმეს. ამ უმნიშვნელოვანესი საქმის თვითდინებაზე მიშვება ყოვლად დაუშვებელია. იმედი ვიქონიოთ, რომ კომპეტენტური ადამიანები დაინტერესდებიან “ფულით ფულის შოვნისა” და საბანკო დაწესებულებების ხელშეწყობით ჩატარებული უსაქონლო ოპერაციების მექანიზმით. მაშინ ბევრ მაქინაციას აეხლება ფარდა.

* * *

აქვს კი აზრი ისეთ დამოუკიდებულებას, როცა “დედაენით”, კალმისტრით, ფანქრით ვერ უზრუნველვყოფთ მოსწავლეებს? როცა თანამოქალაქენი ნაგავსაყრელზე ეძებენ თავის გამოკვების საშუალებას? როცა ქრისტიანი კაცი ზეწარში გახვეულს ასაფლავებს მიცვალებულს?

1993 წელი

* * *

ვერავითარი საბაზრო ეკონომიკა ვერ იმუშავებს და არავითარი რეფორმა არ განხორციელდება, როცა სახელმწიფოს მართვის სტრუქტურები თავისი პერსონალური შემადგენლობით ძველებური დარჩება და ქვედა რგოლი გადავა ე.წ. საბაზრო ეკონომიკაზე. მხედველობაში მაქვს, რომ სამინისტრო სამინისტროდ რჩება თითქმის უცვლელი ფუნქციებით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, **სამინისტროები ხშირ შემთხვევებში ფუნქციონირებენ უფუნქციოდ.**

* * *

ვაჭრობის ობიექტებისათვის ფიქსირებული გადასახადის დაწესება ცივილიზებულ ქვეყნებში ეკონომიკური თვალსაზრისით გაუმართლებელია, მაგრამ ჩვენს პირობებში როცა პრაქტიკულად მოშლილია და შეუძლებელიც აღრიცხვის სათანადო დონეზე მო-

წესრიგება, როგორც დროებითი ღონისძიება, შეიძლება სახელმწიფო წავიდეს ამ წინადადებაზე. საკითხის ამგვარად გადაწყვეტის შემთხვევაში სხვა დადებით მხარეებთან ერთად ობიექტები განთავისუფლდებიან შემმოწმებელი და მაკონტროლებელი ორგანიზაციების შიშის ფაქტორისაგან, რაც, რამდენადაც პარადოქსულად არ უნდა მოგვეჩვენოს, პირდაპირპროპორციულ გავლენას ახდენს მომსახურების კულტურასა და საქონლის ფასების ფორმირებაზე.

* * *

ხმამაღლა ნათქვამად არ ჩამითვალთ, მაგრამ სახელმწიფოს, ნებისმიერი რეფორმის ჩატარების ან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის ღონისძიებების გატარების უფლება მხოლოდ მაშინ აქვს, თუ მოსახლეობა ცოცხალი ეყოლება.

* * *

ბოლო დროს, ყველა დონეზე ძალზე გახშირდა საუბარი და მსჯელობა რეფორმებსა და საბაზრო ეკონომიკაზე. სამწუხაროდ, საუბარი საუბრად რჩება და საქმე წინ არ მიიწევს. უფრო მეტიც, მიმაჩნია, რომ ამ მიმართულებით საქმე უკან უფრო მიდის, ვიდრე წინ. მიზეზი ის გახლავთ, რომ **რესპუბლიკას სამწუხაროდ დღემდე არ გააჩნია ეკონომიკის მართვის ეტაპობრივი კონკრეტული პროგრამა.**

1994 წელი

* * *

ქვეყნის ეკონომიკის მართვის თვითღინებაზე მიშვების შედეგად სავაჭრო ქსელში ხშირად იყიდება ფალსიფიცირებული არყის ნაწარმი, შამპანური, უალკოჰოლო სასმელები, საკონსერვო ნაწარმი; კიდევ უფრო სავალალო მდგომარეობაა საკონდიტრო ნაწარმის დამზადება-რეალიზაციაში. მათ დამამზადებელ-რეალიზატორ-

რებს არა აქვთ გავლილი სათანადო სანიტარულ-სამედიცინო შემოწმება. შედეგად, სავაჭრო ქსელი გაივსო უხარისხო და დაბინძურებული პროდუქციით, რაც სერიოზულ საშიშროებას უქმნის მომხმარებლის ჯანმრთელობას.

* * *

რომანტიკოს რეფორმატორთა ძალისხმევით დანერგილი პროპაგანდის საპირისპიროდ ცხოვრებამ გვიჩვენა, რომ “საქონლის სიუხვე” მომხმარებელთა დიდი უმრავლესობისათვის მიუწვდომელ ფასებში, არაფრით სჯობია, რბილად რომ ვთქვათ, საქონლის დეფიციტს, ხელმისაწვდომი ფასების პირობებში.

* * *

ბიზნესის ნორმალური განვითარების ძირითადი და უცვლელი წესია სახელმწიფოს ვალდებულება, შეასრულოს მის მიერ მიღებული კანონები. როდესაც კანონქვემდებარე აქტი ფაქტობრივად ერთთავად აუქმებს კანონის დებულებებს, იქმნება თვითნებობისა და უკანონობის სიტუაცია. ეს კომერსანტებს უბიძგებს თავი აარიდონ გადასახადებს, ხოლო სახელმწიფო მოხელეებს – დაადგინონ კორუფციის გზას.

* * *

სახელმწიფოს მხრიდან მეწარმეობის მხარდაჭერა არაეფექტურია და კონკრეტული ქმედებებით არ მაგრდება, რესპუბლიკაში მცირე ბიზნესი სულ უფრო და უფრო მახინჯ სახეს იღებს. სერიოზულ კორექტირებას მოითხოვს მისი დაბეგვრის მოქმედი სისტემა, რომელიც სრულიადაც არ უწყობს ხელს საბაზრო სტრუქტურების ჩამოყალიბებასა და მცირე ბიზნესის განვითარებას.

* * *

ვიდრე ქვეყანა მეწადისა და პურის მცხოვრების ფუნქციებს არ გამოიჯნავს და მათი საქმიანობის პერსონიფიცირებას არ მოახდენს, მანამ, ჩვენ არ გვეშველება. უფრო ხმამაღლა როგორ ვთქვა, არ ვიცი...

2001 წელი

* * *

ვერ დავეთანხმები ზოგიერთ თეორეტიკოსს, რომ ნებისმიერი ბარიერი, რომელსაც სახელმწიფო შიდა ბაზრის დასაცავად აღმართავს, წარმოებული პროდუქციის ხარისხის ამაღლებასა და ახალი ტექნოლოგიების რეალიზაციაზე საერთაშორისო კონკურენციის სასიკეთი ზეგავლენას ზღუდავს. ზოგადად და თეორიულად, რა თქმა უნდა, ეს ასეც არის, მაგრამ კონკრეტულად, საქართველოს სინამდვილეში, არაორდინალური, გადაუდებელი ღონისძიებები უნდა გატარდეს შიდა ბაზრის დაცვის, ექსპორტ-იმპორტის პოლიტიკის რეგულირების მიზნით, ეს, ალბათ, საკამათო არ უნდა იყოს, რადგან ანალოგიურ თეორიებზე აღმოცენებული და საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების მიერ ჩვენთვის მიუღებელი რეკეპტებით განხორციელებული „უანგარო დანმარებების“ შედეგად რაც გვჭირს, ყველას კარგად მოეხსენება.

* * *

მეწარმე ყველა პრობლემას თავად მიხედავს, ხალხსაც დაასაქმებს და ქვეყნის ბიუჯეტსაც ასარგებლებს. სახელმწიფოსგან მას მხოლოდ დაცვა (ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით) სჭირდება. დაცვა სახელმწიფო და სხვა რეკეტისგან, დაცვა ფალსიფიკაციისგან, პოლიტიკური სტაბილურობის შენარჩუნება, დაცვა უცხოეთიდან დემპინგური ფასებით შემოტანილი პროდუქციისგან

და სხვა. ეკონომისტების ენაზე თუ ვიტყვით, აუცილებელია ელემენტარული საინვესტიციო გარემოს შექმნა. სახელმწიფო ამ მოთხოვნის დაკმაყოფილებას თუ ვერ შეძლებს, მაშინ ის არ იქნება სახელმწიფო ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით და მის წარმომადგენლებს ნურც ამბიციური პრეტენზიები ექნებათ, რომ ჩვენ „ევროპელები“ ვართ.

* * *

საქართველოში, რის ვაი-ვაგლანით, მსოფლიო სტანდარტების დონეზე წარმოებულ მტკნარ, მინერალურ, ხილეულ წლებს და უალკოჰოლო სასმელებს; რძის, მაკარონისა და თამბაქოს ნაწარმს; ფრინველის ხორცსა და კვერცხს; საკონსერვო პროდუქციას; ლუდს, ღვინოს და სხვა ალკოჰოლურ სასმელებს თუნდაც საქართველოს ბაზარზეც რომ შეექმნებათ თავიანთი საქონლის რეალიზაციის პრობლემები, ამ საკითხზე სახელმწიფომ არ უნდა იფიქროს?

ჩვენი ღრმა რწმენით, სახელმწიფომ მარტო კი არ უნდა იფიქროს, არამედ სახელმწიფოებრიობის გარკვეული დონის მიღწევამდე თითოეული ამ დარგისა და საწარმოს ჭრილში მათთან ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმიც კი უნდა გააფორმოს. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენი ქვეყანა ვერ გადარჩება! ვიმეორებ, ამ ეტაპზე ეს ასეა საჭირო.

2004 წელი

* * *

ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადაწყვეტაში სახელმწიფოს როლი, როგორც მარეგულირებელი რგოლისა, თანდათან უნდა გაიზარდოს მანამ, ვიდრე იგი რეალურად არ უზრუნველყოფს ერთ სულ მოსახლეზე საარსებო მინიმუმისა და შემოსავლის დონის გათანაბრებას. მხოლოდ ამის შემდეგ აქვს უფლე-

ბა სახელმწიფოს იფიქროს დერეგულირების პროცესების დონის თანდათანობით ამაღლებაზე.

* * *

საქართველოს სასიცოცხლოდ სჭირდება ეროვნულ კონცეფციაზე დაფუძნებული ანუ ეროვნული ტრადიციების დაცვისა და შენარჩუნების მოთხოვნათა გათვალისწინებით დამუშავებული ეკონომიკის განვითარების პროგრამა, რომლის ბალავარს უნდა წარმოადგენდეს ქვეყნის ცალკეული რეგიონების ბუნებრივი, საწარმოო და სხვა თავისებურებათა მაქსიმალური გათვალისწინება. რაც, მთავარია, იგი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იყოს რომელიმე ქვეყნის ანალოგიურ პროგრამაზე მიმსგავებული დოკუმენტი, რაც, სამწუხაროდ, ჩვენს სინამდვილეში არცთუ იშვიათად ხდებოდა და ხდება. პირიქით, ის უნდა იყოს ქვეყნის ცალკეული რეგიონების ანალოგიური პროგრამების ჯუმლი, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით. მხოლოდ ამ შემთხვევაში გაიზრდება სახელმწიფოს, როგორც მმართველობითი რგოლის ფუნქციები და უფლება-მოვალეობანი, რათა თავის თავზე რეალურად აიღოს პასუხისმგებლობა ქვეყნის მოსახლეობის სოციალური და ფიზიკური დაცვის ყველა მიმართულებით. მხოლოდ ასეთ პირობებში აქვს სახელმწიფოს უფლება თავის თითოეულ მოქალაქეს მოსთხოვოს სახელმწიფო ინტერესების გათავისება და მათი უცილობელი დაცვა.

სწორედ პრობლემისადმი ამგვარი დამოკიდებულება უნდა გახდეს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ კონცეფციაზე დაფუძნებული ქვეყნის გადარჩენის პროგრამის შეფასების ძირითადი კრიტერიუმი.

2004 წელი

* * *

ამ ეტაპზე, ქვეყნის კოლაფსიდან გამოსაყვანად, თუნდაც ტრადიციულ და პრიორიტეტულ დარგებში, აუცილებელია გონივრულად და მეურნის პოზიციების გათვალისწინებით განსაზღვრული

მოქნილი, ეტაპობრივი და დიფერენცირებული საბაჟო ტარიფები-
სა და აქციზების დაწესება და ამოქმედება.

* * *

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პროგრამა (ძირითა-
დი მიმართულებები) არ გააჩნია და ქვეყნის ეკონომიკური პოლი-
ტიკა, ძირითადად საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების
(სსფ., მსოფლიო ბანკი და სხვა) ინსტრუქციებზეა დაფუძნებუ-
ლი, რაც არსებითად გამორიცხავს ტრადიციული დარგების გან-
ვითარებითა და ადგილობრივი რესურსების მაქსიმალურად გამო-
ყენებით ქართული ეკონომიკის აღორძინების შესაძლებლობებს.
ჩვენდა სამწუხაროდ, ხელისუფალთა პერმანენტულ ცვლას ეკო-
ნომიკური განვითარების კურსის პოზიტიური ცვლა არ მოჰყო-
ლია, რაც ქვეყანას გაურკვეველი მომავლის საშიშროების წინა-
შე აყენებს.

2004 წელი

* * *

უეჭველია, რომ თანდათან, ნაბიჯ-ნაბიჯ ყველაფერს ეშველება.
ეკონომიკა აღორძინდება, ენერგეტიკული პრობლემები მოგვარდე-
ბა, გაიზრდება პენსია-ხელფასები, გადაწყდება უამრავი ყოფითი
პრობლემა, მაგრამ ღმერთმა ნუ ქნას, რომ კითხვის ნიშნის ქვეშ
დადგეს ქვეყნის ეროვნულობისა და სარწმუნოების გადარჩენის
პრობლემები, მისი ყველა ატრიბუტიკისა და ნიუანსის გათვალის-
წინებით. სამწუხაროდ, ამას დიდი დონებით ასტიმულირებს
მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის გარდაუვალი პროცესე-
ბი. საქართველო მოახლოებულ ამ უზარმაზარ წნეხს, მხოლოდ და
მხოლოდ, ეროვნული ცნობიერების ინსტიტუტის ფორმირებისა და
მისი სრული ძალით ამოქმედების პირობებში გადაურჩება. იგი აღ-
ჭურვილი უნდა იყოს შეუზღუდავი უფლებებით და მისი გადაწყ-
ვეტილებები და რეკომენდაციები სახელმძღვანელო და უყოყმანოდ
შესასრულებელი უნდა იყოს ქვეყნის უმაღლესი საკანონმდებლო

და აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვისაც კი. წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველო ყოფილ სახელმწიფოდ დარჩება.

2002 წელი

* * *

არანაირი ღონის საგადასახადო კოდექსი არ გვიშველის, თუ ჩვენი ქვეყნის პირობების გათვალისწინებით, არ შემუშავდა და არ განხორციელდა ეკონომიკის განვითარების სტრატეგია და რეალური პროგრამა, დაწყებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკითა და დამთავრებული შიდა ბაზრის დაცვის პროგრამით.

2004 წელი

* * *

აუცილებელია გატარდეს სერიოზული რეფორმები ფინანსთა სამინისტროს სტრუქტურის, ფუნქციებისა და უფლება-მოვალეობების დასახვეწად. როგორც მინიმუმი, ფინანსთა სამინისტროს უეჭველად უნდა მოეხსნას საგადასახადო და საბაჟო სამსახურების მეურვეობის ფუნქცია; ფულად-საკრედიტო, საგადასახადო და საბაჟო პოლიტიკის პარამეტრები უნდა განსაზღვროს არა ფინანსთა სამინისტრომ, არამედ ეკონომიკის სამინისტრომ. სხვა შემთხვევაში ქვეყანა ვერ განხორციელებს ლიბერალურ საგადასახადო პოლიტიკას, რაც შესაძლებელია გატარდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა გადასახადი იქნება შეთანხმების საგანი სახელმწიფოსა და გადამხდელს შორის.

2004 წელი

* * *

კიდევ ერთხელ ვამბობ, ქვეყანას არ გააჩნია ეკონომიკის განვითარების ეტაპობრივი პროგრამა, ზოგიერთ გადაუდებელ ღონისძიებას მოუძნადებელი შევხვდით და შედეგებს კარგაზნანს მოვიმ-

კით. ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, რამდენი ხანია ვქადაგებ, რომ აუცილებელია ქვეყანას ჰქონდეს შიდა ბაზრის დაცვის პროგრამა, მაგრამ ამოდ. სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ, ათეული წლებია, ქვეყნის მმართველობითი იერარქიის ყველა საფეხურზე (პარტიულის გარდა) მომიწია მოღვაწეობა. თვლა არა აქვს იმ სახელმწიფო მოხელეებს, რომლებიც ჩემს ამ თხოვნას ირონიით ხვდებოდნენ და ახლაც ხვდებიან. იმათგან უმრავლესობა ჯერაც შემორჩა აღმასრულებელ ხელისუფლებაში. მათი მტკიცება, რომ საბაზრო ეკონომიკა თავად დაარეგულირებს ყველა პრობლემას, არ გამართლდა. ვიმეორებ, დღევანდელი ეკონომიკური პოლიტიკის პირობებში ქართველი კაცი სოფლად მიტოვებულ მამა-პაპისეულ კარ-მიდამოს, ზოგ შემთხვევაში ოჯახსაც, აღარ დაუბრუნდება. ქვეყნის შიდა ბაზრის დაუცველობის პირობებში ღოზუნგებით, დაპირებებით, თხოვნით ქართველი კაცი თავის მშობლიურ მიწაზე საბაზრო ეკონომიკისთვის დამახასიათებელ კონკურენტუნარიან (ერთეულ პროდუქციაზე შრომით დანახარჯებს ვგულისხმობ) პროდუქციას ვერ შექმნის.

2004 წელი

* * *

სახელმწიფო არ იცავს საკუთარი ქვეყნის ბაზარს, იგი დედინაცვალივით ექცევა ადგილობრივ მეწარმეებს, უცხოელები კი გაპარპაშებული ჰყავს. ამით სახელმწიფო ანგრევს ქვეყნის წარმოებას და შესაბამისად ეკონომიკასაც. ერთხელ და სამუდამოდ უნდა გავიგოთ, ბატონებო, რომ საბაზრო ეკონომიკა არ ნიშნავს “ბაზარს” ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით. მიმაჩნდა და მიმაჩნია, რომ სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა უნდა მართონ ქვეყანაში, კერძოდ, მის ბაზარზე მიმდინარე პროცესები.

2004 წელი

* * *

აუცილებელია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადაწყვეტაში სახელმწიფოს როლი, როგორც მარეგულირებლისა, თანდათან გაიზარდოს მანამ, ვიდრე იგი არ უზრუნველყოფს ერთ სულ მოსახლეზე რეალური საარსებო მინიმუმისა და შემოსავლის დონის გათანაბრებას. მხოლოდ ამის შემდეგ აქვს უფლება სახელმწიფოს, იფიქროს რეგულირების პროცესების დონის თანდათანობით შემცირებაზე.

2004 წელი

* * *

შეიძლება თუ არა, გერქვას დამოუკიდებელი სახელმწიფო და ქვეყანას სხვისი ჭკუითა და გონებით მართავდე? უნდა გავითვალისწინოთ თუ არა საერთაშორისო საფინანსო კორპორაციების რეკომენდაციები იმის თაობაზე, რომ ხელოვნურად შექმნილი პირობების გამო, დაბალი რენტაბელობის მიზეზით, საქართველოში ავჩნხით ტრადიციული სასოფლო-სამეურნეო კულტურები, მათ შორის, ვაზიც? ან დავხუროთ თბილისის სატრანსპორტო არტერი – მეტროპოლიტენი?

– სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა (განსაკუთრებით გარდამავალ ეტაპზე) უნდა მართონ თუ არა ქვეყანაში მიმდინარე ისეთი ძირითადი პროცესები, როგორებიცაა: შიდა ბაზრის დაცვა, ცალკეულ სტრატეგიულ დარგებში პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარება, საქონლის ზოგიერთ სახეობებზე დიფერენცირებული საბაჟო ტარიფების შემოღება და ა.შ.?

– შევეგუოთ თუ არა იმას, რომ ქართველი გლეხი მასობრივად ტოვებს სოფელს და ლუკმა-პურის საშოვნელად ისედაც გადატაკებულ ქალაქს მიაშურებს, შედეგად ქვეყნის დოვლათის შემქმნელი ხელგაწვდილ მომხმარებლად ვაქციეთ? ან კიდევ – დავხუჭოთ თვალები იმაზე, რომ კვალიფიციური მუშა და ინჟინერტექნიკური პერსონალი ფაბრიკებისა და ქარხნების მიღმა დარჩა ძირითადად იმ მიზეზით, რომ მათ მიერ შექმნილი პროდუქცია

ბაზრიდან განიღვენა დემპინგური, ანუ ჩვენს დასაჩოქებლად ხელოვნურად ჩამოყალიბებული დაბალი ფასების გამო?

– მეთანხმებით თუ არა, რომ როცა ქვეყანაში არ იმართება ძირითადი ეკონომიკური პროცესები და იგი თვითღინებაზეა მიშვებული, როცა ქვეყანა უარს ამბობს ცალკეულ სტრატეგიულ დარგებში პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარებასა და შიდა ბაზრის დაცვაზე, რის შემდეგაც ყალიბდება ურთულესი სოციალურ-დემოგრაფიული სიტუაცია, ასეთი ქვეყნის მთავარი მტერი მისი ხელისუფლებაა?

2007 წელი

* * *

დაბეჯითებით მინდა გავიმეორო: თუ კანონმდებლობით არ იქნება დაცული შიდა სამომხმარებლო ბაზარი, მეწარმეობა და გლეხური მეურნეობა, ასეთ შემთხვევაში უცხო ქვეყანასთან “თავისუფალი ვაჭრობა”, მით უფრო, ნულოვანი საბაჟო გადასახადის დაწესება, საქართველოსთვის დამაქცევარი და დამლუპველი აღმოჩნდება. ეს გამოიწვევს ქართული სოფლების მთლიანად დაცარიელებას, ქვეყნის ნებისმიერი პროდუქციის წარმოების არარენტაბელობას, უმუშევრობის ტემპის კიდევ უფრო ზრდას და საბოლოო ანგარიშით – გარდაუვალ დემოგრაფიულ კატასტროფას.

მიმაჩნია, რომ ამ ეტაპზე სახელმწიფოს შესაბამისმა სტრუქტურებმა უნდა მართონ ქვეყანაში მიმდინარე ისეთი ძირითადი პროცესები, როგორებიცაა – შიდა ბაზრის დაცვა, ცალკეულ სტრატეგიულ დარგებში პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარება, საქონლის ზოგიერთ სახეობაზე ღიფერენცირებული საბაჟო ტარიფის შემოღება და ასე შემდეგ. ვინც ამ მოსაზრებას არ იზიარებს, მზად ვარ, მასთან გავმართო დებატები. თუმცა, როგორც უკვე ვთქვი, ამის გაკეთება საქართველოში შეუძლებელია, რადგან მთავრობამ თავად არ უწყის, ქვეყანა როგორ მართოს და სხვისი აზრის მოსხმენაც არა და არ სურს.

2008 წელი

* * *

ძნელია, მსოფლიო რუკაზე მოიძებნოს ქვეყანა, რომელიც სხვადასხვა ფორმითა და მასშტაბით არ ანხორციელებდეს თავისი ქვეყნისთვის მისაღებ საგარეო ვაჭრობის პროტექციონისტულ რეჟიმს. აღნიშნულის საილუსტრაციოდ ერთ კონკრეტულ ფაქტს მოვიყვან და დანარჩენი თავად განსაჯეთ.

ნებისმიერი ცივილური ქვეყნის სოფლის მეურნეობის პრიორიტეტული დარგები, როგორც წესი, სარგებლობენ პროტექციონისტული პოლიტიკის სიკეთით. უფრო მეტიც, ღოტაციის გარეშე არ არსებობს არც ერთი განვითარებული ქვეყნის სოფლის მეურნეობა. მაგალითად, ევროკავშირში შემაჯავლი 15 ქვეყნის მოსახლეობის საერთო რაოდენობიდან, სასოფლო-სამეურნეო სფეროში დასაქმებული მოსახლეობის მხოლოდ 5% მოიხმარს ევროკავშირის ბიუჯეტის ნახევარზე მეტს. ამ ხარჯებს ემატება აღნიშნული ქვეყნების კუთვნილი ბიუჯეტიდან სასოფლო-სამეურნეო წარმოების სუბსიდირებაზე გამოყოფილი თანხებიც. ანუ თეზა იმის თაობაზე, რომ საბაზრო ეკონომიკა თავად დაარეგულირებს ყველა პრობლემას, არც ამ შემთხვევაში მართლდება.

2009 წელი

* * *

20 წელზე მეტია, სხვა ეკონომიკური პრობლემების პარალელურად, ჩემი, როგორც ეკონომისტის საქმიანობა, სწორედ საგადასახადო სისტემის სრულყოფას და, კერძოდ, ფიქსირებულ გადასახადს დაუკავშირე. ამ თემაზე ჩემს მიერ გამოქვეყნებული რამდენიმე ათეული სტატიიდან, ერთ-ერთის სათაური ასე უდერს: „ფიქსირებული გადასახადები – ტოტალური საგადასახადო კორუფციის შემცირებისა და მეწარმეების გადარჩენის ერთადერთი შანსი“ (გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 2001 წლის 1 აგვისტო); როგორც საქართველოს მთავრობის მაშინდელმა მთავარმა სახელმწიფო მრჩეველმა, ხოლო უფრო ადრე ვაჭრობის სამინისტ-

ტროს ეკონომიკური სამმართველოს უფროსმა, მრავალი წინააღმდეგობის მიუხედავად, 1992-1993 წლებში მთავრობას ამ პრობლემასთან დაკავშირებით მივალდებინე ორი სპეციალური დადგენილება: ჩემი პოზიციების დასაცავად, არაერთი ხელჩართული ბრძოლა გადავიტანე როგორც საქართველოს პარლამენტის ეკონომიკური პროფილის კომიტეტების, ისე მთავრობის სხდომებზე; არც ღია ეთერში, სატელევიზიო დებატებზე, რადიო გადაცემებზე და ხელისუფლების მიერ დაქირავებულ ჟურნალისტებთან პოლემიკაზე მითქვამს უარი და ა. შ. და ა. შ.

გამომდინარე ზემოაღნიშნულიდან, ნებისმიერ დაინტერესებულ მხარეს, მათ შორის განსაკუთრებით ე. წ. პოლიტიკოსებს ვთავაზობ, მოაწყვეთ შეხვედრა სათანადო სპეციალისტებთან „მრგვალი მაგიდის“ პრინციპით და იქ დასახეთ ამ პრობლემის გადაწყვეტის რეალური გზები.

2012 წელი

* * *

პარლამენტმა, ანუ ნაციონალების მორჩილმა უმრავლესობამ, რამდენიმე კაცის ჭკუაზე ადვილად რომ „მართავს“ ქვეყანაში მიმდინარე ურთულეს ეკონომიკურ პროცესებს, ერთი კაცის ახირებით მიიღო ბევრი ჯერ არნახული და არგაგონილი გადაწყვეტილება. კერძოდ, მისი ძალისხმევით და მხარდაჭერით გაუქმდა ეკონომიკის სამინისტროს ისეთი სტრუქტურული ერთეულები, როგორცაა მცირე ბიზნესის განვითარების დეპარტამენტი, ანტიმონოპოლიური სამსახური, სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო, ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობის ცენტრი, ფასების სახელმწიფო პოლიტიკის სამსახური, ეკონომიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი და სხვა, რომელთა გარეშე წარმოუგენელია ნებისმიერი ცივილიზებული ქვეყნის მართვის სტრუქტურების საქმიანობა.

2010 წელი

პრივატიზაცია? ღიან, მაგრამ...

* * *

რა გამართლება შეიძლება მოეძებნოს “ჩვენებურ პრივატიზაციას”? ქვეყნის ეკონომიკისათვის ძირის გამოთხრაა, როცა ვაჭრობისა და მოსახლეობის საყოფაცხოვრებო მომსახურების ობიექტი ჩალის ფასად იყიდება. ამ გზით მიღებული შემოსავალი გავყოთ გაყიდული ობიექტების რაოდენობაზე და დარწმუნდებით, რომ ერთი ობიექტის საშუალო ღირებულება არ აღემატება ნახევარი კილოგრამი ხორცის ფასს. ასე ღატაკდება ქვეყანა. ვიღაც-ვიღაცები კი მილიონერები გახდნენ.

1993 წელი

* * *

ჯერ კიდევ დამოუკიდებელი საქართველოს მშენებლობის საწყის ეტაპზე, პრივატიზაციის საკითხის შესასწავლად ქვეყნის მაშინდელი ხელმძღვანელობის დავალებით, როგორც სამთავრობო ჯგუფის ხელმძღვანელი, მივლინებული გახლდით ბალტიისპირეთის სამივე რესპუბლიკაში, მოსკოვსა და ახლანდელ პეტერბურგში. მათი გამოცდილების და ამ მიმართულებით შედგენილი მიმდინარე და პერსპექტიული გეგმების შესწავლისა და ანალიზის საფუძველზე მოვამზადე რეკომენდაციები და მოვახსენე ხელისუფლებას, რომელმაც ეს ცნობად მიიღო და ამით ყველაფერი დამთავრდა. არც ერთი ჩვენი რეკომენდაცია არ შესრულებულა, შედეგად კი მოსახლეობას ხელში თითო “მკვდრადშობილი” ვაუჩერი შერჩა. ამით ზოგიერთმა “სახელმწიფო მოღვაწემ” აძღვრული წყლის პრინციპით “იმუშავა” და ზომაზე მეტად იხეირა. ამას

ახლა პირველად არ ვამბობ და ამიტომ ზოგიერთმა მაშინდელმა ხელმძღვანელმა და დაქირავებულმა ჟურნალისტმა საბაზრო ეკონომიკის მტრად გამომაცხადა. მე ვიყავი მტერი თუ ის ვაჟბატონები, ახლა ხომ მაინც გამოჩნდა? იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ მათი გარკვეული ნაწილი, ქვეყნის ახალი ხელისუფლების ძალისხმევით, ხალხისთვის წაგლეჯილ ქონებას „მშვიდობაში ვეღარ მოიხმარს“.

რაც შეეხება დღევანდელ მდგომარეობას, ხმამაღლა მინდა განვაცხადო, რომ სახელმწიფომ თავის ქონებას ვერ მოუარა და ძველებური მიდგომით, ალბათ, ვეღარც მომავალში მოუვლის. მდგომარეობიდან გამოსვლის ერთადერთი საშუალებაა სახელმწიფოს, ანუ ხალხის ქონებაზე მესაკუთრის ოპერატიული, სწორი და ობიექტური განპიროვნება, ანუ ქონების განსახელმწიფოების საკითხის სახელმწიფოებრივად გადაწყვეტა. ამ უკანასკნელში რასაც ვგულისხმობ, წესით, გამგებმა უნდა გაივლოს.

2004 წელი

* * *

მთავარი პრობლემა ის გახლავთ, რამდენად მიზანმიმართულად და ეფექტურად გამოვიყენებთ ტოტალური პრივატიზაციიდან მიღებულ შემოსავლებს. თუ ეს შემოსავლები მოსახლეობის მხოლოდ გარკვეულ ნაწილს დაურიგდა პენსიებისა და ხელფასების დავალიანების დასაფარად ან თუნდაც მათი გაზრდისათვის, ეს დროებითი ღონისძიება იქნება და გავრცელდება მხოლოდ მოსახლეობის ერთ ნაწილზე (მოსახლეობის დიდი ნაწილი საპენსიო ასაკის არ არის და არც სახელმწიფო ხელფასს ღებულობს), რაც ეკონომიკას უფრო მეტ კატასტროფამდე მიიყვანს.

აქედან გამომდინარე, პროვატიზაციის პროცესის დაწყებამდე ქვეყანამ უნდა შეიმუშაოს პრივატიზაციიდან მისაღები მოსალოდნელი თანხის შემდგომი გამოყენების კონკრეტული პროგრამა, რომლის ფორმულა უნდა იყოს მარტივი და ამოხსნას ამოცანა –

რომელი საწარმოები ავამუშაოთ მიღებული შემოსავლებით და როგორ გავუნაწილოთ ამ საწარმოების ამუშავების შედეგად მიღებული მოგება ქვეყნის უკლებლივ ყველა მოსახლეს.

2004 წელი

* * *

ხელისუფლებას ხმამაღლა ვეუბნები: ქვეყნისთვის დამღუპველია დებულება იმის შესახებ, რომ „სინდისის გარდა ყველაფრის პრივატიზაცია უნდა მოხდეს“. არა, ბატონებო, თქვენთვის არავის არ მოუცია უფლება, რომ „პრივივატიზაცია“ გაუკეთოთ ეროვნულ სიმდიდრეს (ტყე, მდინარე, მიწა, წყალი, წიაღისეული, სულიერი და მატერიალური ფასეულობანი). ჩვენს პლანეტაზე არ არსებობს ქვეყანა ამ ფასეულობათა ყიდვის, გაყიდვის, გაცემა-გასხვისების უფლება ვინმესთვის რომ დაეკანონებინოს. ახლა იმტვრიეთ თავი და, როგორც ვინდათ, ისე დაუბრუნეთ ერს თავისი ეროვნული სიმდიდრე.

* * *

მოგეხსენებათ, რომ სოციალურ-ეკონომიკური სამართლიანობა და ხალხის კეთილდღეობა უშუალო ურთიერთდამოკიდებულებაშია. ამასთან, სახელმწიფო პოლიტიკის წარმატებით განხორციელება ეფუძნება ქვეყნის ცალკეული მოქალაქის ინტელექტუალურ და ეკონომიკურ პოტენციალს. ამიტომ, საქართველოს მოქალაქეს, საქართველოს სახელმწიფო ქონებაში მისი შესაბამისი თანაბარი და სამართლიანი წილი უნდა მიეჩინოს.

* * *

ქვეყნის ხელისუფლების მთავარი მიზანი უნდა იყოს ის, რომ საქართველოს მოსახლეობას დაუბრუნოს ეკონომიკური უფლება საკუთარი და, რაც მთავარია, კუთვნილი ქონების მფლობელობაზე. საუბარია იმ კაპიტალზე, რომელსაც უნარი აქვს იგი აქციოს დივიდენდის მომტანი ქონების რეალურ მეწილედ.

მსოფლიო პრაქტიკით ცნობილია, რომ პრივატიზაციის (და არა „პრიზვატიზაციის“) პროცესი წარმოადგენს სახელმწიფო ქონების გადაცემას კერძო საკუთრებაში. ამ ღონისძიების დედააზრი ეკონომიკის გარკვეული მიმართულების გააქტიურებაში და გამოცოცხლებაში მდგომარეობს და სულაც არ უნდა წარმოადგენდეს თვითმიზანს.

* * *

წინასწარ შეგნებული განზრახვით პრივატიზაციის პროცესი ქვეყანაში ხორციელდებოდა მისი ფინანსური შედეგების გაუანგარიშებლად, არარეალურად დაბალ გასაყიდ ფასებში (ზოგჯერ უფასოდ) გაუმართლებლად და დაუსაბუთებლად სწრაფ ტემპებში. ამიტომ პრივატიზაცია წარიმართა დამახინჯებული ფორმით და მავანმა ნათესაური, ოჯახური თუ სამსახურებრივი მდგომარეობის გამო ხელოვნურად გადაინაწილა ქონება. კლანებს მიეყიდა არა მარტო საწარმოები, არამედ ბანკებიც. შექმნილმა ვითარებამ ბანკების ახალ მფლობელებს საშუალება მისცა, შეეძინათ საპრივატიზაციოდ გამზადებული საწარმოები მათი რეალური ღირებულების 10-15%-ად. თანხას „სესხულობდნენ“ საკუთარ ბანკებში ძალზე „შელავათიანი პირობებით“. ამის შედეგი იყო, რომ გარიგებებისას სახელმწიფო პრაქტიკულად ვერ იღებდა „ცოცხალ ფულს“. ჩამოყალიბდა სიტუაცია, როდესაც ქვეყნის მოსახლეობის დიდ უმრავლესობას პრივატიზაციის პროცესში მონაწილეობის საშუალება წაერთვა, ხოლო ეროვნული ქონების არაკანონიერად ხელში ჩამგდებებს პირიქით – ამ ქონების განკარგვის უფლება მიეცათ. სწორედ მოსახლეობის ეს უმრავლესობა დატოვეს საკუთრების გარეშე. ანუ ცნობილი ხალხური სიბრძნით თუ ვიხელმძღვანელებთ, ისინი დატოვეს სამშობლოს გარეშე.

* * *

დღეისათვის შექმნილი ვითარება გვაიძულებს ვაღიაროთ, რომ საქართველოს ეროვნული სიმდიდრეც დაუმსახურებლად და უკა-

ნონოდ აღმოჩნდა ქვეყნის მოსახლეობის 2-3%-ის ხელში. ერის უდიდესი ნაწილი კი გაუბედურდა და სილატაკის უფსკრულში ჩავარდა, მოსახლეობის ყოველი მეორე – სიღარიბის ზღვარს დაბლაა. ამის მიზეზი ისაა, რომ პრივატიზაციის ჩატარებისას შეგნებულად არ ისარგებლეს უმარტივესი და სამართლიანი პრინციპით – ყველაფერი განაწილდეს თანაბრად, ყველაზე! ასეთმა ქმედებებმა გამოიწვია საზოგადოების უდიდესი ნაწილის იზოლირება ამ პროცესში.

ვიმეორებთ, ქონების დარიგებისას გადაწყვეტილების მიღება ხდებოდა არა კანონისა და სამართლიანობის უზენაესობით, არამედ პირადი ან კლანური დამოკიდებულებებისა და კავშირების საფუძველზე, მხოლოდ და მხოლოდ მოსახლეობის 2-3%-ის სახეიროდ, რომელთაც ვერ გაითვალისწინეს ებრაული ხალხური სიბრძნე: „საკუთრება მხოლოდ ის არის, რაც არავითარ პრეტენზიებს და ხიფათს არ ექვემდებარება“.

2009 წელი

საქართველოს მწერალთა ყრილობაზე კერნათქვამი სათქმელი

* * *

მთელი ქართული ეროვნული ეკონომიკის ახლანდელ მდგომარეობამდე მიყვანაში თანაბარი წვლილი მიუძღვის როგორც მწერლობას, ისე ზოგიერთ ქართველ მოღვაწესაც. თქვენ, ალბათ, იკითხავთ, კი მაგრამ ქართული მწერლობა რა შუაშიაო? გიპასუხებთ, შუაში კი არა თავშია, რატომ? იმიტომ, რომ:

1. ქართველ მწერლებს ევალეობდათ და ევალეობათ მისთვის ჩვეული სიმწვავეთ ქვეყნის ხელისუფლების ყურადღება მიაპყროს იმ გარემოებას, რომ ჩვენ დღეისათვისაც კი არ გაგვაჩნია ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ეტაპობრივი პროგრამა და კონცეფცია. ე.ი. არ ვიცით, რა გვინდა, საით მივდივართ, როგორი საზოგადოების აშენებას ვაპირებთ, საერთოდ რაღაც გარკვეული მიზნისაკენ მივდივართ თუ მივექანებით და მრავალი სხვა.

2. ჩვენი აზრით, ქართული მწერლობის ჩვეულ რისხვას უნდა იმსახურებდეს ის ფაქტი, რომ ქვეყნის არასწორი ეკონომიკური სტრატეგიის გამო დაიცალა ქართული სოფელი, გაჩანაგდა ეროვნული მეურნეობა, რაც ეკონომისტთა ენაზე განაპირობა შიდა ბაზრის დაუცველობამ, რის გამოც ჩვენს ქვეყანაში წარმოებული პროდუქცია არარენტაბელური ანუ ზარალიანი გახდა.

3. ქართულმა მწერლობამ განგაში უნდა ატეხოს იმასთან დაკავშირებით, რომ დღეს ქვეყანაში სუფთა ხელებით წარმოებული ბიზნესი პრაქტიკულად არ არსებობს. არ იქნა და არ დაადგა სამშენებლო მოსახლეობის საშუალო ფენის ჩამოყალიბებას, მცირე ბიზნესის ხელშეწყობის რეალური პროგრამის შემუშავებას და განხორციელებას, მოქნილი და მისაღები საგადასახადო სისტემის ჩამოყალიბებას და სხვა მრავალი.

დამერწმუნეთ, რომ ამ და სხვა პრობლემის მოგვარების შემთხვევაში, საერთოდ ქვეყანა და მათ შორის ქართული მწერლობაც, დღევანდელ სიტუაციაში არ ჩავარდებოდა. მინდა ხმამაღლა განვაცხადო, რომ ვიდრე საქართველო შავი ბიზნესის აღზევების სტადიაშია, მისგან ქართული მწერლობა რაიმე მეცენატობას არ უნდა ელოდეს. თუ ქართველი მეწარმე თავს დააღწევს ე.წ. გავლენის სფეროებს, მაშინ მათ რიგებში კვლავ გაჩნდებიან სარაჯიშვილები, ზუბალაშვილები და სხვანი და სხვანი.

4. ქართულ მწერლობას სათანადო სიფხიზლე რომ გამოეჩინა, ზოგიერთი ეგრეთწოდებული წარმატებული ბიზნესმენი, ვერ გაბედავდა ჩვენს დარწმუნებას, თავის მოწონებას და ტრაბახს, რომ მათ თავიანთი ქონების დაგროვება, ანუ დანაშაულებრივი ბიზნესის აღზევება მოახერხეს ერთ-ორ წელიწადში, საქართველოს დამოუკიდებლობის დამკვიდრების პერიოდში, რომელმაც, სამწუხაროდ, მის პირველ ეტაპზე, თან მოიტანა ომი, შიმშილი, ნგრევა, ქვეყნის ეკონომიკის გაპარტახება, ეროვნული პრიორიტეტული დარგების შეგნებულად გაჩანაგება, ტერიტორიების დაკარგვა, ხალხის გაკოტრება და გადაგვარება, ეროვნული ცნობიერების უგულებელყოფა, საკუთარი სხეულით ვაჭრობის აღზევება და სხვა მრავალი უბედურება.

5. დიდი ფული, ერთ-ორ წელიწადში, არც ერთ ნორმალურ ქვეყანაში არანაირი ცივილური გზით არ იშოვება. ამის ერთადერთი რეალური გზა მხოლოდ და მხოლოდ სხვის უბედურებაზე აგებული პირადი ბედნიერებაა, რომელიც გარკვეული ხნის შემდეგ ბუმერანგივით უბრუნდებათ ხოლმე ე.წ. წარმატებულ ბიზნესმენებს.

ასეთი ბიზნესი დამყარებულია მხოლოდ რამდენიმე საქმიანობაზე, რომელთა შორის გამორჩეულია: უცხოური კრედიტების წილში ჩაჯდომა, ხალხის დამაქცევარი უსაქონლო საბანკო ოპერაციების წარმოება, კონტრაბანდის აღზევება, სახელმწიფო ქონების უკანონო პრივატიზაცია, ერის ფიზიკური განადგურების საფასურად განხორციელებული “წარმატებული” ნარკობიზნესი და ჯერ კიდევ აღზევების სტადიაში მყოფი მოვლენა, რომელსაც ქრთამი ჰქვია.

ერთი სიტყვით, ე.წ. „წარმატებული“ ბიზნესის სხვა გზა, რომელიც ერთ-ორ წელიწადში ასეთ შედეგებს იძლევა, ჯერჯერობით კაცობრიობის გენიას არ შეუქმნია და ასეთ დროს, ჩვენდა სამწუხაროდ, ქართულ მწერლობას „კაკაბეთის ზარები“ მისთვის ჩვეული სიმძლავრით ჯერჯერობით არ შემოუკრავს.

6. ქართული მწერლობის სათანადო რიდი და ხათრი რომ ჰქონდეთ, ან თუნდაც უხერხულობის რაიმე გრძნობა რომ გააჩნდეთ, ზოგიერთი ეგრეთ წოდებული ყოფილი წარმატებული ბიზნესმენი და მათ შორის ახლა უკვე ხელისუფლების უმაღლესი რანგის წარმომადგენელიც და მათი ოჯახის წევრები ვერ გაბედავდნენ იმის მტკიცებას, რომ ისინი თავიანთ ჩასაცემელ-დასახურს საქართველოში არ ყიდულობენ, რომ ისინი ამას უცხოეთში მივლინების დროს ახერხებენ ხოლმე. ძნელი დასაჯერებელია, პრაქტიკულად როგორ და რა საშუალებით უნდა შეძლოს უცხო ქვეყანაში სამთავრობო დელეგაციის ხელმძღვანელმა ან თუნდაც რიგითმა წევრმა თავიანთ საყიდლებზე მაღაზიებში სიარული. და ეს მაშინ, როცა მრავალი მცდელობის მიუხედავად, საქართველოში ვერ ვნახე ბიზნესმენი, რომელიც გამოცემლობა „საქართველოს“ დაეხმარებოდა „ქართული პოეზიის თანავარსკვლავედის“ 7-ტომიანი გამოცემის დაფინანსებაში (შოთა, ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი, დავით გურამიშვილი და ნიკოლოზ ბარათაშვილი) ხოლო იაფფასიანი შოუპროგრამების დაფინანსებისთვის რიგში დგანან. კომენტარი თქვენთვის მომინდვია.

7. ქართულმა მწერლობამ ამ კატეგორიის „მოღვაწეებს“ უნდა ურჩიოს, რომ ნუ ტრაბახობენ და თავს ნუ იწონებენ თავიანთი

ოჯახის წევრების ჩაცმა-დახურვის დონით, უცხოური ფირმების სახელწოდებების ღრმა და საფუძვლიანი ცოდნით, ანტიკვარული ნივთების წარმოშობის ისტორიაში განსწავლულობით, უცხოეთის კურორტებზე გრიალით, ნათესავებისა და ახლობლების სახელზე გაფორმებული ფემინებელური სასახლეებით, საკუთარი რესტორნების, კაზინოების, აბანო-საპარიკმახეროების ფართო ქსელით და სხვა. ამის ნაცვლად აჯობებს ისინი ერთმანეთს შეეჯიბრონ ქვეყნის სასიკეთოდ ნაღვაწი საქმეებით, გაჭირვებაში მყოფი ადამიანების გვერდში დგომის უნარითა და, ბოლოს და ბოლოს, რაც ყველაზე მთავარია, მათ მიერ აღზრდილი ღირსეული შვილებით.

2000 წელი

ენა გადავარჩინოთ, ქართულებო!

* * *

„კაკაბეთის ზარების“ შემოკვრის დრო დადგა სრულიად საქართველოში სახელმწიფო ენის – უნიკალური და განუმეორებელი ჩვენი დედაენის მეორეხარისხოვან ენად გადაქცევის საშიშროების გამო. დღეს, თუ ვინმეს წარმოჩინება უნდა განსწავლულობით, საუბარში უცხო სიტყვების ორომტრიალით იწონებს თავს. სხვა დარგებში რა ხდება, არ ვიცი, მაგრამ ქართული ეკონომიკური ტერმინოლოგია კატასტროფულად ჩამორჩა მოთხოვნებს: თუ ქვეყანამ ამა თუ იმ მეცნიერებაში თავისი ეროვნული ტერმინოლოგია მაქსიმალურად არ დაამკვიდრა, მაშინ ამ ქვეყნის ენაზე სამეცნიერო ნაშრომების შექმნა თანდათან დაკარგავს აქტუალობას. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ქართული მეცნიერების მამებმა, თბილისის უნივერსიტეტის დაარსების პირველი დღეებიდანვე მეცნიერების ყველა დარგში ქართული ტერმინოლოგიის შემოღებას და დამკვიდრებას მიანიჭეს სწორედ უპირველესი მნიშვნელობა. პირადად გახლავართ მოწმე იმ დისკუტებისა, რომლებზეც ქართული ეკონომიკური აზრის აღიარებული ლიდერები წლების განმავლობაში უდიდესი პრინციპულობით ბჭობდნენ და დაობდნენ თითოეული ეკონომიკური ტერმინის დამკვიდრების აკარგვიანობასა და მნიშვნელობაზე. თუ ეს მექანიზმები სასწრაფოდ არ ამუშავდა, მაშინ ქართული სამეცნიერო ენა დაკარგავს ფუნქციას და ის მხოლოდ სასაუბრო, საყველპურო ენა გახდება. ამას შედეგად ის მოჰყვება, რომ მშობლიურ ენაზე ლექსიც აღარ დაიწერება, ბავშვებისათვის მშობლიურ ენაზე საშუალო განათლების მიღება აზრს დაკარგავს

და ის დაგვემართება, რაც უკვე დაემართა ჩვენზე ათჯერ და ასჯერ უფრო ღიდ ქვეყნებს. ამ ქვეყნებში ჯერ კიდევ შემორჩენილ თითო-ოროლა მშობლიურენოვან სკოლებში ბავშვების შეყვანა არაპრესტიჟულად და ჩამორჩენილობის დონის განმსაზღვრელ კრიტერიუმად ითვლება.

თუ საგანგებო ღონისძიებები არ გატარდა, ჩვენი წინაპრების მრავალსაუკუნოვანი თავგანწირვა და დღევანდლამდე მოტანილი „ჩვენი ენა ქართული“ ისტორიის კუთვნილება გახდება.

* * *

ქართული ენის გადარჩენის პრობლემა, სხვებთან ერთად თავის თავზე უნდა აიღოს ქართულმა რადიომ და ტელეარხებმა. როგორ? აი, ასეთი თანმიმდევრობით:

დაუყოვნებლივ უნდა აღდგეს და შეიქმნას ისეთი პროგრამები, როგორებიც იყო მაგალითად ლევან ღვინჯილიას პოპულარული პროგრამა ან I არხის გადაცემებს შორის ხშირი მოკლე-მოკლე ჩართვები, რომლებიც ლაკონიურად განმარტავდნენ ამა თუ იმ სიტყვის ან გამოთქმის სწორ და არასწორ ფორმებს.

სამწუხაროდ, დღეს ქვეყანაში ყველაზე პოპულარული პიროვნებები არიან მინისტრები, პარლამენტარები და სხვა სახელმწიფო ჩინოვნიკები. ამიტომ რადიო-ტელევიზიებმა კვირის განმავლობაში უნდა მოაგროვონ მათი საჯარო გამოსვლებიდან მახინჯი ფრაგმენტები და კვირის რომელიმე წინასწარ დათქმულ დღეს და დროს მოსახლეობას წარუდგინონ მათი შედეგების კოლაჟი სათანადო კომენტარით. ასეთ გადაცემებში განსაკუთრებული ადგილი უნდა დაეთმოს აგრეთვე ქართულ ენაში მახვილის სწორად დასმის პრობლემასაც. მოგეხსენებათ, ზოგიერთ უცხო ენაში მახვილი კეთდება სიტყვის ბოლო ხმოვანზე, ხოლო ქართულში – სიტყვის პირველ ხმოვანზე, დარწმუნებული ვარ, ზოგიერთს ჰგონია, რომ მახვილის უცხო ენის პრინციპით დასმა მათ განსწავლულობაზე მიუთითებს. მე კი პირიქით ვფიქრობ. მაგალითად, ქალბატონ სალომე ზურაბიშვილს უცხო ენების ცოდნაში ბევრი ვერ გაეჯიბ-

რება, მაგრამ მან ინტენსიური მუშაობის შედეგად იმდენად დახვეწა ქართული საუბარი, რომ ანალოგიურ შეცდომებს პრაქტიკულად აღარ უშვებს.

სამწუხაროდ, განსაკუთრებით ეს პრობლემა პირველ რიგში მოსაგვარებელი აქვს უმრავლესი ტელეარხის პროგრამების წამყვანებს.

თავს უფლებას ვაძლევ ვურჩიო ტელე-რადიო ჟურნალისტებს, რომ ჩვეულებრივი მსმენელისათვის აღსაქმელად უფრო ადვილია ნორმალური ტონალობითა და სიჩქარით მიწოდებული ინფორმაცია, ვიდრე „გაქცეული“ და მოვალეობის მოსახდელი რაღაც სიტყვების კორიანტელი.

* * *

სრული სამეურნეო ანგარიშის პრინციპით უნდა შეიქმნას ქართული ენის დაცვის პოლიცია (ეს ტერმინი, რა თქმა უნდა, პირობითია), რომელსაც უფლება ექნება უმაღლესი დონის ფულადი საჯარიმო სანქციები გამოიყენოს მათი მისამართით, ვინც აბუჩად იგდებს მშობლიურ ენას და სარეკლამო დაფებს, რეკლამის სხვა ფორმებს გაუგებარს ხდის. ქართული ველოსიპედის გამოგონება საჭირო არ არის. არსებობს შესაბამისი კანონი და ვაიძულოთ, ვინც ეს ეხება, დაიცვას კანონის მოთხოვნები.

2009 წელი

* * *

ენა გადავირჩინოთ, ქართველებო!

2010 წლის 16 ოქტომბერს ეროვნული ბიბლიოთეკის საკონფერენციო დარბაზში დაფუძნების შემდეგ პირველად შევიკრიბეთ „დედა-ენის საზოგადოების“ კომისიის წევრები, ფრიად ავტორიტეტული და მშობლიური ენის ჭეშმარიტად გულშემატკივარი ადამიანები – ზაზა გაჩეჩილაძე, თამაზ კვაჭანტირაძე, გია (გიორგი) ნიჟარაძე, მანანა გიგინეიშვილი, ლევან ჩიქვანაია, ლევან ღვინჯილია, ვახტანგ როდონაია, რისმაგ გორდენიანი, სოსო ცისკა-

რიშვილი, შუქია აფრიდონიძე, ავთანდილ არაბული, მარიკა ოძელი, თინათინ მარგალიტაძე, გუჯა მაკარიძე, თამაზ ებანოიძე, თქვენი მონა-მორჩილი და სხვები... იყო დიდი სჯა-ბაასი იმაზე, თუ როგორ ვუშველთ ყველამ ერთად, როგორ გადავარჩინოთ გლობალიზაციის აგრესივად მოძალების ჟამს ჩვენი ენა – ქართული, რამეთუ ასეთ პირობებში, სწორედ მცირე ერები ზარალდებიან ყველაზე მეტად.

კომისიის წევრებმა ერთხმად მივიღეთ „დედა-ენის დაცვის მანიფესტი“, რომელშიც ვკითხულობთ:

„გლობალიზაციის ხანაში ქართული ენა დადგა დამახინჯების, გადაგვარების, დაკნინებისა და განადგურების საფრთხის წინაშე. იგი წალეკა ბარბარისმებმა, კალკამ, მიბაძვამ და ასევე სინტაქსურმა სიმახინჯეებმაც. ენა ერის ბურჯია და იგი შველას საჭიროებს.

დადგა დრო, რომ ამოქმედდეს ზეპარტიული, პოლიტიკურად მიუკერძოებელი, ზოგადეროვნული დაწესებულება, რომელიც იზრუნებს ენის სიწმინდის შესანარჩუნებლად, მის გადასარჩენად და გასაძლიერებლად.

მან უნდა მოიზიდოს ქართული ენის სპეციალისტები (ენათმეცნიერები, ფილოლოგები), რომლებიც შეიმუშავენ ქართული ენის გადარჩენისა და შემდგომი განვითარების კონცეფციას; შექმნიან და მუშაობაში ხელს შეუწყობენ სხვადასხვა მიმართულებით სათანადო ლექსიკისა თუ ტერმინოლოგიის დარგობრივ კვლევით ცენტრებს, გააღრმავებენ ქართული ენისა და სწორი მეტყველების საჯარო პროპაგანდას ტელევიზიის, რადიოსა თუ პრესის მეშვეობით, სათანადო დარგობრივი ლექსიკონების, სახელმძღვანელოების, სამახსოვრო ბუკლეტებისა და სხვა თვალსაჩინო მასალის გამოქვეყნება-გავრცელების გზით.

მან ხელი უნდა შეუწყოს საგანგებოდ დაფინანსებული პროგრამების ხორცშესხმას ქართული ენის მასწავლებლების მომზადება-გადამზადების მიზნით.

სასწრაფოდ უნდა შეიქმნას ხანგრძლივადიანი კომპლექსური

გეგმა სახელმწიფო დონეზე, რათა დროულად გამოვფხიზლდეთ და დავიცვათ ქართული, როგორც სახელმწიფო ენა.

გადავარჩინოთ ენა და ენა გადაგვარჩენს ჩვენ.“

– ყველაფერი, თითქოს, კარგად არის ნათქვამი მანიფესტში, თუმცა, ჩემი აზრით, პირველ რიგში აუცილებელია შეიქმნას სათანადო დოკუმენტი, რომელიც დააკანონებს, რომ „დედაენის საზოგადოება“ არის ზეპარტიული, პოლიტიკურად მიუკერძოებელი, ზოგადეროვნული დაწესებულება და მისი რეკომენდაციები და გადაწყვეტილებები სახელმძღვანელო და დაუყოვნებლივ შესასრულებელია ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების ნებისმიერი შტოსათვის, აგრეთვე არასამთავრობო და კერძო იურიდიული და ფიზიკური პირებისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩასატარებელი უზარმაზარი სამუშაო ფუჭი გახდება, ანუ ვერანაირ შედეგს ვერ მივაღწევთ.

ამასთან, აუცილებელია, რომ ხელისუფლება ჩაერთოს ამ სამვილიშვილო საქმეში. იმ „ავადსახსენებელი“ კომუნისტების დროს, ასეთ საქვეყნო საკითხებს, როგორც წესი, მთავრობის თავმჯდომარე ედგა სათავეში. პრობლემას აქტუალობა არ დაუკარგავს და ახლაც დედაენა გვყავს მისახელი, რომლის გადარჩენამაც მთლიანად ჩვენი ერი უნდა გადაარჩინოს!

გაზ. „საქ. რესპუბლიკა“, 19.X.2010

* * *

წლების განმავლობაში ვამტკიცებდით და ვამტკიცებთ, რომ საქართველოს საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებას ევალება:

გაადარჩინოს ქართული ენა დამახინჯების, გადაგვარების, დაკნინებისა და განადგურების საფრთხისგან;

დაიცვას ქართული ენა ბარბარიზმის, კალკის, მიბაძვისა და სხვა სიმახინჯეებისგან;

ამოქმედოს და ააღორძინოს ზეპარტიული, პოლიტიკურად მიუკერძოებელი, ზოგადეროვნული, თუნდაც საქართველოს პარლა-

მენტის მფარველობაში მყოფი ორგანიზაცია „ენის სახელმწიფო პალატა“, რომელიც იზრუნებს ენის სიწმინდის შესანარჩუნებლად, მის გადასარჩენად და გასაძლიერებლად;

გააქტიუროს და ხელი შეუწყოს სათანადო ლექსიკისა და დარგობრივი კვლევითი ცენტრების საქმიანობას, სწორი მეტყველების საჯარო პროპაგანდას ტელევიზიის, რადიოსა თუ პრესის დახმარებით, სათანადო სახელმძღვანელოების შექმნას, ქართული ენის მასწავლებლების მომზადება-გადამზადებას, ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე ქართული ენის, როგორც სახელმწიფო ენის, სტატუსის განმტკიცებას და სხვ.

* * *

ხელისუფლების მხრიდან, ამ საშვილიშვილო პრობლემაზე სათანადო რეაგირების მიზნით, 2011 წლის 4 თებერვალს, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარეს, პირადად ვაახლე წერილი (რომელშიც შავით თეთრზე წერია: „პრობლემა კომპლექსურია და ერთბაშად, ერთი ხელის მოსმით ყველაფერი არ მოგვარდება. აქედან გამომდინარე, გთავაზობთ, პრობლემის მკვდარი წერტილიდან დაძვრის პირველ ეტაპზე, საქართველოს პარლამენტმა მიიღოს კანონი ან სათანადო ჩასწორება კანონში „რეკლამის შესახებ“, რომელშიც ერთმნიშვნელოვნად, გარკვევით ჩაიწერება, რომ ვაჭრობისა და მომსახურების ნებისმიერ ობიექტს, აგრეთვე წარმოება-დაწესებულებებს, საკუთრების ფორმების მიუხედავად, სარეკლამო აბრები, წარწერები, სახელწოდებები და მათი დანიშნულების გამომხატველი ნებისმიერი მინიშნება, როგორც წესი, გაუკეთდეს ქართულ ენაზე და მხოლოდ ამის შემდეგ, შედარებით მცირე ზომებით, რომელიმე უცხო ენაზე.

სასურველია, პარლამენტის მეცნიერებისა და განათლების, აგრეთვე დარგობრივი ეკონომიკის კომიტეტებმა, შესაბამის სტრუქტურებთან ერთად, მოამზადონ სათანადო კანონპროექტი და არსებული რეგლამენტის შესაბამისად, მისცენ მას მსვლელობა.

2011 წელი

პრობლემა ნომერი პირველი

* * *

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ რაც ჩვენს ახალგაზრდა თაობას, ჩვენს ბავშვებს გადაარჩენს ფიზიკურად და ფსიქოლოგიურად, გახლავთ სპორტი. სპორტი რომ ძვირი სიამოვნებაა, ამაზე არავინ დაობს, მაგრამ ნუთუ ისე გვიჭირს, რომ ბავშვებს სპორტულ ბაზებზე სიარულის უფლებაც ჩამოვართვით და ჩვენი მომავალი თაობის ჯანმრთელობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დავაყენებთ? გულახდილად თუ ვიტყვით, ჩვენ ის გვიჭირს, რომ ამ ცხოვრებისეული მნიშვნელობის პრობლემას, ანუ ჩვენი თაობის გადარჩენის აუცილებლობას, ვერ მივეცით სათანადო შეფასება. აქ ფინანსური პრობლემები ჩვენ თვითონ შევქმენით და ჩვენ თვითონვე უნდა გადავჭრათ ისინი.

* * *

ხმამაღლა შემიძლია განვაცხადო, რომ ე.წ. **საბაზრო ეკონომიკას გადავყოლოთ ჩვენი მომავალი თაობა**. ერთი მითხარით, — რა გამართლება აქვს თამბაქოსა და ალკოჰოლური სასმელების ასეთი დოზით რეკლამირებას? გეგულებათ ისეთი სკოლა, რომლის ახლო-მახლო ჯიხური არ იდგეს ათასგვარი სასმელითა და სიგარეტით? იმედია, ჩვენი რადიო და ტელევიზია ამ პრობლემასთან დაკავშირებით კიდევ ერთხელ შემოჰკრავს “კაკაბეთის ზარებს”, რათა აღარ გავიგონოთ შემზარავი სამი სიტყვა “ბიძია, დამეხმარე რაა!..“

* * *

სკოლებში სპორტული და სხდომათა დარბაზების გაქირავებით ბავშვებს სწავლის შემდეგ იქ ყოფნის უფლება მოვუსპეთ. ძალიანაც რომ უნდოდეთ და მუქთა იყოს მხატვრული თვითშემოქმედებისა და სპორტულ წრეებში მუშაობა, რეალურად ზომ ამოვეუძირკვეთ მათ ამის შესაძლებლობა?

1996 წელი

* * *

– იმისათვის, რომ სამხედრო სამსახური რეალურად გახდეს “სავალდებულო”, ქვეყანამ უნდა გაატაროს რადიკალური ღონისძიებები, რათა ის მართლაც იყოს პრესტიჟული და სავალდებულო. ჩემი აზრით, ამისათვის აუცილებელია:

– საშუალო სკოლებსა და სხვა ანალოგიურ სასწავლო დაწესებულებებში იმ დონეზე დადგეს სამხედრო სწავლება, რომ ბავშვებს, განურჩევლად სქესისა, ბავშვობიდანვე გავუღვივოთ ინტერესი, პატივისცემა და მოწიწება ამ პრესტიჟული საქმიანობისადმი;

– ნებისმიერ უმაღლეს სასწავლებელში და სხვა ანალოგიურ სასწავლო დაწესებულებებში რადიკალურად გარდაიქმნას სამხედრო სწავლების სისტემა და ამასთან ამ სასწავლებელთა კურსდამთავრებულები არ უნდა გათავისუფლდნენ სავალდებულო სამხედრო სამსახურისაგან;

– სავალდებულო სამხედრო სამსახურის გავლა აუცილებელი მოთხოვნა უნდა იყოს მამაკაცებისათვის ქვეყნის საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლების დაწესებულებებში ნებისმიერი თანამდებობის (არჩევითიც და დანიშნვითიც) დაკავებისას;

– მამაკაცებმა, 60 წლის ასაკამდე, ყოველწლიურად გაიარონ ერთთვიანი აუცილებელი სამხედრო სამსახური სამუშაოდან მოწყვეტით, ყოველგვარი შეღავათისა და გამონაკლისის გარეშე;

– შეღავათებისა და გამონაკლისების მიცემის უფლება ამა თუ იმ კონკრეტულ პიროვნებაზე დაამტკიცოს ქვეყნის პარლამენტის პლენარულმა სხდომამ, კანდიდატის აუცილებელი თანდასწრებით.

ცოტას გადაუხვევ და ძალიან მოკლედ, სქემატურად ვიამბობთ შვეიცარიაში სამობილიზაციო სამსახურთან დაკავშირებულ ერთ ეპიზოდს. ამ ქვეყანაში ერთ-ერთი ჩასვლისას, ოფიციალური შეხვედრა მქონდა რამდენიმე ბიზნესმენტან. მათ შორის ორთან, რომლებიც 60 წლამდე ასაკისა იქნებოდნენ, შედარებით უფრო საქმიანი კონტაქტები დავამყარე და ამიტომ დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ ისევ შვეიცარიაში, კვლავ მომიწია მათთან შეხვედრა. პირველი შეხვედრებისას ჩვეულებრივად, სამუშაო საათებში ვიკრიბებოდით. მეორედ ჩასვლისას კი შეხვედრის დრო საღამოს 8-9 საათზე დამინიშნეს.

რა გაეწყობა.

შეხვედრაზე ორი სამხედრო ფორმიანი უცხო მამაკაცი მოვიდა.

რა თქმა უნდა, გამიკვირდა, როგორც კარგ ნაცნობს და ახლობელს, ისე რომ მომიახლოვდნენ და მომესალმნენ, ყურადღების მომენტალური დაძაბვით დავადგინე, რომ ჩემ წინ ის ორი ჩემი ნაცნობი შვეიცარიელი ბიზნესმენი იდგა. გაკვირვება რომ შემატყვევს, ჩემს შეკითხვას არ დაელოდნენ და თავად დაწვრილებით მიაბმეს სამხედრო ფორმაში ჩემთან მოსვლის მიზეზი.

ჩემს ათასგვარ შეკითხვაზე დეტალური პასუხის შემდეგ დავადგინე, რომ 60 წლამდე ასაკის შვეიცარელი მამაკაცი, ჩინის, სოციალური მდგომარეობისა და სხვა ნებისმიერი მდგომარეობის მიუხედავად, ყოველგვარი გამონაკლისის გარეშე, წელიწადში ერთხელ, ერთი თვით ხდება სამხედრო მოსამსახურე ამ სიტყვის აბსოლუტური და პირდაპირი მნიშვნელობით.

სხვა უამრავ საკითხში შვეიცარიას ძალიან დიდხანს რომ ვერ გავუტოლდებით, ამას მტკიცება არ სჭირდება, მაგრამ თუ ჩვენი ქვეყანა აღმზრდელიობითი, სამხედრო აღმშენებლობისა და სამობილიზაციო საქმიანობის რეალურად გარდაქმნის მიზნით, სათანადო სახელმწიფო პროგრამას შეიმუშავენ, დაამტკიცებს და მის უცილობელ შესრულებას უზრუნველყოფს “სტალინური დისციპლინის” ღონეზე, მაშინ ქვეყნის ნომერი პირველი პრობლემა თანდათან გადაწყდება და საქართველოსაც ეშველება – დიდგორის გამეორებას კიდევ შეეძლებთ!

მოგეხსენებათ, ყველა ისტორიულ ფორმაციას, ეპოქას თუ პერიოდს, ახლავს თავისი დადებითი თუ უარყოფითი მომენტები, ჰყავს უარყოფითი და დადებითი პიროვნებები და ა. შ. აქედან გამომდინარე, რომ იტყვიან, ერთი ხელის მოსმით ყველას ერთნაირად რატომ ვაქიაქებთ? თუნდაც საბჭოთა სისტემას და კომუნისტებსაც კი? მახსოვს, თუ ვინმე ღირსეული და პატიოსანი კაცი იყო — ნაღდი კომუნისტიყო, იტყოდნენ ხოლმე. რა თქმა უნდა, უღირსებიც ბლომად ჰყავდათ, ასეთი კატაკლიზმები საზოგადოების განვითარების ყველა პერიოდს ახასიათებს და, გვინდა თუ არ გვინდა, ამისგან არც მომავალში ვართ დაზღვეულნი.

როგორ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ, კონკრეტულად საქართველოში, საბჭოთა ეპოქაში მოხდა მეცნიერების, კულტურის, მწერლობის, სპორტისა და სხვა დარგების მსოფლიო სტანდარტების დონეზე აყვანა. გავიხსენოთ იმ „ავადსახსენებელ“ პერიოდში, საქართველოში რამდენი მსოფლიო დონის ქართული სამეცნიერო სკოლა არსებობდა, რამდენ ქართველ ხელოვანს და კულტურის დარგის მოღვაწეს უკრავდა მსოფლიო ტაშს; სპეციალური და ამოუწურავი მსჯელობის საგანია იმდროინდელი ქართული კინოსა და თეატრის ფენომენი; მსოფლიო ლიდერები ვიყავით ოლიმპიურ თამაშებში, მსოფლიო და ევროპის ჩემპიონატებში ქართველ სპორტსმენთა მიერ მოპოვებული მედლების რაოდენობით. სასიამოვნო და საამაყოა, რომ ტრადიცია გრძელდება და საბედნიეროდ, იმ ეპოქაში აღზრდილი ზოგიერთი ქართველი მეცნიერი, რომ იტყვიან, მსოფლიო მეცნიერების ცალკეულ დარგებს, დღესაც „აზანზარებს“.

ძალზე ხმამაღლა და უადგილოდ ნათქვამად თუ არ ჩამეთვლება, ორიოდ სიტყვით მაინც ვიტყვი, ყველაფერს თავი რომ დავანებოთ, საბჭოთა პერიოდში ცალკეულ ქართველ მოღვაწეთა თავდადება, ქართული ენა ხომ მაინც გადაგვირჩინა! დღეს კი, სამწუხაროდ, საპირისპირო რეალობასთან გვაქვს საქმე.

* * *

ჩემს მეხსიერებაში დედაუნივერსიტეტთან დაკავშირებული ბევრი სასიამოვნო და წარმოდგინეთ, რამდენიმე უსიამოვნო მოგონებაც ამოტივტივდა.

სასიამოვნო-მეთქი რომ მოგახსენეთ, მხედველობაში მქონდა თეთრ ტაძარში პირველად ჩემი ფეხის შედეგმა; პირველ მისაღებ გამოცდაზე მიღებული ხუთიანის გამო გაცდილი სიხარული; ჯერ კიდევ მეხუთეკურსელი სტუდენტის კათედრის შტატიან თანამშრომლად გაფორმება და ცხოვრებაში პირველი უნივერსიტეტული ხელფასის მიღება; 1961 წლიდან დაწყებული დღემდე, უნივერსიტეტის ყველა საიუბილეო თარიღის აღსანიშნავ ღონისძიებაში და ქართული ენის გადარჩენის ცნობილ მანიფესტაციაში მონაწილეობა; რამდენიმე წლის მანძილზე მშობლიური უნივერსიტეტის ეკონომიკის პროფილის ფაკულტეტებზე სახელმწიფო საგამოცლო კომისიის თავმჯდომარედ ყოფნა; მრავალი თვალსაჩინო ქართველი მეცნიერის სახელის უკვდავყოფისადმი მიძღვნილი, ჩემს მიერ დაარსებული გაზეთ „თანადგომა“-ს პერსონალური ნომრების გამოშვებით გაცდილი კმაყოფილების გრძნობა და სხვა.

ყველაზე მძიმედ კი მახსენდება რამდენიმე წლის წინათ, ერთი შემთხვევითი რექტორის დროს, უნივერსიტეტის გადარჩენისადმი მიძღვნილ ღონისძიებაში მონაწილე ქართველ მეცნიერთა პირველი კორპუსის სააქტო დარბაზში დამწყვდევის ფაქტი. მათ შორის, როგორც ერთ-ერთი რიგითი უნივერსიტეტელი და მისი გულშემატკივარი, მეც აღმოვჩნდი.

* * *

2011 წლის 8 თებერვალს, დავით აღმაშენებლის ხსენებისა და უნივერსიტეტის 93-ე წლისთავის დღეს, საქართველოს რადიოს პირველი არხის ეურნალისტს დილით ადრე ინტერვიუ ჰქონდა უნივერსიტეტის 10-მდე სტუდენტთან. დასმულ კითხვაზე – ვინ არიან დაკრძალულნი და ვისი ძეგლები დგას უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის წინ მდებარე სკვერში? ჩემდა გასაოცრად,

ყველა სტუდენტის პასუხი თითქმის ერთნაირი იყო: ალბათ, ერთი ივანე ჯავახიშვილის იქნება, სხვა არ ვიცი. სწორედ ასეთ შემთხვევაზე აქვს ნათქვამი ბატონ ჭაბუა ამირეჯიბს – „საით მიდიხარ, საცოდავო საქართველო!“

* * *

პირდაპირ გეტყვით, რომ ახალგაზრდობის მობილიზაციისა და თავდადების გარეშე ქვეყანაში მთელი მისი ისტორიის მანძილზე არც ერთი სერიოზული პრობლემა არ გადაწყვეტილა და აქედან გამომდინარე, არც მომავალში გადაწყდება.

2011 წელი

ვის ხარკზე მიღრღებიან ჩინოვნიკები?

* * *

ამჟამად საქართველო, სამწუხაროდ, მაგრამ სავსებით დამსახურებულად მიეკუთვნება იმ ქვეყნებს, სადაც დანაშაულებები უმაღლეს დონეზეა. ტოტალური კრიმინალიზაციის, ყველგან არსებული რეკეტის, თავაშვებული კორუფციის გამო იკვეცება წარმოება, სულ უფრო კლებულობს იმათი რიცხვი, ვისაც სურთ თავიანთი ძალები გამოცადონ ბიზნესში. ეკონომიკის ყველა სფეროში შეჭრილი კრიმინალური სამყარო არ კმაყოფილდება მხოლოდ ხარკის შეწერით. მას სურს თავისი წილი იქონიოს საქმეში. სამწუხაროდ, ეკონომიკის კრიმინალიზაციის პროცესი სულ უფრო და უფრო ძლიერდება.

* * *

მნიშვნელოვნად გაიზარდა საბაჟო დანაშაულებები, რომლებიც დაკავშირებულია საზღვარგარეთ უდიდესი რაოდენობის ნელლუელის, მასალების, სახელმწიფო საწარმოებში ჩალის ფასად ნაყიდი სხვადასხვა საქონლის უკანონო გაზიდვასთან.

* * *

სამეწარმეო საქმიანობის ახალმა პირობებმა, ახალი სახის ეკონომიკური დანაშაულებანი გამოავლინა. მათ პირველ რიგში უნდა მიეკუთვნოს კრედიტების ათვისების მაქინაციები (მეტწილად

საზღვარგარეთიდან მიღებული). ამ კრედიტების ფარულმა განაწილებამ და მათი ათვისების დროს ხელისუფალთა შემწყნარებლურმა სიბეცემ, საქართველოს ყველაზე უიმედო კრედიტორის სახელი „მოუხვეჭა“. რომ არა სახელმწიფო აპარატთან კავშირი, საქართველოს ე.წ. „ბიზნესმენტა კლუბი“ დღევანდელთან შედარებით უფრო მცირერიცხოვანი იქნებოდა.

* * *

საქართველოში კრიმინალური ბიზნესის ეკონომიკურ-სოციალურ საფუძვლად შეიძლება ჩაითვალოს უკანონო საკუთრების მფლობელთა და სახელმწიფო სტრუქტურების წარმომადგენელთა შორის რეალურად დამყარებული “საწარმოო-კომერციული” ურთიერთობა. ამასთან ძალაუფლებისათვის პოლიტიკოსთა ბრძოლამ მაშინ, როცა არ არსებობს გამოკვეთილი პოლიტიკურ-ეკონომიკური სტრატეგია, განაპირობა ის, რომ ჩამოყალიბდა თავისი არსით კრიმინალური კავშირი მმართველობით იერარაქიასა და კრიმინალურ ბიზნესს შორის.

1995 წელი

* * *

ქვეყნის გაუბედურების ხარჯზე ნაშოვნი ქონების აფიშირება უზნეობაა და მეტი არაფერი. მეტსაც გეტყვით, ასეთი ქცევა, ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, მათს თავხედობაზე მეტყველებს.

ეს ხალხი მტაცებელია, მტაცებელს კი სენტენციური განსჯისათვის არ სცალია. ამიტომაცაა დღეს, ასე ურცხვად რომ ტრიაბახობენ, ქონება იმ დროს ჩავივდეთ ხელში, როცა თქვენ მიტინგებზე დადიოდით და “თავისუფლობანას თამაშში” ხარჯავდით დროსო. მეტი ცინიზმი გაგივიათ?”

* * *

უკანონო შემოსავალი და გადასახადისათვის თავის არიდება სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარად ისჯება. თუ ეს ქონება

ნაშოვნია ხალხის მასობრივი გადატაკების ხარჯზე, ასეთი დანაშაული, მისი ლოგიკური შედეგებით, გენოციდად ფასდება. დღეს ზოგიერთი ამტკიცებს, რომ ესა თუ ის ქონება დივიდენდების სახით მიიღეს, რის დადგენასაც დიდი ჭკუა-გონება კი არა, ხელისუფლების ნება სჭირდება.

რეალური გამოსავალი გახლავთ ის, რომ “პრივატიზაციით” შექმნილი ქონება შეფასდეს დღეისათვის მოქმედი საბაზრო ფასებით და მასზე დაწესდეს ქონების გადასახადი; გადაიხადონ ყოველთვიურად ათეულათასობით ლარი გადასახადების სახით და მერე რამდენიც უნდა ამტკიცონ, რომ ეს ქონება სიდელრ-სიმამარის ნაჩუქარია.

ხაზს ვუსვამ, რომ ეს პრობლემა ეკონომიკური ხერხებით უნდა გადაწყდეს. ქონების ჩამორთმევა თვითმიზანი არ უნდა იყოს. უკანონო ქონება მაღალი გადასახადებით უნდა დაიბეგროს და თანხა ასე მოხვდეს ბიუჯეტში. სხვაგვარად, ხალხი ამ ქონებას ვერ დაიბრუნებს, ჩამორთმეული ქონება კვლავ უკანონოდ მოხვდება სხვების ხელში, რითაც საზოგადოება კიდევ ერთხელ დარჩება გაწილებული.

* * *

ცხოვრების უკუღმართი წესისა და მასზე მარჯვედ მორგებული ჩვენი მენტალიტეტის გამო, ყირამალა დავაყენეთ საზოგადოების განვითარების კანონები და ჩამოვაცალიბეთ საზოგადოება, რომელმაც შექმნა წინაპირობა, რომ უცხოეთის „უანგარო დახმარებებით“, დღევანდელი საქართველო მთელი მსოფლიოს მათხოვარ სახელმწიფოთა ავანგარდში ჩამდგარიყო.

ღიახ, ღიახ, ჩვენმა „კეთილისმსურველმა“ გადამთიელებმა, საფუძვლიანად გააანალიზეს ჩვენი მენტალიტეტი, მთავრობაში მყოფი ზოგიერთი ჩინოვნიკის დახმარებით, პოხიერი ნიადაგი აღმოაჩინეს თავიანთი ზრახვების განსახორციელებლად და მათივე ხელშეწყობით დაიწყო „დახმარების“ **სხვადასხვა ფორმის გამოყენება ყოველგვარი ქართულის დასასამარებლად.**

ვაჭრობის ორგანიზაციის ელემენტარული მოთხოვნების იგნორირების გამო, თბილისის ცალკეული უბნები არაორგანიზებულ ბაზრებად გადაიქცა, მათში უგულვებელყოფილია სახანძრო და სანიტარული უსაფრთხოების, მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვის ელემენტარული წესები და ნორმები. ქვეყნის ბიუჯეტის შეკვების ერთ-ერთი ყველაზე რეალური სეგმენტი მხოლოდ ვილაც-ვილაცების პირად კეთილდღეობას ემსახურება, რისთვისაც პასუხისმგებლობა დედაქალაქის ხელისუფლებასა და მის შესაბამის სტრუქტურებს ეკისრებათ.

რატომ?

იმიტომ, რომ ამ მიმართულებით დედაქალაქში მდგომარეობა დღითიდღე უარესდება. ამის მთავარი მიზეზი, ჩემი ღრმა რწმენით, ამღვრეულ წყალში თევზის იოლად დაჭერის პრინციპით ცხოვრებაა.

რომ არა ზემოთ აღნიშნული მთავარი მიზეზის გავლენა, რითი შეიძლება აიხსნას ის გარემოება, რომ შექმნილი მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით ჩვენს მიერ მომზადებული მრავალი კონკრეტული წინადადება, სათანადო რეაგირების გარეშე დარჩა. უფრო მეტიც, ქალაქის მთავრობის სხდომაზე, “არასათანადოდ მომზადების” მოტივით, საკითხი განხილვიდან რამდენჯერმე მოისხნა. სამაგიეროდ, ამ პროცესის “მართვის” ფორმებისა და მეთოდების დახვეწა და პირადი შემოსავლების გაზრდის გზების ძიება დღესაც გრძელდება.

კატეგორიულად არ ვეთანხმები იმ აზრს, რომ თითქოს ვაჭრობისა და მომსახურების ობიექტებიდან მინიმალურ ღონეზეც კი არ ხდება გადასახადების აკრეფა და რომ ამის გამოა ქვეყნის ბიუჯეტი კატასტროფულ მდგომარეობაში.

სინამდვილეში, არ არსებობს არათუ ობიექტი, არამედ ერთი ხელზე მოვაჭრეც კი, რომელიც სრულად და პუნქტუალურად არ იხდიდეს ყველა შეწერილ გადასახადს, მაგრამ პრობლემა ის გან-

ლავთ, რომ აკრეფილი თანხა ქვეყნის ბიუჯეტის ნაცვლად, ცალკეულ პიროვნებათა ოჯახების ბიუჯეტს ავსებს.

პრობლემის მოუგვარებლობის მთავარ მოტივაციად, ყველა დონეზე ლტოლვილებით სპეკულირებაა. ეს კი ძალზე უხერხულად მეჩვენება. უფრო მეტიც, უზნეობად მიმაჩნია, აკეთო შენი პირადი საქმე და წინ ფარად ლტოლვილები დაიყენო, მით უმეტეს, რომ რეალურად ყოველი ათი გარე მოვაჭრიდან ლტოვილი საშუალოდ მხოლოდ ერთია. ასე რომ, ამ პრობლემის მოგვარება, ლტოლვილთა ყველა ინტერესის გათვალისწინებით, არავითარ სირთულეს არ წარმოადგენს.

2002 წელი

* * *

ჯერ კიდევ 1999 წლის 23 თებერვალს, „სახალხო გაზეთის“ მეშვეობით, ქვეყანაში საგადასახადო სისტემის სრულყოფის თაობაზე, ღია წერილით მივმართე ქვეყნის პრეზიდენტს და ფარდა ავხადე ხელისუფლების უმოქმედობას საგადასახადო სისტემის სრულყოფის მიმართულებით. მიუხედავად ამისა, დღემდე, არც ერთი მათგანისგან სათანადო რეაგირება არ მომხდარა.

ისმის კითხვა, რატომ არ აწყობს პრეზიდენტის გუნდის წევრებს საბიუჯეტო შემოსავლების მნიშვნელოვანი გაზრდა, ყოველგვარი დამატებითი დანახარჯების გარეშე? რატომ არ აწყობთ მათ უმრავლესობას კორუფციასთან ბრძოლა და ხელოვნურად ჩახლართულ საგადასახადო კოდექსში სიცხადის შეტანა? პასუხი ნათელია – მღვრიე წყალში თევზის დაჭერა უფრო იოლია.

1992-1993 წლებში თბილისსა და ქუთაისში ჩემი, როგორც მაშინდელი მთავრობის მთავარი სახელმწიფო მრჩეველის ინიციატივით, ჩავატარეთ ექსპერიმენტი ვაჭრობისა და მომსახურების ობიექტებში ფიქსირებული გადასახადის შემოღების თაობაზე. შედეგები მოსალოდნელზე უფრო შთამბეჭდავი მივიღეთ, მაგრამ სათანადო ორგანოებმა და ეგრეთ წოდებულმა “რეფორმატორებმა”

იგრძნეს რა, რომ სავაჭრო ობიექტები ხელიდან ეცლებოდათ, ექსპერიმენტი “დამარხეს”.

ვერ ვნახე ვერავინ, ვერც პარლამენტარი, ვერც მთავრობის წევრი, ვერც სახელმწიფო მოხელე, ვინც დამარწმუნებს, რომ არა ვარ სწორი. ყველა მეთანხმება, ყველა აკეთებს დადებით დასკვნას, მაგრამ საქმე წინ არ მიდის, რატომ?

2000 წელი

* * *

ეს მტაცებლები ვერ აღიქვამენ თავიანთი დანაშაულის სიმძიმეს. იქნებ ამიტომ არ ერიდებიან იმასაც კი, რომ საკუთარი შვილების თვალწინ სასახლეები და უძრავ-მოძრავი ქონება სხვების სახელზე გააფორმონ, ყოველგვარ სიყალბეზე წავიდნენ, ეს ხალხი მართლა არაფერზე ფიქრობს... იციან, რომ მათი მონაგარიც მათი გზით წავა და საამისოდ აქედანვე ამზადებენ ნიადაგს, სიბერეში უზრუნველი ცხოვრებისა და სხვების ხარჯზე განცხრომისთვის. წარმოიდგინეთ, ზოგიერთი იმასაც კი კადრულობს, რომ რაღაც „შელავათების“, ვითომდა „კანონიერ“ გზას ეძებს, რომ საკუთარ საუნებში, საცურაო აუზებსა და შადრევნებში დახარჯული წყლისა და ელექტროენერჯის საფასურიც არ გადაიხადოს სრულად, თითქოს ლტოლვილი, მარტოხელა ან ომის ვეტერანი იყოს.

ეს ხალხი ყველაფერზე მიდის, ძალიან საშიში ხალხია! ესენი ლაპარაკობენ ბიზნესზე? ბიზნესი პატიოსანი საქმეა და არა ვივინდარების ასპარეზი. საქართველოში კი ჯერ კიდევ არ არის პატიოსანი ბიზნესის გარემო. ასე რომ, უკეთესს არ უნდა ველოდოთ...

სწორედ დღევანდელ ვითარებაზე აქვს ნათქვამი ცხონებულ ანატოლი სობჩაკს: „კაპიტალის თავდაპირველი დაგროვებისათვის დამახასიათებელია ის, რომ პოლიტიკოსები იწყებენ ქურდობას, ქურდები კი – პოლიტიკურ საქმიანობას“.

2003 წელი

* * *

ყოველგვარი მიკიბ-მოკიბვის გარეშე ვაცხადებ, რომ ჩვენი პროექტის რეალიზაციას ხელს უშლიდა და უშლის ხელისუფლების უმაღლესი ეშელონების ცალკეულ წარმომადგენელთა მიერ ამღვრეულ წყალში თევზის იოლად დაჭერის ინტერესები. ხმამაღლა ნათქვამია არა? თუ ასე არ არის, მაშ რით შეიძლება აიხსნას ის ფაქტი, რომ ბოლო 12-13 წლის განმავლობაში, ქვეყნის პრეზიდენტისა და სახელმწიფო მინისტრის პერსონალური დავალებების მიუხედავად, ფინანსთა და ეკონომიკის მინისტრებმა, გნებავთ, მათმა მოადგილეებმა, რამდენიმე წუთითაც ვერ მოიცალეს ჩემთან შესახვედრად, რათა დეტალურად განგვეხილა ჩემეული პროექტის ძირითადი ასპექტები. როგორც ჩანს, მათ ჩემთან პირისპირ შეხვედრა არ გარისკეს იმ მოტივით, რომ პროფესიონალთან პაექრობისას თავი უხერხულობაში არ ჩაეგდოთ.

2004 წელი

აზრეკენები, ო, ეს აზრეკენები

* * *

„პარლამენტის წევრები არ უნდა იყვნენ წერა-კითხვის უცოდინარი, ფულით გაზულუქებული პიროვნებები, ვისაც ყველა ეკონომიკური პრობლემა მოგვარებული აქვს და ახლა კარიერისა და დეპუტატის იმუნიტეტისათვის იბრძვიან. არ შეგაცდინოთ მათმა „ფოჩიანმა კანფეტებმა“.

* * *

„პარლამენტის წევრების შერჩევის კრიტერიუმი პირადი ერთგულება და მატერიალური მდგომარეობა კი არ უნდა იყოს, არამედ ის, თუ ქვეყნის სასიკეთოდ, რის გაკეთებას შეძლებს მომავალი პარლამენტარი.

თუ გვინდა, რომ პარლამენტში მოხვედრისადმი გაფეტიშებული დამოკიდებულება შეიცვალოს და იქ მოხვდნენ განსწავლული და კანონპროექტებზე მომუშავე მაღალი დონის სპეციალისტები, მაშინ პარლამენტარებს უნდა მოეხსნათ ყოველგვარი იმუნიტეტი“.

* * *

„აქსიომაა, რომ ყველა ადამიანს აქვს პროფესიული განვითარების ზღვარი. აქედან გამომდინარე, ჩვენმა მომავალმა პარლამენტარებმა კარგად უნდა გაიაზრონ საკუთარი პროფესიული შესაძლებლობების ზღვარი და მხოლოდ ამის შემდეგ იფიქრონ მომავალ საპარლამენტო არჩევნებში თავიანთი კანდიდატურების წამოყენებაზე.

ამასვე მოითხოვდა ბატონი ჯანსუღ ღვინჯილია ამომრჩევლებსგან, როცა ამბობდა: „მოვიპოვოთ და წინ დავიღოთ პარლამენტის წევრთა სია, სათითაოდ შევისწავლოთ – ვინ რას წარმოადგენს, რა წარსული, რა აწმყო, რა უნარი აქვს, როგორი ოჯახის პატრონია, სად შეცდა, რაში იყო მართალი, რომ ამ ძველი შემადგენლობიდან უღირსები კვლავაც არ მოხვდნენ პარლამენტში“.

მომავალმა პარლამენტარებმა კი, მთელი სიგრძე-სიგანით უნდა გაიაზრონ ის, რომ შექმნილი კატასტროფული მდგომარეობის გამო, ქართველი გლეხი მასობრივად ტოვებს სოფელს და ლუკმაპურს ისედაც გადატაკებულ ქალაქში დაეძებს, რის გამოც ქვეყნის დოვლათის შექმნილი, მომხმარებლად ვაქციეთ. ანალოგიური მდგომარეობაა ქალაქში. კვალიფიციური ქართველი მუშა და ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალი ფაბრიკებისა და ქარხნების მიღმა დარჩა. ეს იმის შედეგია, რომ რეალურ ფასად შექმნილი მათი პროდუქცია, ბაზრიდან განდევნა დემპინგურმა, ანუ ჩვენს დასაჩოქებლად ხელოვნურად ჩამოყალიბებულმა საბაჟო პოლიტიკამ. მსოფლიოს ნებისმიერ სახელმწიფოში ეს პროცესები ეკონომიკური ბერკეტებით რეგულირდება. ჩვენთან კი პირიქით ხდება – ამ ბერკეტების არასწორად გამოყენებამ ჩვენს ქვეყანაში წარმოება მოშალა და დაანგრია.

* * *

მთავარი რჩევა ამომრჩევლებს:

მომავალ არჩევნებში ხმა მისცენ მხოლოდ უანგარო, პროფესიონალ ეკონომისტებს, იურისტებსა და პოლიტოლოგებს, რომელთა დეპუტატად არჩევა გახდება მტკიცე გარანტი იმისა, რომ ახალმა პარლამენტმა, ბოლოს და ბოლოს, მაინც მიიღოს ისეთი კანონები, რომლებიც საქართველოში რეალურად ააღორძინებს მრეწველობას, მასობრივად დაასაქმებს ასიათასობით უმუშევარს და შექმნის მოსახლეობის საშუალო ფენას, ე.ი. გადაარჩენს საქართველოს.

2003 წელი

* * *

არ არის გამორიცხული, რომ პრეზიდენტობის ან დეპუტატობის ფულიანმა კანდიდატმა მყისიერად დასვას კითხვა: რა შუაშია ცენტრალური საარჩევნო კომისია ან ბიუჯეტის თანხების პროპორციულად გამოყენებაო. მე მაქვს ფული და სადაც მინდა და რამდენსაც მინდა, იმდენს დავხარჯავო. ჩვენი პასუხი ამ შეკითხვაზე ასეთი იქნება: შენი ფული და ქონება ღმერთმა მშვიდობაში მოგანმაროს და სადაც გინდა და როგორც გინდა, ისე დახარჯე, ოღონდ ჩვენს ქვეყანაში პრეზიდენტობა და დეპუტატობა ფულზე ან “ფოჩიან კანფეტზე” აღარ გაიყიდება. გახდი ბატონი პრეზიდენტი, გინდ დეპუტატი და მერე როგორც გინდა, ისე დახარჯე შენი ქონება, მაშინ უფრო კარგად გამოჩნდება, ქველმოქმედი ხარ, თუ ფულიანი მოძალადე.

2008 წელი

* * *

წინასაარჩევნო პერიოდში, ნებისმიერ სუბიექტს (ფიზიკურ პირს, პოლიტიკურ ორგანიზაციას) უნდა ჰქონდეს საავტოციო საშუალებებისა და სახელისუფლებო რესურსების გამოყენების თანაბარი პირობები. ეს იმას ნიშნავს, რომ არჩევნებში მონაწილე ნებისმიერ სუბიექტს მათი ფინანსური, მატერიალური და სხვა რესურსების მიუხედავად, აეკრძალებათ ამ მიზნით, თუნდაც ერთი ლარის დახარჯვა. მხოლოდ ცენტრალური საარჩევნო კომისიის უმკაცრესი კონტროლის პირობებში უნდა მოხდეს ნებისმიერი სახელისუფლებო რესურსებისა და ამ მიზნით სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი თანხების პროპორციული პრინციპით განაწილება და ხარჯვა. ანალოგიური მიდგომა აუცილებელი პირადი „დანაზოგების“ გამოყენებისას დარწმუნებული გახლავართ, თითქმის ხუთი წლის წინათ, ჩვენს მიერ გამოთქმულ ამ მოსაზრება-

ზე სათანადო რეაგირება რომ მოეხდინათ, ჩვენს ე. წ. პოლიტიკოსებს, დღეს სულ სხვა სიტუაციასთან ექნებოდათ საქმე.

2012 წელი

* * *

პატივცემულო მკითხველო, ამ წერილის კონკრეტული ადრესატების ნერვების მომშლელი ხშირი გამეორებით თავი რომ არ მოგაბეზროთ, თქვენი ნებართვით, ქვემოთ, მათ მხოლოდ ერთი სიტყვით – „ყოფილებად“ მოვიხსენიებ.

თქვენ, ანუ „ყოფილებს“ თავის დროზე რომ მიგექციათ ყურადღება, „დავოსის მსოფლიო ეკონომიკური ფორუმის“ 2012 წლის მონაცემებით, საქართველო მსოფლიოს 144 ქვეყანას შორის 131-ე „საამაყო“ ადგილზე არ აღმოჩნდებოდა კერძო საკუთრების დაცვის რეიტინგით; 141-ეზე – ანტიმონოპოლიური პოლიტიკის ეფექტიანობით; 128-ეზე – სოფლის მეურნეობაზე დახარჯული საბიუჯეტო თანხის მოცულობით; 131-ეზე – ადგილობრივი პროდუქციის წარმოების მოცულობით; 126-ეზე – ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის კუთხით; 101-ეზე – პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების რაოდენობით; 95-ეზე – სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობით; 114-ეზე განათლების სისტემის ხარისხით; 115-ეზე – სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ეფექტიანობით; 95-ეზე – საბანკო კრედიტების ხელმისაწვდომობით.

„ყოფილებო“, ყოველივე ამის შემყურეთ, კიდევ გაქვთ მიღწეული შედეგებით ტრაპაზის ან თავის მოწონების და სხვებისთვის ჭკუის დარიგების უფლება?

ბოლოს ერთი რჩევა „ყოფილებს“ – ისხედით მაგ თქვენს სამარცხვინო სავარძლებში და ხელს ნუ შეუშლით ქართული საქმეების საკეთებლად მისულ ახალ ხელისუფლებას.

* * *

ამ დღეებში გავრცელებული სამწუხარო, მაგრამ რეალური ინფორმაციით, თბილისი, საქალაქო მეურნეობის მოწყობის მთავარი მანქანებლების მიხედვით, მსოფლიოს 221 დედაქალაქს შორის სავალალო და სამარცხვინო 213-ე ადგილზე აღმოჩნდა. თუ ამ მანქანებლის რეალობაში ეჭვი გეპარებათ, არ დაგზარდებით და თქვენთან ერთად გავიაროთ თქვენთვის მოსახერხებელ ნებისმიერ დროს, თბილისის რომელ უბანშიც გნებავთ და დარწმუნდებით, რომ ყოველივე ეს სამწუხარო რეალობაა. ასეთ პირობებში, ამბარზენია დედაქალაქის მერიის ერთ-ერთი მაღალჩინოსნის უტიფარი განცხადება, რომ, ზემოაღნიშნული მანქანებლების მიხედვით, თბილისი მსოფლიოს საუკეთესო ქალაქების პირველ სამეულში შედისო. ანალოგიური ბრახაბრუხი ყველაზე მეტი სიმწვაავით, გვარს არ დავასახელებ და ჩვენი „კოლმეურნეობის თავმჯდომარე“ მაშინ იკადრა, როცა ბათუმი, შავი ზღვის აუზის ქვეყნებში, ყველაზე თბილ, ნაკლებ ნალექიან და ხანგრძლივი საკურორტო სეზონის ქალაქად გამოაცხადა.

* * *

ახალი ხელისუფლება, რომელიც ხმაურიანი და ამბიციური დაპირებებით მოვიდა ქვეყნის სათავეში, თანდათან სულ უფრო მეტ კრიტიკას იმსახურებს. სამწუხაროდ, საზოგადოების საკმაოდ დიდ ნაწილში, კვლავ გაჩნდა ნიჰილისტური დამოკიდებულება იმასთან დაკავშირებით, რომ დღევანდელი ხელისუფლება არ ან ვერ ასრულებს ნაკისრ ვალდებულებებს. ამათგან ყველაზე აქტუალურია დაპირებული სამართლიანობის აღდგენის გაწევა, ცხრაწლიანი მმართველობის პერიოდში ჩადენილი უამრავი დანაშაულისთვის სააკაშვილის ხელისუფლების ლიდერების დაუსჯელობა. ამის გამო საზოგადოების არცთუ მცირე ნაწილი უკმაყოფილებას ვეღარც კი მალავს.

* * *

რეალურად საქმე გვაქვს უზარმაზარ სახელმწიფო აპარატთან, რომელიც ისეა დაავადებული, რომ მის განკურნებას სერიოზული სისტემური „მკურნალობა“ სჭირდება.

ახალი ხელისუფლების ყოველდღიურ საქმიანობაში იმდენ კონკრეტულ ნაკლოვანებებს ვაწყდებით, რომ მათი ჩამოთვლა, ალბათ, შეუძლებელია.

* * *

დასავლეთი დაინტერესებულია დაიცვას თავისი პროექტი და „დემოკრატიის შუქურას“, როგორმე, ოქტომბრამდე ცოცხალ-მკვდარს მაინც მიატანინოს თავი; ჩვენი „კეთილგანწყობილი“ უახლოესი მეზობლები აუცილებლად უნდა გრძნობდნენ ჩვენდამი დასავლეთის მხარდაჭერას, რათა შეასუსტონ, გააფერმკრთალონ თავიანთი საოცნებო ზრახვები საქართველოსათვის სასიცოცხლო მნიშვნელოვან საკითხთან დაკავშირებით, რასაც, ერთი სიტყვით, „ტერიტორია“ ჰქვია. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ჩვენს ქვეყანას, თავისი ისტორიის მანძილზე, ბევრი სიძნელე გადაუტანია და მრავალთა ჯინაზე, ოქტომბრამდეც მშვიდობიანად უნდა მივიღეთ.

* * *

2011 წლის 4 ივნისს გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკაში“ გამოვაქვეყნე ვრცელი ინტერვიუ სათაურით — „...ან აღვივებით მიწისაგან პირისა, როგორც ერი!“, რომელშიც საუბარი იყო პარლამენტში მოსახვედრად პარტიულ სიებში გამსვლელი ადგილისათვის ქრთამის გადახდის დამკვიდრებულ წესზე; ე. წ. გრანტიჭამია პოლიტიკურ პარტიებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებზე, რომლებიც გამოყოფილ თანხებს ქვეყნის დასაქცევად შეუმავებელი პროგრამების განსახორციელებლად იყენებენ „ახალგაზ-

რდა ნაციონალების“, „ახალგაზრდა ქრისტიან-დემოკრატების“, „ახალგაზრდა ეროვნული დემოკრატების“ და სხვა „ინსტიტუტების“ საქმიანობაზე; კონსტიტუციასა და შესაბამის საკანონმდებლო აქტებში რადიკალური ცვლილებების შეტანის აუცილებლობაზე იმ ვარაუდით, რომ მომავალში საერთოდ უარი ვთქვათ ე.წ. პროპორციული არჩევნების მოქმედ სისტემაზე და ა.შ.

მივესალმები, თუ საქართველოს პარლამენტი განსახილველად და გადაწყვეტილების მისაღებად დააყენებს საკითხს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ნებისმიერი პოლიტიკური პარტიის ნებისმიერი საქმიანობის დაფინანსების აკრძალვის თაობაზე, რასაც, დარწმუნებული ვარ, ქვეყნის მოსახლეობის უდიდესი ნაწილი სიამოვნებით დაუჭერს მხარს.

ვფიქრობ, რომ შემოთავაზებული წინადადების რეალიზაცია ნამდვილად სასიკეთოდ წაადგება თითოეულ ჩვენგანს და, საერთოდ, ქვეყანას. ამ თემის ირგვლივ აჟიოტაჟის ატეხვის შემთხვევაში, მზად ვარ, თანაბარ პირობებში, ნებისმიერი ფორმატით მივიღო მონაწილეობა ამ საკითხის განხილვაში. ღმერთმა ქნას, რომ გამოჩნდეს ქვეყნისთვის უფრო მისაღები და სასარგებლო გზა!

* * *

ბატონ ბიძინა ივანიშვილს უკვე მხოლოდ ორი ფაქტორით აქვს გარანტირებული ქვეყნის ისტორიაში შესვლა. მსოფლიოში თითოზე ჩამოსათვლელია ისეთი პიროვნებები, რომლებმაც საკუთარი ქონება ასე უმშურველად და უხმაუროდ მოახმარეს თავიანთ ქვეყანას. ეს ერთი. მისი მეორე და, ალბათ, არანაკლები მნიშვნელობის დამსახურება გახლავთ ის, რომ **მან საკუთარი სიცოცხლის რისკის ფასად ჩაატარა ურთულესი უსისხლო ოპერაცია და ქვეყანა იხსნა ბოლო სტადიის ავთვისებიანი სიმსივნისგან.** მიუხედავად ამისა, ბოლო დროს, აქა-იქ მანც შეიმჩნევა „ქართული ოცნებისადმი“ ნიჰილისტური დამოკიდებულება, მაგრამ ღრმად მწამს, რომ მისი ლიდერის მიერ საკადრო პოლიტიკის დახვეწისა და მო-

სახელობასთან პირადი კონტაქტების გაუმჯობესების კვალობაზე, ყველა ჩვენგანის თავდადების შემთხვევაში, ბატონი ბიძინა ივანიშვილი საქართველოს დააყენებს სწორ, თითოეული ჩვენგანისთვის სანატრელ გზაზე.

* * *

ღმერთმა არ ქნას, მაგრამ თუ გარკვეულ სპეციალისტებს, და, მათ შორის, დემოგრაფებს დავუჯერებთ, XXII საუკუნეში აღარც ქართველები ვიქნებით ამ პლანეტაზე და აღარც საქართველო შემორჩება მსოფლიო რუკაზე. რა თქმა უნდა, ამ ვერსიის არ ძვე-რა, მაგრამ ყველა უნდა შევეჯიბროთ ერთმანეთს ქართული საქმეების კეთებაში.

აბსოლუტურად გადაწყვეტად საკითხად (პრობლემას შეგნებულად არ ვუწოდებ) მესახება ის, რომ მსოფლიო რუკაზე, რა ენაზეც არ უნდა იყოს ის შედგენილი, საქართველოსთან მიმართებაში დამკვიდრდეს ერთადერთი საკუთარი სახელი – საქართველო.

მოგეხსენებათ, რომ მსოფლიოს ქვეყნების დიდ უმრავლესობას, ყველა ენაზე ერთი, ანუ თავისი საკუთარი სახელწოდება აქვს. საქართველო კი, მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი ქვეყანა, ამ თვალსაზრისითაც იშვიათი გამონაკლისია, რადგან ჩვენს ქვეყანას ყველამ თავისთვის მოსახერხებელი სახელი დაარქვა.

დადგა დრო, ქვეყნის პრემიერ-მინისტრის ხელმძღვანელობით შეიქმნას კომპეტენტური სახელმწიფო კომისია, რომელიც სათანადო სამუშაოების ჩატარების კვალობაზე მიაღწევს, რომ ჩვენს ქვეყანას, მსოფლიო ხალხების ყველა ენაზე ეწოდოს „საქართველო“!

„საქართველოს“, „ქართულის“, „ქართველის“ გადარჩენის სხვა უამრავი პრობლემა არსებობს, რომელთა ირგვლივ, საბედნიეროდ, ბევრ ქართველ მოღვაწეს აქვს გამოთქმული თავისი მოსაზრებები და კონკრეტული წინადადებები. გვჯერა, რომ დღევანდელი ხელისუფლების მოქმედი და მომავალში ამ მიზნით შესაქმნელი სტრუქტ-

ტურები უყურადღებოდ არ დატოვებენ ამ საგანძურს და ყოველ ღონეს იხმარენ ზემოთ აღნიშნული სამი ფუნდამენტური ცნების გადასარჩენად.

2013 წელი

* * *

ცნობილი ჟურნალისტის თემურ ქორიძის მოსაზრებით „პოლიტიკოსები, ძირითადად უპროფესიო ან ხელმოცარული ადამიანები ბრძანდებიან. რა თქმა უნდა, არის გამონაკლისებიც... პოლიტიკოსები, ქვეშეცნეულად საშუალო ან უფრო დაბალი გონებრივი შესაძლებლობების ადამიანები არიან (თუმცა ამაში საკუთარ თავსაც არ უტყდებიან!). სამაგიეროდ, მათ ხელშია ძალაუფლება, რითაც საკუთარი ნაკლის გადაფარვას, უფრო ხშირად კი ამ ნაკლის ღირსებად წარმოჩენას ცდილობენ – მოჩვენებითი სიღარბისლით, აგრესიულობით, შეუფერებელი ლაყობით, ან სულაც „ბრძნული მღუმარებით“. ყველასათვის ნაცნობ ე.წ. პოლიტიკოსებს, რომლებმაც თავი მოგვაბეზრეს, აღარაფერი ეშველებათ ე.ი. მათი საქმე წასულია, მაგრამ რას ვერჩით ჩვენი შვილებისა და შვილიშვილების თაობებს, რომლებიც იმიტომ მეცოდებიან, რომ, ნებსით თუ უნებლიეთ, ირქმევენ – „ახალგაზრდა ნაციონალებს“, „ახალგაზრდა ქრისტიან-დემოკრატებს“ და ა.შ. სამაგიეროდ, სულ სხვა საქმეა ახალგაზრდების პროფესიული დაოსტატების ურთულესი გზით სიარული ანუ ახალგაზრდა იურისტების, ეკონომისტების, ფინანსისტების, ფიზიკოსების და ა.შ. მანტიის მოსხმა და ამ საქმეში ღროის ხარჯვა, რაც ჩვენს ქვეყანას დადებითად წაადგება. სხვისი არ ვიცი და პირადად მე, ყბადაღებული ტერმინი „პოლიტიკოსი“ ძალიან მაღიზიანებს. ერთი საათის განამვლობაში დაარეგისტრირე ნებისმიერი პარტია, სიტყვა დემოკრატია გაურიე თავში, შუაში ან ბოლოში და იძახე მერე რამდენიც გინდა, პოლიტიკოსი ვარო.

არ შეიძლება კი არა, დანაშაულია ენლო ისეთ ე.წ. პოლიტი-

კოსს, რომელმაც ქვეყნის უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში მოსახვედრად პარტიულ სიაში გამსვლელი ადგილის მოპოვებისათვის ქრთამი გადაიხადა. დიახ, დიახ, ქრთამი გადაიხადა, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით. ამავე სიბრტყეში განვიხილავ ყველა გრანტიჭამია ე.წ. პოლიტიკურ პარტიას. ხმამაღლა უნდა განვაცხადო, რომ შენი ქვეყნის სასიკეთოდ ან ლამაზი თვალებისათვის არავინ არანაირ გრანტს არ არიგებს.

2012 წელი

* * *

ჩვენი საზოგადოების აბსოლუტურ უმრავლესობას, როგორც წესი, ჭეშმარიტებად მხოლოდ საკუთარი აზრი ეჩვენება. ამიტომ, იშვიათად გვხვდებიან ადამიანები, რომლებიც მთელი სიგრძე-სიგანით აცნობიერებენ უკვდავ ფრთიან ფრაზას – „მე ის ვიცი, რომ არაფერი არ ვიცი“ (სოკრატე). ასეთ გენიოსობას ბევრს ვერც მოვთხოვ, მაგრამ საზოგადოებამ ის მაინც უნდა შეძლოს, რომ ერთმანეთისგან გაარჩიოს თეთრი და შავი, მაღალი და დაბალი, ჭკვიანი და უჭკუო, ერის შვილი და ძაღლის შვილი და ა.შ.

* * *

სასაცილოდ მეჩვენება, როცა პროფესიონალი კარგულ ადამიანთა უმრავლესობას, რადგან ისინი ნაციონალური პარტიის წევრები, ანუ ხელისუფლების ყურმოჭრილი მონები არიან, თავიანთი თავი პროფესიონალ პოლიტიკოსებად მიაჩნიათ. ამიტომ არის, რომ ყველა მნიშვნელოვან საკითხზე აზრის გამოთქმისას, უფრო სწორად, ხალხის დაბოლებისას, ერთი და იგივე ეგრეთ წოდებული პოლიტიკოსები და „ექსპერტები“ გვეჩხივებიან თვალსა და ყურში ტელევიზიებსა და პრესაში. ნუთუ ამ რამდენიმე ათეულ კაცს მართლა სჯერა, რომ საზოგადოების საღად მოაზროვნე ნაწილს თა-

ვისი მოსაზრება არა აქვს ქვეყნის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ამა თუ იმ პრობლემაზე? აქვთ, როგორ არა აქვთ, წიგნებსაც გამოსცემენ, სტატიებსაც აქვეყნებენ თავიანთ წრეებში ყოველგვარი ხმაურის გარეშე, კომპეტენტურ აზრსაც გამოთქვამენ და, სამწუხაროდ, ყველაფერი ამით მთავრდება.

* * *

ნაციონალებს თუ დასცალდათ, მალე 21 წლის გოგო-ბიჭები გვეყოლებიან პარლამენტში, რომლებმაც უნდა გადაწყვიტონ ქვეყნის ბედ-იღბალი!!! ბოდიშს მოვიხდი ჩემი ქვეყნის ღირსეული მომავალი თაობის წინაშე, მაგრამ პარლამენტის მიერ პრობლემისადმი ამგვარ დამოკიდებულებას, უპასუხისმგებლობის გარდა, სხვა სიტყვა ვერ გამოვიუბნე.

* * *

ძალიან მაინტერესებს, როგორ ამართლებენ თავიანთ ქმედებას თუნდაც საკუთარი ოჯახის წევრების ან უახლოესი მეგობრების წინაშე ნაციონალური მოძრაობის ადგილობრივი, რეგიონალური აქტივისტები, როცა ამა თუ იმ ქალაქში, რაიონში, სოფელში ჩასულ თავიანთ მამა-მარჩენალს სახელდახელო კონცერტებს, შოუებს უწყობენ და მოსახლეობას აბლავლებენ „შენ გენაცვალე“, „შენი ჭირიმი“ და ა.შ.

2013 წელი

* * *

არჩევნების მოქმედი სისტემით, მისდამი ხელისუფლებისა და ხალხის დამოკიდებულებით ჩვენ „ევროპელები“ კი არა, სადღაც ჯურღმულში ჩარჩენილი ხალხი, ქვეყანა ვართ. დღეს ბევრ თავმოყვარე ქართველს სამარცხვინოდ მიაჩნია ისეთი

ქვეყნის მოქალაქეობა, სადაც არჩევნების გაყალბება და მასზე საუბარი ჩვეულებრივი მოვლენაა; სადაც წინასაარჩევნო პერიოდში ამომრჩეველს რაც მოუნდებათ იმას პირდებიან, მისი შეუსრულებლობისთვის კი არავის წინაშე პასუხს არ აგებენ; სადაც ამომრჩეველს, გადმობირების მიზნით, მათხოვრულ ქრთამს ურიგებენ და უაზრო ტყუილებით აბოლებენ; სადაც ადამიანს, უპირველესს და, ალბათ, ერთადერთს – არჩევანის უფლებას ართმევენ და მის ხმას თავისი შეხედულებისა და სურვილის მიხედვით ისე იყენებენ, როგორც აწყობთ; სადაც ჯერ კიდევ არ ესმით, რომ ამ დღეში ყოფნა, ჩვენივე ბრალია; სადაც არ აცნობიერებენ, რომ არჩევნებისადმი დღევანდელი მიდგომის შენარჩუნების პირობებში, საქართველო უფსკრულში გადაიჩეხება და 21 წლის პარლამენტარები ვეღარ უშველიან; სადაც არ სჯერათ, რომ ყველა უბედურება, რაც შეიძლება თავს დაგვატყდეს, ჩვენივე, ანუ ხალხის ბრალია, რომელშიც ლომის წილი ე.წ. არჩევნების ჩამტარებლებზე მოდის; სადაც არ აცნობიერებენ, რომ ჩვენი ბედი ჩვენს ხელთაა!

* * *

სამწუხაროდ, საქართველოში არავითარი აზრი არა აქვს რეალურად დაფიქსირებულ შედეგებს, რადგან, დიდი ალბათობით, ხმების გამყალბებლები მაინც თავიანთი სასურველი შედეგის გამოცხადებას ახერხებენ.

ასეთ პირობებში ბუნებრივად დაისმება კითხვა, – რა ქნას ამომრჩეველმა, წავიდეს თუ არა არჩევნებზე? პასუხი ნათელი და ერთმნიშვნელოვანია: თუ ქვეყნის მომავალზე გული შეგვტკივა, არჩევნებში ვისაც უფლება გვაქვს, ყველამ უნდა მივიღოთ მონაწილეობა!

* * *

არჩევნებისადმი ხელისუფლების დღევანდელი დამოკიდებულების პირობებში, წინასაარჩევნო პერიოდში, საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვა პოლიტიკურ პარტიათა ან ცალკეული პიროვნებების რეიტინგის „დადგენის“ მიზნით, მიგვაჩნია უაზრობად, რადგან ის, როგორც წესი, ტარდება რომელიმე დაინტერესებული მხარის ძალისხმევით და მიმართულია ამომრჩეველთა დეზორიენტაციისაკენ.

2012 წელი

* * *

პოლიტიკური ასპარეზიდან, ანუ ქვეყნის მართვის სადავეებიდან ე.წ. პოლიტიკოსთა ჩანაცვლების ჩვენეულ ვარიანტს ბევრი არარეალურად ჩაგვითვლის, მაგრამ ამ უკურნებელი სენისგან გათავისუფლების სხვა გზა აღარ ჩანს. წამლებით მკურნალობა დაგვიანებულია და „ავადმყოფს“ ვეღარ ვუშველით. საჭიროა რადიკალური ქირურგიული ჩარევა, რაც სარისკოა, მაგრამ სასიცოცხლოდ აუცილებელი.

* * *

„ნაციონალები გაიწაფნენ საერთაშორისო საფინანსო დახმარებების მოზიდვაში და იგი აქციეს როგორც სახელმწიფო, ისე თავიანთი ოჯახების ბიუჯეტის შევსების მთავარ წყაროდ. ფულით ფულის შოვნა ხელობად გაიხადეს და თავს ამით იწონებენ. სამაგიეროდ, თავიანთი გაუმაძღრობის გამო ჩვენი შვილები და შვილიშვილები ღარიბ-ღატაკებად აქციეს. მათ კი, თავიანთი ცხოვრებისეული აუცილებელი ხარჯების დასაფარად მამა-პაპის მიერ რის ვაი-ვაგლახით შეძენილი კუთვნილი საცხოვრებელი სახლ-კარი და სხვა უძრავ-მოძრავი ქონება ბანკებში დააგირავეს და აღებული სესხებით გადაიხადეს ქორწილები; შეიძინეს უცხოეთში ჯართად

ქცეული ავტომანქანები; დამარხეს თავიანთი მიცვალებულები; ციხებიდან დაიხსნეს ოჯახის წევრები; დააფინანსეს შვილების ჯანმრთელობისა და განათლების ხარჯები; რიგები დააყენეს მეორადი ტანსაცმლის, ავეჯის, საყოფაცხოვრებო ტექნიკისა და ჰუმანიტარული დახმარების გზით ქვეყანაში შემოსული, ხშირად ვადაგასული კვების პროდუქტების შოვნა-შეძენაზე.

ამ სიტუაციების შემქმნელი ჩვენი ე.წ. ხელისუფლება აღრე თუ გვიან უეჭველად შეიცვლება და მათ ნაცვლად მოსულები, ცხადია, ყოველგვარ პასუხისმგებლობას მოიხსნიან ამ მიზეზებით გადატაკებული ქართული ოჯახების მიმართ. მიუხედავად ამისა, თუ ეს ახლები ნაღდი ქართველები იქნებიან ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით და თავიანთ საქმიანობას წარმართავენ ქვეყნის ნებისმიერი რესურსის (მათ შორის განსაკუთრებით სასმელი წყლის) ეფექტურად და სახელმწიფოებრივად გამოყენების მიმართულებით და მიაღწევენ უცხოელებზე მიყიდული წიაღისეულის საბადოების, ტყეებისა და მიწების ნაციონალიზაციას, საქართველო მხოლოდ მაშინ გადარჩება”.

2013 წელი

ქაქები მოდიან და ძრავლებიან

* * *

ბოლოს და ბოლოს გვანტერესებს კვლიფიციური პასუხი შემდეგ კითხვებზე:

– ვინ, როდის და რა საშუალებით უნდა გადაიხადოს კრედიტების სახით აღებული უზარმაზარი ვალები, რომელთა გამო შორეულ პერსპექტივაშიც კი მსოფლიოს რუკაზე საქართველო არასაიმედო პარტნიორ ქვეყნად დარჩება?

– ვინ და რატომ აიღო ეს ვალები და რას მოხმარდა ისინი? პეტრეს მიერ აღებული და შინ წადებული ვალი ჰავლეს შთამომავლობამ რატომ უნდა გადაიხადოს?

– რას ვუპირებთ ენას, მამულს, სარწმუნოებას? რა პასუხს გავცემთ შთამომავლობას ქართული ენის აგრევიგად დაკნინებისათვის? მამულის დიდი ნაწილის უცხო ტომებისათვის უბრძოლველად ჩაბარებისთვის? არათანაბარ-უშეღავათო ბრძოლაში ქართული ეკლესიის ბედისანაბრად მიტოვებისათვის?

– რატომ ჭიანურდება ეროვნული ცნობიერების ინსტიტუტის ჩამოყალიბება?

– როდის შეიქმნება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების კონცეფცია, ანუ როდის გვეცოდინება, რის აშენებას ვაპირებთ და საით და რა გზით მივდივართ (თუ მივექანებით)?

– ვის ან რას ემსახურება ჩასახვის საწინააღმდეგო ამდენი საკმაოდ ძვირადღირებული რეკლამა უფასო სამედიცინო კონსულტაციებისა და პრეპარატების თაობაზე? არ დაგვავიწყდეს, რომ უფასოს მცნება და საბაზრო ეკონომიკა ურთიერთშეუთავსებელნი არიან!

– აქსიომაა, რომ ზღვარგადასული ეროტიკული ფილმებისა და სხვა უამრავ უზნეობათა ამდენი ავიტაცია-პროპაგანდა ემსახურება სქესობრივად ჯანმრთელი გოგო-ბიჭების პოტენციალის გადაგვარებას. რას ისახავს მიზნად არატრადიციული სქესობრივი ორიენტაციის ტიპების ასეთი ღონით პოპულარიზაცია და ამდენი უგემოვნო, ამაზრზენი რეკლამა?

2001 წელი

* * *

ქაჯები მოდიანო, რამდენიმე წლის წინათ გაგვაფრთხილა ქალბატონმა სალომე ზურაბიშვილმა. გამართლდა მისი წინათგრძნობა, ქაჯები მოვიდნენ და, რაც ძალზე სავალალოა, გამრავლდნენ კიდევ!

ქაჯობის გამოხატულების ერთ-ერთ მთავარ ქმედებად მიმანჩია ხელისუფლების მიერ საკუთარი ქვეყნის მოსახლეობის დაბოლება მრავალ საკითხში. სხვა რა შეიძლება დავარქვათ ისეთ აბსურდებს, როგორებიცაა: „ბათუმი ყველაზე ნაკლებნაღეჭიანი ქალაქია შავი ზღვის აკვატორიაში“, „ბათუმის პლაჟი გაცილებით უფრო კეთილმოწყობილია, ვიდრე ნიცის, კანის, მონტე-კარლოსი, ბარსელონას და ა.შ.“, „სამ ოთხ წელიწადში ავაშენებთ ქალაქ ლაზიკას, სადაც ნახევარი მილიონი მოსახლე იქნება“ და მრავალი სხვა. ბუნებრივია, ასეთი უგუნურობები კომენტარს არ საჭიროებენ.

* * *

ხელისუფლება ქაჯური უტიფრობით გვიმტკიცებს, რომ საქართველო პირველ ადგილზეა მსოფლიოში ბიზნესის წარმოების სიმარტივეთა და საიმედოობით. ასეთ პირობებში რა ღმერთი გაუწყურათ უცხოელ ინვესტორებს, რომ თუნდაც თბილისის ცენტრში მუქთად შექმნილი მიწის ნაკვეთებისა და შენობების პირობებში აბსოლუტურად ყველა დაწყებული სასტუმროს მშენებლობა დაკონსერვებული რომ არის?

ქაჯობის დამადასტურებელ ფაქტებს რა გამოლევს, მაგრამ, იმედია, შემოდგომაზე, ხელისუფლების შეცვლის შემდეგ, მოსახლეობის უკიდევანო დაბოლება და აბუჩად აგდება შეწყდება, მაგრამ თავად ჩვენი მოსახლეობის საგრძნობი ნაწილის ქაჯობას, ალბათ, კარგა ხანს არაფერი ეშველება. სამწუხაროდ, დიდი მტკიცება არ უნდა, რომ ამ მიმართებით, ქაჯობის გამოვლინების ხარისხი წლიდანწლამდე მატულობს. არადა, საკითხავი და დასაფიქრებელი ის არის, რომ თუნდაც ჩემს მახსოვრობაში, ანუ დაახლოებით 50 წლის წინათ, სულ სხვა ქვეყანაში ვცხოვრობდით. მართო იმის გახსენება რად ღირს, როგორი დამოკიდებულება და მოწიწება არსებობდა უმცროს-უფროსს შორის, მოსაწავლესა და მასწავლებელს შორის, სკოლის დირექტორი ხომ ყველა ჩვენგანისათვის უპირველეს საპატივცემულო პიროვნებას წარმოადგენდა. მიზეზები, რამაც ყველაფერი თავდაყირა დააყენა, მრავალფეროვანია, თუმცა ამჯერად ჩვენი განსჯის საგანს არ წარმოადგენს და ამიტომ ყველასთან ბოდიშის მოხდით, კვლავ გავაგრძელებ, ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ქაჯებისა და ქაჯობის (ხშირად თავხედობის) ინსტიტუტის ფარდის ახდას.

ჭკვია თუ არა ქაჯობა ისეთ ქცევას, როცა სკოლის მასწავლებელი თავის მოსწავლეს სიგარეტს მოსთხოვს და „მაგარი ტიპის“ სახელის მოსახვეჭად მასთან ერთად გააბოლებს?

ქაჯობად მიმაჩნია საზოგადოებრივ ტრანსპორტში ან ხალხის თავშეყრის ადგილებში (მათ შორის პანაშვილებზე, გასვენებებში) გამორჩეულად ხმამაღლა საუბარი სხვისთვის უინტერესო თემებზე.

ქაჯობის მეტი რა შეიძლება დაერქვას იმ შემთხვევას, როცა ჩვილი ბავშვით მგზავრი მანქანაში მძღოლის გვერდით დასკუბდება და თანაც სიგარეტს გააბოლებს. საინტერესოა, როდის შემოვიდა მოდაში ქაჯების მიერ ტაქსში ან საერთოდ მსუბუქ მანქანაში ჩაჯდომისთანავე სიგარეტის მოკიდება, ასეთი ქცევა ცივილურ ქვეყნებში აბსურდად ითვლება, გვახსოვდეს, რომ ჩვენ „ევროპელები ვართ“.

ქაჯობაზე მეტია საოჯახო ნარჩენების, ნაგავის, სიგარეტის ნამწვავის სახლის ფანჯრიდან, აივნიდან გადაგდება ან საღარბაზოში დაყრა.

ქაჯობა არ არის, როცა სკვერებში ან პარკებში, ახალგაზრდები საბაღე სკამების საზურგეებზე არიან შემოსკუპებულნი, ფეხებით დასაჯდომზე ასულები იქაურობას მიზანმიმართულად რომ ანადგურებენ და ანაგვიანებენ?

ქაჯობის ყველა ნორმას სცილდება, როცა ჩვენი ახალგაზრდობის დიდი ნაწილის მეტყველებაში მასობრივი ხასიათი მიიღო თავიანთი დედების წამდაუწუმ დაგინების ამაზრზენმა გამონათქვამებმა და ქალისა და მამაკაცის სასქესო ორგანოების ყოველი სიტყვის შემდეგ, აბსოლუტურად უადგილოდ ხმარებამ. ჩვენი თაობა დედას სხვას ვაგინებდით და ისიც ძალზე იშვიათად, ეს მამაცხონებულები და დედაარღნიანები, თავიანთ დედებს თავადვე უსწორებენ ანგარიშს. ზემოთ ნათქვამს რა ეწოდება, კაცობრიობას ჯერჯერობით არ დაუდგენია. დიდად სამწუხაროდ, ყოველწლიურად პრემირებული ჩვენი ზოგიერთი ვაი-მწერალი თავის პოპულარობას სწორედ ამ ჟარგონების წამდაუწუმ ხმარებით აღწევს, ვაი, ჩვენს პატრონს უბედურს!

ქაჯების გარდა რა შეიძლება ვუწოდოთ ისეთ „მოქალაქეებს“, რომლებიც ძალიან ხშირად მანქანებიდან ყრიან სიგარეტის ნამწვავს, მის კოლოფს, ბანანის კანს, ნახმარ „შპრიცებს“ და სხვა. საგულისხმოა, რომ ყველაზე გამომწვევად და ხშირად, ამას დაბურულმინებიანი ჯიპის ტიპის მანქანების მძღოლები, თავიანთი მგზავრები ან ეგრეთწოდებული მავანთა დაცვის ბიჭები ჩადიან. სამწუხაროდ, ანალოგიური ქცევისგან ზოგჯერ არც ჩვენი „სანაქებო“ პატრულის ბიჭები არიან უცოდველნი.

უფრო დიდი ქაჯობაა, როცა ერთ-ერთი ძალზე პრესტიჟული და პოპულარული სახელოვნებო სასწავლო აკადემიის რექტორი, კოლმეურნეობის თავმჯდომარის არ იყოს, გვარს არ დავასახელებ, ტელევიზიის პირდაპირ ეთერში ამბობს: „სადგურის ან ბაზრის, რომელიც გნებავთ, ქართული სიმღერა მირჩევნია ნებისმიერ რუ-

სულ სიმღერასო“... რას იზამთ, კაცია და გუნება, რომ იტყვიან, გემოვნებაზე არ დაობენ. უფრო მეტიც, ერთ-ერთმა „პოპულარულმა“ ახალგაზრდა მწერალმა, რომელიც ყოველ წელს სხვადასხვა პრემიის ლაურეატობას „ირტყამს“, საჟურნალო ინტერვიუში ხმამაღლა განაცხადა: „მეზიზღება ქართული ტრადიციები და ქართველი ჩოხოსნები“.

2012 წელი

ღია წერილი ნოლაიდელს

(ზოგიერთი ამონარდი)

* * *

პოლიტიკოსებად მონათლულმა ე. წ. სახელმწიფო მოხელეებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ დღეისათვის ყველაზე ფაქიზი მოპყრობა სჭირდება აჭარასთან, აფხაზეთთან და სამაჩაბლოსთან დაკავშირებული ნებისმიერი საკითხის გადაწყვეტას. პოლიტიკური სიფხიზლე უნდა გამოიჩინონ, რათა ამ რეგიონებში, როგორც, თავიდან ავიცილოთ მეზობელი ქვეყნების მხრიდან ექსპანსიის ნებისმიერი ფორმის გამოვლინება. მით უმეტეს, რომ აფხაზეთისათვის ქართულ ოჯახებთან დამოყვრება, ღირსეულ ქართველ მოღვაწეებთან მეგობრობა და სხვ. ოდითგანვე იყო და, საბედნიეროდ, დღესაც აღიქმება პრესტიჟულ მოვლენად.

2007 წელი

* * *

ყოველგვარი მიკიბვ-მოკიბვის გარეშე ვაცხადებ, რომ თქვენ პირადად ბრძანდებით ქვეყანაში მცირე მეწარმეობის მტერი. განსოვთ, ალბათ, სატელევიზიო კომპანია „იმედის“ არხზე, პირდაპირი გადაცემა რომ მოეწყო მცირე მეწარმეობის პრობლემებზე, ბატონი ჯანრი კაშიას საავტორო პროგრამაში. ჩვენ, მცირე მეწარმეობის ხელშემწყობმა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა ვისარგებლეთ რა თქვენი იქ ყოფნით, მთელი ძალებით შევეუტიეთ ხელისუფლებას იმ დანაშაულებრივი ქმედებების გამო, რაც მთავრობას ჰქონდა ჩადენილი მცირე და საშუალო ბიზნესის მიმართ. ამ გა-

დაცემის შემდეგ, მოკლე ხანში, ეს პროგრამა დაიხურა და ჩვენც დაგვიწყეთ ღევნა, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით. ერთმანეთის მიყოლებით ჯერ კანონი გააუქმეთ მცირე მეწარმეობის შესახებ. შემდეგ ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების დეპარტამენტი დახურეთ. სამინისტროს დებულებიდან და საგადასახადო კოდექსიდან ღვეინიცია „მცირე მეწარმეობა“ ააორთქლეთ. ბოლოს კი მცირე მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობის ცენტრის ლიკვიდაცია მოახდინეთ.

შედეგად ის მივიღეთ, რომ დღეს ქვეყნის მცირე მეწარმეობის საკანონმდებლო ბაზაში სრული განუკითხაობაა. სახელმწიფო მართვის არც ერთ რგოლში ერთი სამტატო ერთეულიც კი აღარ არსებობს, რომელსაც ოფიციალურად ევალეობდეს მცირე და საშუალო მეწარმეობის პრობლემებზე ფიქრი და ზრუნვა. მაშინ, როცა მსოფლიოში ვერ ნახავთ ქვეყანას, სადაც ეკონომიკის ამ უმნიშვნელოვანესი სეგმენტის საქმიანობას არ ხელმძღვანელობდეს სპეციალური სამინისტრო, კომიტეტი ან დეპარტამენტი მაინც.

* * *

პრობლემისადმი ამგვარი დამოკიდებულების შედეგად, საქართველოში ყოველ ათას მოსახლეზე 7 მცირე საწარმო მოდის, ხოლო ევროკავშირის ქვეყნებში – 40; მცირე საწარმოების მიერ გამოშვებული პროდუქციის ხვედრითი წილი მთლიან პროდუქციაში საქართველოში 10%-ს არ აღემატება, ევროკავშირის ქვეყნებში კი მისი ღონე 55%-ს აჭარბებს. მთლიანი შიდა პროდუქტი ერთ სულ მოსახლეზე, განვითარებულ ქვეყნებში 13 ათასი დოლარია, ხოლო საქართველოში 200-300 დოლარის ფარგლებში მერყეობს.

* * *

თქვენ ამტკიცებთ, რომ საკვანძო პოსტებზე თქვენი ყოფნის პერიოდში ქვეყანამ არნახულ წარმატებებს მიაღწია, მაგრამ ფაქტე-

ბი სულ სხვას დაღაღებენ. სინამდვილეში, სამწუხაროდ, ბევრი მაჩვენებლით საქართველო ისეთი ქვეყნების ჩამონათვალს ლიდერობს, როგორებიც არიან ზიმბაბვე, სუდანი, კონგო, ავღანეთი, სომალი და სხვ. საქართველოში უმუშევრობა და სიღატაკე თვიდან თვემდე იზრდება, მატულობს ადრე მოქმედი და ამჟამად დახურული ობიექტების რაოდენობა, მიწის ნაკვეთების დიდი ნაწილი დაუმუშავებელია, ხოლო სოფლები – დაცარიელებული. აღნიშნულის მთავარი მიზეზი ის გახლავთ, რომ სახელისუფლებო ორგანოების უმაღლესი რანგის თანამდებობებზე ხანგრძლივად ყოფნის პერიოდში, თქვენ ვერ ან არ შეიმუშავეთ ქვეყნის გადარჩენის ეკონომიკური პროგრამა.

* * *

კატასტროფული მდგომარეობა ჩამოყალიბდა უშუალოდ თქვენი მოქმედებისა და გავლენის ყველა სფეროში. სახელმწიფოს მიერ და სახელმწიფო გრანტით აღებული საგარეო ვალი 2003 წლის 1775 მლნ აშშ დოლარიდან, 2009 წლისთვის 2925 მლნ აშშ დოლარამდე ანუ 64,8%-ით გაიზარდა და, რაც მთავარია, აქედან ერთი ლარიც არ მოხმარდა ტექნიკური პროგრესის დაჩქარებას, წარმოების ორგანიზაციის მოწინავე მეთოდების დაუფლებას, საბაზრო ეკონომიკის მოთხოვნების დონეზე კადრების მომზადებას, ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას და ხალხის სტაბილურ დასაქმებას.

– სახელმწიფო სტრუქტურებში თქვენი მოღვაწეობის ბოლო, ანუ 2007 წელს, საქართველოს მთლიანმა საგარეო ვალმა 5665 მლნ დოლარი შეადგინა და წინა წელთან შედარებით თითქმის ორი მილიარდი დოლარით გაიზარდა.

– საქართველოს პოსტსაბჭოურ ქვეყნებს შორის, მოსახლეობის ერთ სულზე საგარეო ვალის მოცულობით, პირველი ადგილი უკავია.

– უკიდურესად არასახარბიელო მდგომარეობა ჩამოყალიბდა მთლიანი შიდა პროდუქტისა (როგორც უცვლელ, ისე საბაზისო

ფასებში) და საგარეო ვალის ზრდის ტემპების შეფარდების თვალსაზრისით. კერძოდ, 2003 წელს, საგარეო ვალის შეფარდება მთლიან შიდა პროდუქტთან 44,5% შეადგინა, ხოლო 2007 წელს – 75,1%.

* * *

თქვენი საქმიანობის პერიოდში უგულვებელყოფილ იქნა პრივატიზების პროცესის ჩვენეული ხედვა, მსოფლიო გამოცდილება და საქართველოში ყველაფერი ხელაღებით გაიყიდა. ჩვენი გათვლებით, პრივატიზების პროცესიდან ქვეყნის თითოეულ მოქალაქეს უნდა შეხვედროდა 12000 აშშ დოლარის ღირებულების ქონება, ნაცვლად მიღებული ერთი ვაუჩერისა, რომლის ღირებულება არ აღემატებოდა 30 აშშ დოლარს. ამით ხელისუფლებამ მოსახლეობას შეგნებულად ჩამოართვა უფლება თავისი კუთვნილი ადგილი დაეკავებინა ეროვნული კაპიტალბრუნვის სივრცეში, რაც საზოგადოების ყველა წევრის კეთილდღეობისა და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის გარანტი იქნებოდა.

* * *

თქვენი არასწორი და გაუმართლებელი ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგად სახელმწიფოს არ დაუტოვეთ საქმიანობის პრიორიტეტული სფეროები და ჩამოართვით უფლება არეგულიროს და მართოს ქვეყანაში მიმდინარე ეკონომიკური პროცესები.

მსოფლიო საფინანსო ორგანიზაციების არასწორი, გაუმართლებელი პოლიტიკისადმი თქვენი შემწყნარებლური და პარტნიორული დამოკიდებულების გამო, სერიოზული ზიანი მიაღდა ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკას. კერძოდ, თქვენ მხარს უჭერდით მათ რეკომენდაციებს, რომ: თუ ქვეყანას ამა თუ იმ საქონლის წარმოება იმაზე ძვირი უჯდება, ვიდრე იგი მსოფლიო ბაზარზე ღირს, ასეთი საქონელი მან არ უნდა აწარმოოსო. ე. ი. გამართლებულად მიგანჩნდათ საქართველოში მარცვლეული კულტურებისა და ქართული ძველანახეობის უნიკალური ჯიშების ამოძირკვა. საქართვე-

ლოს ეკონომიკას მწარმოებელი ანუ დოვლათის შემქმნელის ნაცვლად, პრიორიტეტი უნდა აეღო მომხმარებელი საზოგადოების ჩამოყალიბებაზე და ა. შ.

* * *

სპეციალური განხილვის საგანია გახმაურებული თურქული კრედიტის თემა. კერძოდ, უხეშად იყო დარღვეული მისი განაწილების წესი; იგი არ მოხმარდა მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას; არ დამყარდა კონტროლი კრედიტის დაბრუნების მექანიზმის შემუშავებაზე; პრობლემის შესასწავლად შექმნილი სპეციალური საპარლამენტო კომისიის ვრცელი დასკვნა და რეკომენდაციები განუხილველად აღმოჩნდა პარლამენტის არქივში!

ყოველივე ამის გათვალისწინებით, დღევანდელი თქვენი ამბიციები ჩემთვის გაუგებარია. უფრო მეტიც, ორჯერ ფინანსთა მინისტრად და საკმაოდ ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მთავრობის თავმჯდომარედ ყოფნისას, სათანადო ცოდნა, გამოცდილება და თვისებები რომ გქონოდათ, ქვეყანა დღევანდელ მდგომარეობამდე არ მივიდოდა.

და ბოლოს, ერთი შეკითხვააც. მიგაჩნიათ თუ არა კატასტროფად ის, რაც ამ დღეებში ქვეყნის ყოფილმა ფინანსთა მინისტრმა, პროფესორმა დავით იაკობიძემ განაცხადა: “საქართველოს საგარეო ვალი ერთ სულ მოსახლეზე უკვე 20000 აშშ დოლარს აღწევს, ანუ თითოეულ ოჯახს საშუალოდ უკვე 60-80 ათასი აშშ დოლარი ვალი აქვს და თუ აცნობიერებთ ამაში თქვენს პასუხისმგებლობას?

2010 წელი

მე არ ვიცი, რა არის სიყვარული...

რამდენიმე დღის წინათ სრულიად შემთხვევით, ხელში ჩამივარდა ერთი ძალიან პატარა წიგნი, რომელიც ერთ საათში წავიკითხე, მაგრამ ისე ამაფორიაქა და დამარეტიანა, რამდენიც არ უნდა ვეცადო, იმ ემოციის გადმოცემას კარგა ხანს ვერ შევძლებ.

წიგნის სახელწოდებაა „მათხოვრის დღიურები“. ავტორი გიორგი სისაური მხოლოდ ჩვიდმეტი წლისაა. რამდენიმე ამონარიდს გაგაცნობთ და მათზე განსჯა-ბაასი თქვენთვის მიგვიწვდია. რაც შეეხება პირადად ჩემს პოზიციას, როგორც ერთი რიგითი ეკონომისტი, უახლოეს პერიოდში ამ მოცულობით პატარა წიგნს, ჩემი ნაშრომთა ციკლის „შეცდომა თუ დანაშაული?!“-ს მეშვიდე ნაწილს მივუძღვნი, რომელშიც შევეცდები ავხსნა, თუ რამ მიიყვანა ეს ჩვიდმეტი წლის გენიოსი და მისი თაობის გარკვეული ნაწილი ამ მდგომარეობამდე. ხმამაღლა ნათქვამად თუ არ ჩამეთვლება, მსგავსი რამ ძალზე იშვიათად წამიკითხავს.

„ნამდვილად არ მინდა იმ ადამიანთა უსულო ცრემლი და გულუბრყვილო, უგულო შებრალება, რომლებიც ღღეს თვითონ არიან შესაბრალებელნი. მათი განმკითხავი მხოლოდ ღმერთია და არა მე, რომელიც არც ცხოვრებას შევუბრალებივარ, არც იმ გულუბრყვილო ადამიანთა ერთობლიობას, რომელთაც მე გაყინულგულა არსებებს ვეძახი“.

* * *

„მე არ ვიცი, რა არის სიყვარული, იმიტომ, რომ არასდროს არავის ვყვარებივარ, მაგრამ ყველაზე მეტად მისი გაცემა შემიძლია — მათთვის, ვინც იმსახურებს ამას და ასევე მათთვისაც, ვინც არ იმსახურებს“.

* * *

„ისიც კი არ ვიცი, რა არის ჩემი ცხოვრების აზრი, რომელიც სადღაც დაგვარგე ასე, ამოუცნობლად. არც მეგობარი მყავს, არც ცხოვრების გზამკვლევი. ამ მცირე ღროში ვისი დამეგობრებაც შემეძლო, ის სულ თან დამდევს ფეხდაფეხ: სილატაკე, ცრემლები, შიმშილი, ობლობა. უპატრონოდ დავეხეტები ქუჩებში მცირეოდენი ლუკმაპურის მოსაპოვებლად, რათა ცხოვრება შევძლო, მაგრამ ყველაფრით მაღლობელი ვარ უფლისა, რომ ამ მცირედს მაინც მაძლევს და დანმარების ხელს მიწვდის, თუნდ ღღემი ერთი პატარა ნატეხი პურის სახით, რომელსაც ჩემს საყვარელ უმცროს დაიკოს ვუყოფ. ის ხომ სულ რაღაც რვა წლისაა. ადამიანი, რომელზეც ძვირფასი არავინ მყავს, ძვირფასი კი არა, საერთოდ არავინ მყავს მის გარდა. ღმერთო, კარგად ამყოფე ჩემი პატარა ელენე!“

* * *

„ახლა შუაღამეა, ელენეს უკვე სძინავს. ღღეს მოგახერხე და ერთი ფუნთუშა ვუყიდე პატარას. ანგელოზივით სძინავს. უნაზესი სუნთქვა მის კულულებიან წაბლისფერ თმას ისე არხევს, როგორც სიო. მასთან ახლოს მივიწიე და გულში ჩავიკარი. ერთმანეთზე დალაგებული პატარა ხელები მანაც მომხვია. ზედ რაღაც დაძინძილი, ძველისძველი თხელი პლედი გვაფარია ორივეს“.

* * *

„ყოველთვის დიდი ინტერესით ვაკვირდები ამა თუ იმ, ძველი თუ ახალი ფილმების აფიშებს. უკვე მეექვსე წელია, უიმედოდ ვოცნებობ რომელიმე ფილმზე დასწრებას, მაგრამ ბედისწერამ საუკუნოდ მოკეტა კარი ჩემსა და მას შორის. საკმარისია ამ ზღურბლს გადავცდე, რომ ყველა ზიზღით მიყურებს და თვალებით, გამოხედვით იმას მეუბნება: წადი! შენი ადგილი აქ არ არისო. რა თქმა უნდა, ასეა! აბა, დამონძილსამოსიანი, ღონემიხდილი და სიცივისგან გალურჯებული ვის რაში სჭირდები... შენ ხომ არავინ ხარ მათთან შედარებით“!

* * *

„ათასში ერთი თუ ჩაგივლის ისეთი, რომელიც გაგიღიმებს და უცნობ სიტბოს გაგრძნობინებს. ყველანაირ მატერიალურ დახმარებას მირჩევნია დღეს ეს – მორალური დახმარება... ვიღაცის სიტბო, რომელიც ძალზედ მაკლია. ალბათ, ესეც ჩემი ხვედრია, რომ მარტომ ვაკვივალო გზა სიბნელესა და სიცარიელეში, ყოველგვარი სიტბოსა და სიყვარულის გარეშე“.

* * *

„არ ვიცი, სად ვართ და რატომ, რისთვის ვართ მოვლენილნი ამ ქვეყანაზე. დღევანდელი რეალობა და დღევანდელი დღე არის ის ეპოქა, სადაც უღმერთოდ მართავენ ქვეყანას. ვიღაცას მატერიალური ცხოვრება ჰკონია მთავარი და ჩაბლაუჭებია მძლავრად, ორივე ხელით, რადგან სხვა ფასეულობანი არ გააჩნია – ვერ ხვდება, რომ ერთი ხელი, დიახ – საკუთარი თავისთვის მოინმაროს, ხოლო მეორე – გაჭირვებულთათვის“.

* * *

„ტაძარში ღვთისმშობლის ხატთან მივედი და თვალებში ჩაეხედე. ასე ვუყურებდი გაუნძრევლად რამდენიმე ხანი, სანამ მისგან სიტბო არ ვიგრძენი, დედობრივი სიყვარული და მფარველობა! შემდეგ ისევ ნელი ნაბიჯით გამოვედი ეკლესიიდან და გზა განვაგრძე“...

* * *

„ მაინც რისთვის ვარსებობთ?! რა მნიშვნელობა აქვს იმას, როდის მოკვდები?! უკვე მგონია, რომ მრავალი სიცოცხლე გამოვიარე, მრავალჯერ მოკვდი და მრავალჯერ დავიბადე. უკვე მრავალი ძვირფასი ადამიანი დავკარგე და ჩემი გულიც მათთან ერთად მოკვდა, დასამარდა მოგონებებისა და გრძნობათა ცივ მორევში... საუკუნოდ დაატყვევა იმ ტკივილმა ის შემართებაც და სიყვარულიც, რომელიც ოდესღაც მაკავშირებდა მათთან. მხოლოდ ერთი გამოსავალია ამ გრძნობათაგან გასათავისუფლებლად – ისევ სიკვდილი და ახალი სიცოცხლე. ადამიანი მაშინ კვდება, როდესაც ძვირფას ადამიანს ჰკარგავს. აქ ყოფნას და სიცოცხლეს ვერ დაავასებ, ერთხელ მაინც თუ არ მოკვდი!“

* * *

სიკვდილის არ უნდა გვემინოდეს, პირიქით, ფართოდ უნდა გავუღოთ მას სიცოცხლის კარი. ოღონდ არანაირი მოლაპარაკება, არანაირი ფარსი, მხოლოდ სიმართლე! მასთან ასეთები არ გაგივა, ის ხომ ძალზედ პუნქტუალურია! ასე რომ – მასზე კარგად არავინ იცის, როდის მოგაკითხავს გასასაყურებლად“.

* * *

„ადამიანი იბადება თუ არა, მაშინვე კვლამას იწყებს, რადგან სიცოცხლის პირველი წამის ათვლისთანავე, პარალელურად ათვლას იწყებს სიკვდილის წამიც... სიკვდილი, უბრალოდ ის პორტალია, რომელიც სხვა სიცოცხლეს გჩუქნის სრულიად უანგაროდ, სწორედ ეს უანგარობაა ის თვისება, რომელიც გამოარჩევს მას ადამიანთაგან!“

* * *

„... ადამიანთან ყველაზე ახლოს სიკვდილია, რადგან უბრალოდ, თავს ვერ აარიდებ მას ძალიანაც რომ გინდოდეს. ის არის მეგობარი, რომელსაც ვერ ხედავ, მაგრამ ყოველთვის გრძნობ მის სიანლოვეს. ახლა კი, იმაზე იფიქრე, თუ როგორ დაუმეგობრდე მას! მაგრამ იცოდე – სიკვდილს ერთი ძალზედ კარგი თვისება აქვს – ფულზე არ იყიდება და ძალიანაც რომ გინდოდეს – მას ვერ მოისყიდი. თვითნაბადი თვისებაა... ალბათ, დამეთანხმებით!“

„ვინ თქვა, რომ მონათმფლობელობა აღარ არსებობს?! პირიქით, ოცდამეერთე საუკუნის დასაწყისში იმძლავრა მან ყველაზე მეტად ჩვენს რეალობაში! აბა, გაიხედე ირგვლივ და შეხედე თანამედროვე მონებით მიმოფენილ გარემოს... ღიას, ესენი თანამედროვე მონები არიან!“

P. S. მაქვს გარკვეული დაპირება, რომ მოვხვდები ამ წიგნის პრეზენტაციაზე, სადაც, უნდა ვიგულისხმოთ, რომ ჩემთვის საინტერესო ბევრ კითხვას გაეცემა პასუხი.

ამასთან, ვსარგებლობ შემთხვევით და ვიტყვი, რომ ჩემთვის პასუხგაუცემელი რჩება კითხვა – ლოპოტის ხეობაში მიმდინარე ურთულესი პროცესებისა და ქვეყნის ყოფნა-არყოფნასთან გატოლებული კარსმომდგარი საპარლამენტო არჩევნების უმწვავეს პერიოდში რა ექსკურსიებათ უცხოეთში დასვენების მოყვარულებს და რა აჟიოტაჟს ტეხენ მათი სასტუმროებში შეფერხებით დაბინავების შემთხვევების თაობაზე? ამასთან დაკავშირებით მახსენდება 90-იანი წლების სამოქალაქო ომისა და აფხაზეთის ცნობილი მოვლენების დროს დაღუპულთა თბილისის აეროპორტში ჩამოსვენებისას ჭირისუფალთა და დამხვდურთა გლოვის მომენტები და იმავდროულად დუბაიში სავაჭროდ და სავრიალოდ წამსვლელები-სა და მათი გამცილებლების ზღვარგადასული ჟრიაბული. რას ვიზამთ! „რაც კარგები ვართ, ქართველები ვართ!“

2012 წელი

იქნებ ჩვენცა გვეყვ ჩვენი ერპარდი?

ჩვენი სტუმარია საქართველოს დამსახურებული ეკონომისტი,
პუბლიცისტი ანზორ ბაბუხაძია

– ამ ბოლო ხანს ქვეყანაში ძალზე აქტუალური გახდა „ქართული წყლის“ თემა. თუ იცნობთ ამ პრობლემას და რას ფიქრობთ მასზე?

თემას არა თუ მარტო ვიცნობ, არამედ გარკვეულად ჩართულიც კი ვარ მისი განხორციელების პროგრამის დამუშავებაში. ძალიან მოკლედ თუ ვიტყვი, იგი თავისი მასშტაბებითა და აქტუალობით საეტაპო მნიშვნელობისაა. უფრო მეტიც: ამ პროგრამის იმ სახით რეალიზაცია, როგორც ის არის ჩაფიქრებული, ხმამაღლა ნათქვამად თუ არ ჩამეთვლება, საქართველოს არა მარტო გადარჩენს, არამედ ააყვავებს კიდეც, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით.

აქსიომაა, რომ ვინც პროგრამას ადგენს, მანვე უნდა მიიყვანოს იგი ბოლომდე. აქედან გამომდინარე, მოვუწოდებ ბატონ ბიძინა ივანიშვილს და ბატონ დავით უსუფაშვილს, პირადად, გულდასმით გაეცნონ ამ პროგრამასთან დაკავშირებულ ყველა მასალას. და იქნებ ზედმეტ უფლებასაც ვაძლევ ჩემს თავს, მაგრამ მაინც ვიტყვი: თუ გაეცნობიან, დარწმუნებული ვარ, მათ აღარ მოუწევთ ქვეყნის მომავალი პრემიერ-მინისტრის კანდიდატურაზე ბევრი ფიქრი.

ბატონო ბიძინა, ბატონო დავით, მოსინჯეთ, იქნებ დაითანხმობთ ამ პროექტის ავტორი და სულისჩამდგმელი, ცნობილი მეცნიერი

ბატონი პაატა გიორგაძე სათავეში ჩაუდგეს საქართველოს მომავალ მთავრობას, რათა თავად მოახდინოს ამ საოცარი და საოცნებო პროგრამის რეალიზაცია. რა ვიცი, მისი სახით, იქნებ ქართველებსაც გვყავს ჩვენი ლუდვიგ ერჰარდი ან დენ-სილო-პინი.

– უნდა ვიგულისხმოთ, რომ ასეთი თამამი განცხადების უფლებას გაძლევთ თქვენი ორმოც წელზე მეტი ხნის მუშაობის გამოცდილება სახელმწიფო მართვის სტრუქტურებში, ანუ სამსახურებრივი უშუალო კავშირი ქვეყნის უმაღლესი თანამდებობის პირებთან, მათ შორის, ათამდე პრემიერ-მინისტრთან და რამდენიმე ათეულ მინისტრთან. თქვენმა ასეთმა ოპტიმისტურმა და თამამმა განცხადებამ მეც ძალიან ბევრი შეკითხვა გამიჩინა და, ალბათ, მათ შესახებ უახლოეს პერიოდში კვლავ შევხვდებით ერთმანეთს და უფრო დეტალური და ამომწურავი საუბარი იმ დროისთვის გადავლოთ.

კეთილი და პატიოსანი, რადგან ასეთი სურვილი გაგიჩნდათ, დაახლოებით ერთ თვეში, აუცილებლად მოგიწევთ სამეცნიერო-პრაქტიკულ კონფერენციაზე, რომლის გამართვასაც ვაპირებთ საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის უნივერსიტეტში და მიეძღვნება „ქართული წყლის“ ანუ „ქართული სასწაულის“ პროგრამის დეტალურ განხილვას. გინდ დაიჯერეთ, გინდ არა, რომ პირადად მე, არცთუ შორეულ მომავალში, თვალნათლივ ვხედავ „ქართული სასწაულის“ საოცნებო შედეგებს.

– ღმერთმა გისმინოთ!

ესაუბრა რუსლან რუსნია
გაზ. „საქ. რესპუბლიკა“, 17.IX.2012

პუბლიკაციები, რომლებიც შესულია „შეცდომა თუ დანაშაული?!“-ს პირველ შვიდ წიგნში

სათქმელი დროულად უნდა ითქვას. – 1998 წ.

„პოლიტიკოსები იწყებენ ქურდობას, ქურდები – პოლიტიკურ
საქმიანობას“ – 2001 წ.

უპასუხოდ დარჩენილი კითხვები. – 2001 წ.

პრეზიდენტს მისი გუნდის ბევრი წევრი ღალატობს. – 2000 წ.

გვანსოვდეს ბავშვები. – 2000 წ.

პასუხი ორ შეკითხვაზე. – 2001 წ.

ახლა მაინც წაიკითხონ ჩემი მათდამი გაგზავნილი წერილი. – 2001 წ.

ამბავი სხვადასხვა აქტისათვის თავშემონახული ხალხისა. – 2002 წ.

მოკლეს თბილისი, ჩვენი თბილისი, მთლად გააბახეს დელაქალაქი. – 2002 წ.

საბაზრო ეკონომიკა „ბაზარს“ როდი ნიშნავს! – 1992 წ.

გადაახდევინეთ მილიონი და აშენოს რამდენიც უნდა. – 2001 წ.

არჩევნები, ო, ეს არჩევნები! – 1999 წ.

„საერთაშორისო სავალუტო ფონდი – სიკეთე თუ ბოროტება“ – 2005 წ.

რეგულირება თუ დერეგულირება? – 2005 წ.

მხოლოდ პროფესიონალიზმი გადაგვარჩენს – 2002 წ.

აღსრულდა ნოე ჟორდანias წინასწარმეტყველება, კომუნიზმის ლიკვიდაცია
კომუნისტების მეთაურობით განხორციელდა – 2003 წ.

პოლიტიკოსები ისევ ქურდობენ – 2003 წ.

„სამჯერ წავიტეხეთ ფეხი, სამჯერ ვერ ავირჩიეთ რიგიანი
პარლამენტი“ – 2003 წ.

პრობლემა ნომერი პირველი – 2003 წ.

პრივატიზაცია – შეცდომა თუ დანაშაული? – 2004 წ.

კვლავაც ვწეროთ და ჩვენვე ვიკითხოთ? – 2004 წ.

თამამად ვეძებოთ ალტერნატიული ვარიანტები – 2004 წ.

ვერანაირი ახალი კანონი ვერ გვიშველის, თუ ეკონომიკის
განვითარების რადიკალური პროგრამა არ შემუშავდა – 2004 წ.

საჭიროა მარტივფორმულიანი კონკრეტული პროგრამა – 2004 წ.

გაუგებარი ბრძანება და გასაგები ქუჩის აქციები, ასე ეკონომიკას
ვერ ავაშენებთ – 2005 წ.

შევხედოთ სიმართლეს თვალბში – 2005 წ.

ვუახლოვდებით ჩვენს ზღვას, რომელიც, სამწუხაროდ,
ჯერ ასე შორია? – 2005 წ.

ხსნის ერთადერთი გზა საყოველთაო შრომა – 2005 წ.

საკონტროლო-სალარო აპარატების ყველა ღონეზე დანერგვის აბსურდულ
მოთხოვნებს მის დისკრედიტაციამდე მივყავართ – 2006 წ.

შეცდომები, რამაც ქვეყნის ეკონომიკა დაანგრია და
დღესაც ანგრევს – 2007 წ.

რას გვიქადის და დაქცევას, განადგურებას! – 2007 წ.

ცრუ ხელისუფალთა ცრუ საქმეები – 2008 წ.

პრეტენდენტებს - მხოლოდ თანაბარი პირობები – 2008 წ.

აურჩეველი რჩეული – 2008 წ.

ქვეყნის განადგურების გეგმას მთელი ერი წინ უნდა აღუდგეს!
იქნებ ერის სულიერ მამას მინც მივუგდოთ ყური – 2009 წ.

საკუთრების გარეშე კაცს სამშობლო არა აქვს – 2009 წ.

საქართველოს ეკონომიკის გადარჩენის ქართული გეგმა – 2009 წ.

ღია წერილი საქართველოს პრეზიდენტს ბატონ მიხეილ სააკაშვილს –
ვინ და რატომ ცდილობს ხალხის და ხელისუფლების
დაპირისპირებას?! – 2004 წ.

საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიას – 2010 წ.

ღია წერილი ქართველ მწერლებს – საქართველოს მწერალთა
XX ყრილობაზე ვერნატკვამი სათქმელი – 2000 წ.

ღია წერილი ბატონ თამაზ წიფწივაძეს – 2001 წ.

ღია წერილი ქვეყნის საკანონმდებლო და აღმასრულებელ
ხელისუფლებას – უპასუხოდ დატოვებული კითხვები – 2001 წ.

ღია წერილი ბატონ თამაზ კვაჭანტირაძეს – ვაითუ ჩვენი ენა ქართული
ისტორიის კუთვნილება გახდეს... – 2010 წ.

ღია წერილი ქალბატონ რუსუდან კერვალიშვილს – თქვენგან ამას არ ველოდი – 2010 წ.

ღია წერილი ბატონ ბაჩო ახალაიას – დაღუპული გმირების სახელების უკვდავყოფაზე ზრუნვა ყველას უპირველესი საქმეა! – 2010 წ.

ღია წერილი ბატონ ზურაბ ნოღაიძელს – ზოგიერთი ამონარიდი თქვენი წარსული საქმიანობის შეფასების საბრალდებულო დასკვნიდან – 2010 წ.

ღია წერილი ხელისუფლებას – „ოღონდ ქართულად ვილაპარაკოთ“ – 2007 წ.

ღია წერილი „მწერალ“ ლაშა ბუღაძეს – ყველაფერს აქვს საზღვარი, თვით თვალსაზრისსაც კი! – 2010 წ.

ენა გადავრჩინოთ, ქართველებო! – 2010 წ.

რომელი ეპოქა უფრო რყვნის ჟურნალისტებს? – 2010 წ.

შავგვრემანებს შავი ჩოხა მოგვიხდება!.. – 2011 წ.

ჩვენი დამატკევეარი საბჭოთა სისტემა... – 2011 წ.

ახალგაზრდობა – იმედი ხვალის... – 2011 წ.

კიდევ ერთი მოკრძალებული თხოვნა პატრიარქს! – 2011 წ.

ღია წერილი საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარეს ბატონ დავით ბაქრაძეს – ქართული ენის გადარჩენა ხელისუფლების სერიოზული საფიქრალი უნდა იყოს! – 2011 წ.

„...ან აღვიგვებით მიწისაგან პირისა, როგორც ერი!“ – 2011 წ.

ნაციონალებს ხმას არ მივცემ! – 2012 წ.

სანამ შევიგნებთ, რომ ჩვენი ბედი ჩვენსავ ხელთაა! – 2012 წ.

დადასტურებული, უტყუარი ფაქტები საბრალდებო დასკვნისთვის – 2012 წ.

„ქაჯები მოდიან“ და მრავლებიან... – 2012 წ.

შეეშვით ხალხის დაბოლებას, კმარა! - 2012 წ.

რაც მოგივა დავითაო... - 2012 წ.

ურემი უკვე გადაბრუნდა, ფრთხილად! - 2012 წ.

როლის მოვება ბოლო თქვენს ყელყელაობასა და ბრახაბრუხს?! - 2012 წ.

ქართული ენა შევლას ითხოვს! - 2013 წ.

გთავაზობთ რუბრიკა „ფოტობრალდების“ აღდგენას - 2013 წ.

ეს ხელისუფლება მართლა ფრთხილობს თუ მართლა „ბუქსაობს“? - 2013 წ.

„ნებისმიერი პოლიტიკური პარტიის საქმიანობის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსების წინააღმდეგი ვარ“ - 2013 წ.

ღია წერილი „სხვა საქართველო სად არის?! ანუ რა უნდა ეწოდოს ჩვენს ქვეყანას მსოფლიოს ყველა ენაზე! - 2013 წ.

პუბლიკაციები, რომლებიც არ შესულა კრებულებში „შეცდომა თუ დანაშაული?!“

ვაჭრობა, მომსახურება: რა მოგველის? რა გვეშველება?

გაზეთი „თბილისი“, 16 ივნისი, 1990 წელი

პრივატიზაცია? დიახ, მაგრამ...

გაზეთი „რესპუბლიკა“, 30 ივნისი, 1991 წელი

საბაზრო ეკონომიკას მომავალი თაობა გადავაყოლეთ

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 3 სექტემბერი, 1996 წელი

ღია წერილი საქართველოს პრეზიდენტს ბატონ ელუარდ შევარდნაძეს

„სახალხო გაზეთი“, თებერვალი, 1999 წელი

ვიზროვნოთ, მიუხედავად იმისა, რომ ეს ხელისუფლებას არ მოსწონს!

„ქართველი ძლიერია უფსკრულის პირას მიყენებული“

„ღილის გაზეთი“, 23 აგვისტო, 1999 წელი

გაყინული ექსპერიმენტი, ანუ მინისტრებმა პრეზიდენტის დავალება მიიყურისძირეს

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 17 თებერვალი, 2000 წელი

ხელისუფლების დისკრედიტაციისათვის ზომ არ აკეთებენ

(გაყინული ექსპერიმენტი)

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 23 მარტი, 2000 წელი

ექსპერიმენტი, რომელიც შემოსავლების გაორმაგებას გვაპირდებოდა,

სახელისუფლებო ქსელში „გაჭედეს“

გაზეთი „დრონი“, 18 ივლისი, 2000 წელი

დაე, ისმინოს ბრმამაც და ყრუმაც!

გაზეთი „სარკმელი საქართველოსი“, იანვარი, 2001 წელი

ღია წერილი საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარეს,

ბატონ თამაზ წიფწივაძეს

გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 9-15 თებერვალი, 2001 წელი

ფიქსირებული გადასახადები ტოტალური საგადასახადო კორუფციის შემცირებისა და მეწარმეობის გადარჩენის ერთადერთი შანსი
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1 აგვისტო, 2001 წელი

ჩვენთან პროფესიონალიზმის დეფიციტია
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 26 ივლისი, 2002 წელი

ზმამალა სათქმელი
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 7 მარტი, 2003 წელი

ამ პროგრამით „ტაძრამდე“ ვერ მივალთ
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 23 ოქტომბერი, 2003 წელი

ნუ იქნებით „სტაკკეოს“ ტყვეობაში, ნუ გადაიხდით ქრთამს თქვენი შვილების უსწავლელობაში
ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №2, 2004 წელი

ვინ რას მიიღებს პრივატიზაციიდან?
ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №3, 2004 წელი

რატომ აძვობინებენ ღუმილს მეცნიერები?
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 21 აგვისტო, 2004 წელი

გადასახადების ამკრეფთ შემოქმედებითი მიდგომა აღარ დასჭირდებათ
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 15 იანვარი, 2005 წელი

„მაგიური“ ბრძანება ანუ „საით მიდიხარ, საცოდავო საქართველოვ?!“
ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №5, მარტი, 2005 წელი

ფიქსირებული გადასახადი და სიღარიბის დაძლევა
გაზეთი „მცირე მეწარმე“, ივლისი, 2005 წელი

მეტი დაფიქრება გმართებთ, ბატონებო!
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 27 სექტემბერი, 2005 წელი

ღროა თავი დაანებონ ზავსზე მობლაუჭებას
გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 8 ნოემბერი, 2005 წელი

Сначала надо заживать рану, а потом уже думать о шраме
газета “Свободная Грузия”, 17 ноября, 2005 г.

„სოფლის შენებას რა უნდა“

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 29 ნოემბერი, 2005 წელი

საზოგადოებრივი ტელევიზია საკუთარ საზოგადოებას დასცინის

გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 10 მარტი, 2006 წელი

**„სახელი ხალხისა, სახრავი – სხვისა“ ანუ ვის ინტერესებს იცავს
საზოგადოებრივი მაუწყებლობა?**

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 17 მარტი, 2006 წელი

ბუმერანგი უკვე დაგვიბრუნდა, ქვეყანა სულს ღაფავს

გაზეთი „ქრონიკა“, 30 ოქტომბერი, 2006 წელი

ესენი თავის ჯიბის მაყურებელი ხალხია

გაზეთი „ქრონიკა“, 6 ნოემბერი, 2006 წელი

ქართულ სახელმწიფოს მიზანმიმართულად ანადგურებენ

„საერთო გაზეთი“, 15 მაისი, 2007 წელი

საქართველოს პარლამენტი უკანონობის დაკანონებას აპირებს

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 11 ნოემბერი, 2008 წელი

საქართველოში კანონის შეუსრულებლობის უზენაესობა მეფობს

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 26 ნოემბერი, 2008 წელი

ვის ხარჯზე მდიდრებიან ჩინოვნიკები?

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 23 დეკემბერი, 2008 წელი

იტყვის ნოლაიდელი სიმართლეს?

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 3 თებერვალი, 2009 წელი

ნუ დავასხამთ წყალს სხვის წისქვილზე

„საერთო გაზეთი“, 25 თებერვალი, 2009 წელი

პოლიტიკოსები იწყებენ ქურდობას, ქურდები – პოლიტიკოსობას

გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 11 მარტი, 2009 წელი

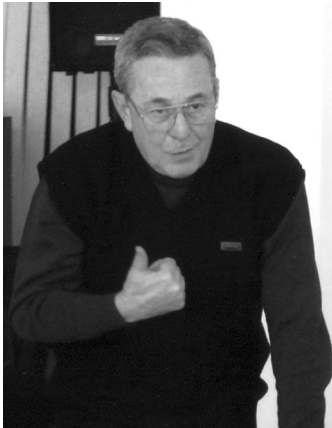
- რასაც ეს მთავრობა აკეთებს, ეს არის ქვეყნისა და ხალხის ღალატი**
 „საერთო გაზეთი“, 11 მარტი, 2009 წელი
- თუ რუსეთთან ეკონომიკური კავშირი გავწყვიტეთ, წარმოუდგენელი კატასტროფა გველის**
 „საერთო გაზეთი“, 14 აგვისტო, 2008 წელი
- მისაშვილისგან უარესსაც უნდა ელოდეთ!**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 17 აპრილი, 2009 წელი
- მოაზროვნე საზოგადოება ამას უკვე აღარავის აპატიებს**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 12 იანვარი, 2010 წელი
- შინაური მტერი – მტერზე უფრო მტერი!**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 19 იანვარი, 2010 წელი
- დენტის სუნი მცემს**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 22 აპრილი, 2010 წელი
- ბაქოუქის დრო დამთავრდა, გადადით კონკრეტულ საქმეზე!**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 18 ნოემბერი, 2010 წელი
- ყურცქვიტა ბიუროკრატები**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 29 მარტი, 2011 წელი
- ღია წერილი ბატონებს თამაზ წიფწივაძეს და რევაზ მიშველაძეს**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 21 სექტემბერი, 2013 წელი
- კმარა ხალხის დაბოლება**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 18 ოქტომბერი, 2013 წელი
- ქუთაისი მუდამ ქუთაისად დარჩება!**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1 ნოემბერი, 2013 წელი
- იქნებ ახლა მაინც გამოვიტანოთ სათანადო დასკვნები!**
 გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 5 ნოემბერი, 2013 წელი
- ახალ პრეზიდენტს გამარჯვებას ვულოცავ და ვურჩევ, მიხედოს დემოგრაფიას და ენის გადარჩენის საკითხებს**
 „საერთო გაზეთი“, 13 ნოემბერი, 2013 წელი

ს ა ზ ზ ე კ ი

ავტორისაგან -----	3
„რაცა ვარ, ესა ვარ“ -----	5
რეგულირება თუ დერეგულირება -----	19
პრიატიზაცია? დიას, მაგრამ... -----	36
საქართველოს მწერალთა ყრილობაზე ვერნატკვამი სათქმელი -	41
ენა გადავარჩინოთ, ქართველებო! -----	45
პრობლემა ნომერი პირველი -----	51
ვის ხარჯზე მდიდრდებიან ჩინოვნიკები -----	57
არჩევნები, ო, ეს არჩევნები -----	64
ქაჯები მოდიან და მრავლდებიან -----	78
ღია წერილი ნოლაიდელს -----	83
მე არ ვიცი, რა არის სიყვარული -----	88
იქნებ ჩვენცა გვყავს ჩვენი ერჰარდი? -----	93
პუბლიკაციები, რომლებიც შესულია „შეცდომა თუ დანაშაული?!“-ს პირველ შვიდ წიგნში -----	95
პუბლიკაციები, რომლებიც არ შესულა კრებულებში „შეცდომა თუ დანაშაული?!“ -----	100

თბილისის სასკოლში იყო
უნივერსიტეტის ეკონომი-
კის ფაკულტეტის წარჩი-
ნებით დამთავრების შემ-
დეგ (1966 წ.) **ანზორ
ბამრსაძემ** განვლულ გზა
ტიგითი ეკონომისტიდან
საქართველოს მთავრობის
მთავარ სასკოლში იყო მრ-
ჩველად. წლების განმავ-
ლებაში მიწვეული იყო
თბილისის სასკოლში
უნივერსიტეტში ეკონომი-

კის პრეზიდენტის ფაკულტეტზე სასკოლში იყო საგამომცდელ
კომისიის თავმჯდომარე. დამთავრებული აქვს სსრ კავ-
შირის მინისტრთა სამსახურთან არსებული სახალხო მე-
ურთნობის აკადემია. არის საქართველოს დამსახურებუ-
ლი ეკონომისტი; გაწეო „თანადგომა“-ს გამომცემელი.
ბიზნესის ინტერესების დაცვის კავშირის თავმჯდომარე.
დაჯილდოებულია „ლიტერატურის თრეზორი“, იაკობ გოგებაშ-
ვილის მედლით, ნიკო ნიკოლაძის სასკოლის პრემიით,
ზურაბ ანჯაფარიძის სასკოლის საერთაშორისო თრეზორის
თრეზორის მედლით.

ავტორია წიგნებისა: „მსოფლიო თანადგომა გადაგვაბ-
ჩინს“ (1998 წ.); „შეცდომა თუ დანაშაული?“ (შვიდ ნაწ-
ილად (2003-2013 წწ.); „კვლავაც ვერბოთ და ჩვენი ვი-
კითხვით?“ (2004 წ.); „პრეზიდენტი ნამდვირ პირველი“
(2005 წ.); „ავტორი, საცვივართ ჩვენ!“ (2006 წ.); „გზა
ვარდისფერ“ (2007 წ.).

მინიჭებული აქვს რუსეთის რეპუბლიკის წოდება.

ანჯოშ პავსალია

მასაღები
„საბრალოდებო
ღას კენისთვის“

ამ „ნაღვანს“ გაახლებთ თქვენდამი ჩემი განსაკუთრებული დამოკიდებულების დასაცურად. თქვენს შენიშვნებს და წინადადებებს გავითვალისწინებ მომავალ საქმიანობაში.

სწორ ბაზუხადის

სახელთა საძიებელი

ვერიკო ანჯაფარიძე	8
ავთანდილ არაბული	48
შუქია აფრიდონიძე	48
ბერიკა ბაბუხაძია	5
ბერიკა გელოვანი	5
ზაზა გაჩეჩილაძე	47
მანანა გიგინეიშვილი	47
პაატა გიორგაძე	9
რისმარგ გორდეზიანი	47
გოგი დოლიძე	2
დენ-სიან-ჰინი	94
თამაზ ებანიძე	48
ლუდვიგ ერჰარდი	4,94
შადმან ვალავი	13
სალომე ზურაბიშვილი	46, 79
დავით იაკობიძე	87
ბიძინა ივანიშვილი	70, 93
თამაზ კვაჭანტირაძე	47
გუჯა მაკარიძე	48
თინათინ მარგალიტაძე	48
გია (გიორგი) ნიჟარაძე	47
ზურაბ ნოლაიდელი	83
მარიკა ოძელი	48
ვახტანგ როდონია	47
რუსლან რუსია	94
გიორგი სისაური	88
ანატოლი სობჩაკი	11, 62
დავით უსუფაშვილი	93
გურამ ფანჯიკიძე	18
თეიმურაზ ქორიძე	72
ლევან ღვინჯილია	46, 47
ჯანსუღ ღვინჯილია	65
ლევან ჩიქვანაია	47
სოსო ცისკარიშვილი	47
სოლიკო ხაბეიშვილი	9